

OBSAH

1. Úvodem	2
1.1. Hlavní a dílčí cíle sociologického průzkumu	3
1.2. Procedura a technika sociologického průzkumu	4
1.3. Charakteristika základního a výběrového souboru obyvatel Svitav	5
2. Vnímání pocitu bezpečnosti občany Svitav z hlediska kriminality	9
2.1. Občané Svitav a jejich vnímání bezpečnostní situace ve městě	9
2.2. Občané Svitav a jejich pocity ohrožení podle trestných činů	14
2.3. Občané Svitav a jejich způsoby sebeobrany před trestnou činností	26
2.4. Občané Svitav a jejich vlastní zkušenost s kriminalitou	31
2.5. Občané Svitav a jejich vztah k Policii ČR a městské policii	45
2.6. Shrnutí podstatných výsledků zkoumání	57
3. Postoje k místní politice ve městě Svitavy	60
3.1. Občané Svitav a jejich vazba k městu, ve kterém žijí	61
3.2. Občané Svitav a jejich informovanost o dění ve městě	75
3.3. Občané Svitav a jejich postoje k městským institucím veřejné správy	85
3.4. Shrnutí podstatných výsledků zkoumání	103
4. Literatura	105

**Sonda do veřejného mínění
občanů Svitav**

1 ÚVODEM

"Totalitní režimy komunistické éry svobodnému životu obcí příliš nepřály a naše republika nebyla v tomto směru žádnou výjimkou. Jejich samosprávný charakter byl znatelně omezen, což se projevilo i v oblasti občanské participace na veřejném dění. Stát pohlížel na obce spíše jako na pouhé správní obvody, které mu jsou plně podřízeny, než jako na svébytné politické instituce s jistou mírou autonomie. Tento přístup vycházel z často deklarovaného přesvědčení, že nemůže být žádného rozdílu mezi zájmy místními a celonárodními..." (Purkrábek, M. a kol. 1996).

Po roce 1990 jsme aktéry nebo aspoň svědky reforem, které obnovily a obnovují samosprávný charakter obcí, jenž odpovídá současným evropským měřítkům, a to ve všech oblastech veřejné politiky. Přitom zřejmě obecně platí, že **formování veřejné politiky v její ideální formě vždy začíná tím, že veřejnost vnímá a pak i označí určitý jev jako problém**. Poté probíhají standardní postupy: (1) definování problému, (2) stanovení požadavků na politiku a (3) formování postupu směřujícího k řešení problému (Rabušic, L., 1996).

A právě proto, že **veřejná politika vždy směřuje k řešení problému veřejného zájmu, je klíčovým prvkem v celém procesu jejího formování veřejnost a veřejné mínění** (tamtéž, s. 162). Zadání, formulované představiteli města Svitav, bylo jejich dalším krokem v naplňování předcházejících tezí o procesu formování veřejné politiky v demokratické společnosti na úrovni municipality. Rozhodli se totiž výzkumem veřejného mínění zjistit současnou situaci v myšlení a chování občanů města v naší měnící se společnosti. Tematicky pak zkoumání vymezili především poznáním stavu bezpečnostního klimatu v lokální společnosti a vybraných aspektů místní politiky.

1.1 Hlavní a dílčí cíle sociologického průzkumu

Hlavní cíl sociologického šetření je vyjádřen názvem jeho první části: **VNÍMÁNÍ POCITU BEZPEČNOSTI OBČANY MĚSTA SVITAV Z HLEDISKA KRIMINALITY**. Již z dříve publikovaných sociologických poznatků byla vyvozena tato hypotéza: "Současný stav společenského vědomí v situaci charakterizované radikální transformací společnosti obsahuje rizikové faktory, zvyšující možnost asociálního chování. K nim lze počítat zejména vysokou míru pozitivních očekávání a žádoucí model společenského úspěchu na jedné straně, v kombinaci s poměrnou netrpělivostí a oslabením morálních norem jako důsledků morální devastace a nenaplněných konzumních aspirací minulého období na straně druhé..." (Marešová, Scheinost, 1994).

Dílčí cíle sociologického průzkumu k tomuto tématu jsme spatřovali v poznání:

- *vnímání bezpečnostní situace ve městě občany Svitav,*
- *stavu vědomí odpovědnosti občana sama za sebe a za svůj majetek,*
- *vlastních zkušeností občanů s kriminalitou ve městě (zjištění viktimizace, tedy míry, v jaké jsou občané zasahováni konkrétní trestnou činností),*
- *vztahu občanů k Policii ČR a Městské policii ve Svitavách, včetně spolupráce občanů s těmito policiemi,*
- *městských ulic a prostranství, která jsou občany vnímána jako nebezpečná místa, a důvodů, které občany k takovému subjektivnímu vnímání vedou.*

Druhá část sociologického šetření se zabývala vybranými aspekty měnící se společnosti. Tento díl závěrečné zprávy, nazvaný **POSTOJE OBČANŮ SVITAV K MĚSTU A MÍSTNÍ POLITICE**, obsahuje výsledky zkoumání

- *vazby občanů k městu* (zejména jejich emotivního vztahu ke komunitě, názorů na image města a na symboly atraktivity města a jeho okolí),

-
- *zájmu obyvatel o dění ve městě a zdrojů jejich informovanosti,*
 - *hodnocení zastupitelstva města a jeho představitelů občany Svitav.*

Hlavní cíle sociologického zkoumání, obsažené ve Smlouvách o dílo, které s MLO uzavřelo v listopadu 1999 Město Svitavy, zastoupené starostou města Mgr. Jiřím Brádnem, byly základním konceptuálním rámcem výzkumné práce naší agentury. Dílčí cíle průzkumu pak byly vymezeny na oponentním jednání představitelů města s řešiteli, konaném 19. listopadu 1999. V tomto směru byly pro řešitelský tým zvláště cenné náměty a připomínky Václava Koukala, zástupce starosty, Bc. Lubomíra Dobeše, tajemníka MěÚ, Ericha Stündla, koordinátora prevence kriminality a dalších odpovědných pracovníků města. Na základě tohoto jednání a osobních konzultací byly tvořeny indikátory sociologického zkoumání.

1.2 Procedura a technika sociologického průzkumu

Předmět zakázky, vymezený hlavními cíli zkoumání, předurčil i naši pracovní metodu: jako základní byla použita **procedura statistická, ve variantě výběrového šetření.**

Pokud jde o volbu techniky terénního sběru dat, byla vesměs použita **technika osobního rozdání a sběru dotazníků.** Terénní práce provedlo ve dnech 2.12. - 12.12.1999 71 instruovaných tazatelů (36 studentů a studentek z Gymnázia Svitavy a 35 z Obchodní akademie Svitavy). Za pochopení a pomoc v organizačním zajištění průzkumu děkujeme ředitelce OA Mgr. Jarmile Kalové a řediteli gymnázia PaedDr. Milanu Báčovi. O dobrý průběh přípravy a dotazování se zasloužili profesori obou škol, PhDr. Hana Hejduková a Mgr. Jiří Kvasnička. Ocenění za přípravu, průběh a součinnost při interpretaci získaných dat z hlediska informačního zázemí a znalosti místních názvů si od členů výzkumného týmu zasluhuje Erich Stündel, koordinátor prevence kriminality.

Počítačové zpracování dat provedl PhDr. Lubomír Štula mnohonásobně ověřeným programem PRONTO, který laboratoř používá pro sociologické

průzkumy.¹⁾ Hlavními výstupy jsou absolutní a relativní četnosti (řádkové a sloupcové), aritmetické průměry, směrodatné odchylky, chí kvadrát, C_{norm} a kontingenční test závislosti mezi dvěma znaky. Třídící plán vycházel v první řadě z kombinace postojových (meritorních) otázek s kontrolovanými identifikačními znaky respondentů.

1.3 Charakteristika základního a výběrového souboru obyvatel Svitav

Pro účely sociologického průzkumu byl **základní soubor**, jako souhrn všech jednotek zjišťování, definován věkem a trvalým bydlištěm, tj. obyvateli Svitav, staršími 15 let. Podle Sčítání lidu, domů a bytů k 3.3.1991 zde trvale žilo 17 441 obyvatel, z toho bylo 13 634 obyvatel starších 15 let. Data o bydlicím obyvatelstvu byla aktualizována podle údajů MěÚ k 31.12.1999. **Koncem minulého roku tedy žilo ve Svitavách 17 560 osob, z toho 14 652 osob, starších 14 let.**

Výběrový soubor dotazovaných obyvatel, starších 15 let byl konstruován pomocí kvótního výběru. Použitými charakteristikami (znaky) obyvatel, podle nichž tazatelé vybírali občany (respondenty), bylo trvalé bydliště Svitavy (z toho zvláště v území části Lány)²⁾, pohlaví a věkové skupiny. Po standardně prováděné kontrole kvality a kvantity kontaktů tazatelů byly z odpovědí 568 dotazovaných³⁾

¹⁾ Meritorní odpovědi a charakteristiky respondentů byly zpracovány vesměs do dvourozměrných kontingenčních tabulek podle sloupcových a řádkových proměnných. Identifikace asociací mezi řádkovými a sloupcovými kategoriemi v těchto tabulkách byla prováděna "znaménkovým schématem", testujícím stupeň významnosti a směr interakce. Dále byly údaje testovány Pearsonovým testem dobré shody (chí-kvadrát testem), určujícím hladinu statistické významnosti vztahu mezi testovanými jevy. Pro zjištění míry závislosti mezi jevy pak byl použit tzv. normalizovaný koeficient kontingence C_{norm} . Při interpretaci tohoto testu platí, že čím je jeho hodnota vyšší, tím je ovlivnění silnější. Závislost vyjadřujeme verbálně takto:

$C_{norm} = 0,00 - 0,15$	slabá závislost	$0,31 - 0,45$	silná závislost
$0,16 - 0,30$	střední závislost	$0,46$ a více	velmi silná závislost

Tento postup je aplikován v celé výzkumné akci.

²⁾ Relevantní charakteristikou respondentů, kteří se průzkumu zúčastnili, je jejich územní rozptýlenost. Požadavek řešitelů byl tazateli splněn, protože k účasti byli vybráni osoby, které měly bydliště ve 111 ulicích Svitav, což reprezentuje dvě třetiny jejich počtu. Navíc - podíl respondentů bydlících v městské části Lačnov odpovídal podílu občanů ve městě, obdobně tomu bylo i pokud se jednalo o podíly dotazovaných, bydlících na sídlištích města.

³⁾ Přístup občanů k účasti ve výzkumu byl relativně vstřícný: 37 % tazatelů se nesetkalo s odmítnutím ani v jednom případě, 24 % tazatelů jen v jednom případě. Naproti tomu 14 % tazatelům byla účast ve výzkumu odmítnuta u více než poloviny kontaktovaných osob (tj. u 4 a více případů). Ve všech případech byla zajištěna náhrada.

zařazeny ke zpracování odpovědi 556 výběrových jednotek (osob), tj 97,9 % vyplněných dotazníků.

Tab. 1: Obyvatelé Svitav, starší 15 let, a jejich zastoupení ve výběrovém souboru podle pohlaví, věkových skupin a stupně dosaženého vzdělání

CHARAKTERISTIKA	POČET			ODCHYLKA OD ZÁKLADU v %
	OBYVATEL	RESPONDENTŮ		
	relativně	absolutně	relativně	
PODLE POHLAVÍ				
muži	47,9	266	47,8	-0,1
ženy	52,1	290	52,2	+0,1
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN				
15 - 19 let	9,0	51	9,2	+0,2
20 - 29	21,4	118	21,2	-0,2
30 - 39	15,2	86	15,5	+0,3
40 - 49	18,9	104	18,7	-0,2
50 - 59	16,7	93	16,7	0,0
60 a více	18,8	104	18,7	-0,1
PODLE STUPŇŮ VZDĚLÁNÍ (dle stavu ve Sčítání 1991 po korekci)				
základní	29,5	162	29,1	-0,4
střední (vč. vyučen)	37,4	206	37,1	-0,3
úplné střední	26,9	153	27,5	+0,6
vysokoškolské	6,2	35	6,3	+0,1

Odchyly v základních výběrových znacích výběrového souboru, tj. dle pohlaví a věku, se pohybují ve srovnání se situací v souboru základním v minimálním rozpětí. Příčin odchylek může být více: chyby tazatelů při výběru respondentů, nesprávné odpovědi dotazovaných, ale i odraz změn, ke kterým došlo v základním souboru obyvatel Svitav v průběhu období od Sčítání 1991.

Souhrnně však konstatujeme, že **skladba výběrového souboru reprezentuje skladbu základního souboru obyvatel a že o skladbě můžeme uvažovat jako o odpovídajícím průřezu městskou populací ve Svitavách.**

Pokud jde o charakteristiku výběrového souboru podle rodinného stavu a socioprofesionálního zařazení, pak porovnání se situací v základním souboru není možné. Vývoj ve společnosti se od roku 1991 natolik proměnil, že by každá naše

úvaha v tomto směru byla zpochybnitelná. Uvádíme jen základní zjištěná data, která výběrový soubor identifikují z dalšího zorného úhlu.

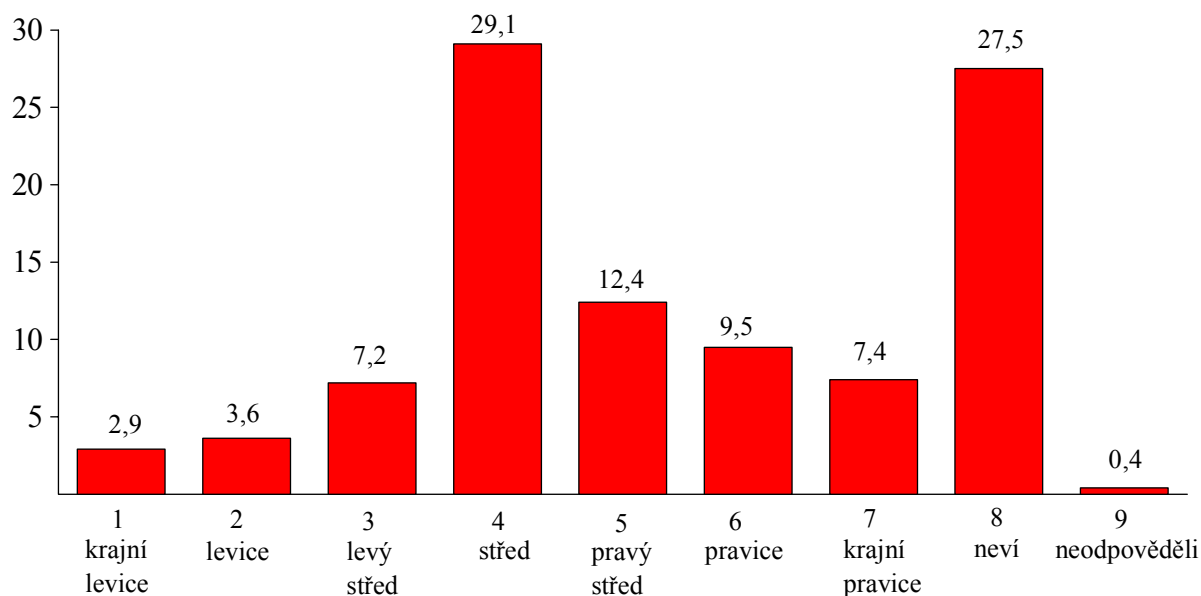
Tab. 2: Obyvatelé Svitav, starší 15 let, a jejich zastoupení ve výběrovém souboru podle rodinného stavu a socioprofesionálního zařazení

CHARAKTERISTIKA	POČET RESPONDENTŮ	
	absolutně	relativně
PODLE RODINNÉHO STAVU		
svobodný(á)	143	25,7
ženatý, vdaná	298	53,6
rozvedený(á)	52	9,4
ovdovělý(á)	63	11,3
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ		
dělník	126	22,7
zaměstnanec ekon. zaměření	65	11,7
tech. zaměření	17	3,1
human. zaměření	35	6,3
podnikatel	55	9,9
důchodce	128	23,0
student, učeň	74	13,3
nezaměstnaný	38	6,8
ost. ekon. neaktivní	18	3,2

V kontextu formulovaných hlavních i dílčích cílů sociologického průzkumu vyvstala potřeba poznání politické orientace občanů Svitav. A jejího možného vlivu na hodnotící postoje. Sociologická šetření této skutečnosti jsme omezili na vyšetření sebezařazení občanů na pravolevé škále postojů. Vycházíme přitom z předpokladu, že sebezařazování respondentů do spektra těchto postojů v sobě obsahuje i odpovědi o postojích občana k vlastnickým formám, k pojetí hodnot svobody a rovnosti, hodnotám a hodnocením, tvořícím axiologickou a normativní strukturu života současné, ale i minulé a budoucí společnosti. I když si uvědomujeme, že z toho všeho pramení i značná obtížnost sebeartikulace, přesto si myslíme, že deskripce pravolevých postojů, stejně jako jejich analýza, má své oprávnění - přesvědčili jsme se o tom v mnoha dřívějších průzkumech veřejného mínění.

Otázka byla formulována takto: *V souvislosti s politikou se často hovoří o levici a pravici. Kam byste se zařadil Vy osobně na stupnici, kde 1 znamená "jasnou, krajní levici", 4 je střed a 7 znamená "jasnou, krajní pravici"?*

Grafická podoba základního rozvrstvení politické orientace je následující (údaje v %):

Analýzu politické orientace svitavských občanů využijeme ve druhé části této závěrečné zprávy.

2 VNÍMÁNÍ POCITU BEZPEČNOSTI OBČANY SVITAV Z HLEDISKA KRIMINALITY¹⁾

Celostátní i naše regionální průzkumy veřejného mínění se shodují ve vymezení hlavních problémů, které doprovázejí transformaci společnosti a které veřejnost pokládá za nejvážnější. Konstatuje se, že hlavní problémy nejsou spatřovány jen v oblasti politické či hospodářské, ale i v situaci bezpečnostní. Plně platí, že "transformace společenských systémů ve středo a východoevropských zemích je provázena změnami právního systému hodnotových vzorců i morálních norem. Překotný společenský vývoj, v některých zemích více, v jiných méně, obsahuje i prvky společenské anomie" (Sak, Semerád, 1996). Ovšem osobní a zprostředkovaná zkušenost se zločinem se ve vědomí obyvatel zřejmě neohlíží na objektivně existující procesy ve společnosti. Do značné míry podléhá pocitu ohrožení...

2.1 Občané Svitav a jejich vnímání bezpečnostní situace ve městě

Úvodem zkoumání veřejného mínění občanů Svitav, pokud jde o jejich vnímání bezpečnostní situace ve městě, jsme položili vstupní, "jednoduchou" otázku. *Cítíte se bezpečně ve svém bytě a ve městě, ve dne či v noci?* Údaje o odpovědích občanů jsou v následující tabulce.

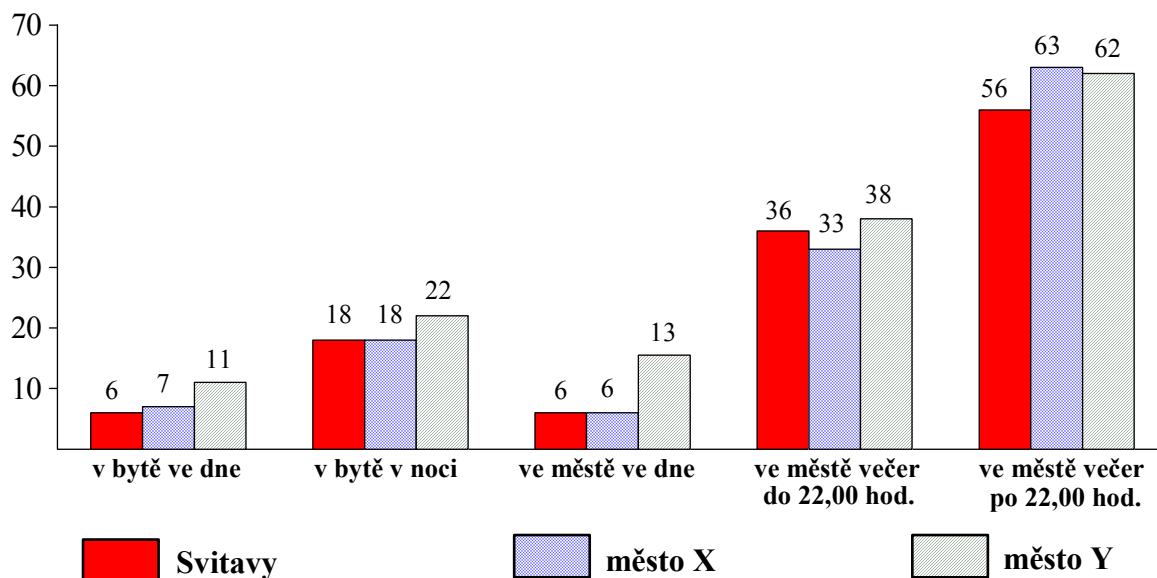
Tab. 3: Občané Svitav, starší 15 let, a jejich pocity bezpečnosti (údaje v %)

LOKALIZACE	CÍTÍ SE BEZPEČNĚ				
	ANO		NE		NEVÍ
	rozhodně	spíše	spíše	rozhodně	
v bytě, domě ve dne	52,2	40,8	5,6	0,5	0,9
v bytě, domě v noci	32,7	48,8	14,9	2,9	0,7
ve městě ve dne	42,8	49,3	5,9	0,4	1,6
ve městě večer, tak do 22:00	12,6	43,9	26,2	10,1	7,2
ve městě v noci, po 22:00	5,8	23,4	32,5	23,6	14,7

¹⁾ V roce 1999 uskutečnila naše agentura obdobné sociologické průzkumy i ve dvou městech, které jsou počtem obyvatel, skladbou pohlaví i věkových kohort blízké situaci ve Svitavách. Proto pro porovnání několika základních zjištění o stavu veřejného mínění ve Svitavách použijeme i námi zjištěné informace z těchto lokalit, ovšem pod anonymním určením. V případě města z Olomouckého kraje budeme používat označení X, z Ostravského kraje označení Y.

Dříve než provedeme rozbor odpovědí Svitavanů, porovnáme v následujícím grafu **jen negativní vnímání bezpečnostní situace** občany Svitav se stavem ve městech X a Y (agregované údaje odpovědí "spíše a rozhodně ne" v %, zaokrouhleně):

Bezpečně se občané necítí

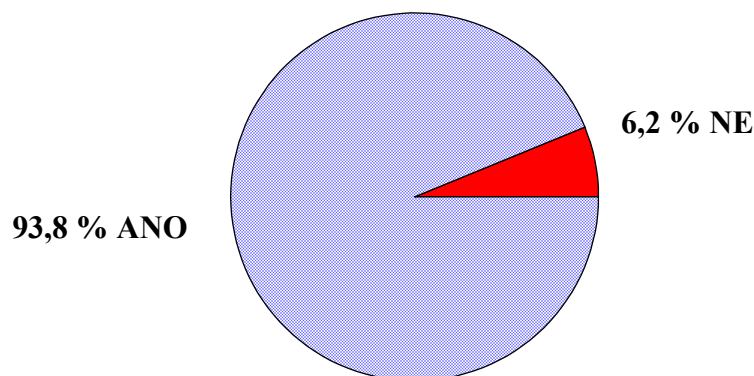

Komparace výpovědí obyvatel srovnatelných komunit signalizuje, že **ve Svitavách je především významně nižší podíl občanů, kteří se ve městě po 22,00 hod. necítí bezpečně.**

Pro testování významnosti odpovědí občanů Svitav podle jejich standardně sledovaných charakteristik (znaků pohlaví, věkových skupin, stupně vzdělání a socioprofesionního zařazení) jsme sloučili odpovědi "rozhodně" a "spíše". Variantu odpovědi "neví" jsme v této souvislosti nebrali v úvahu.

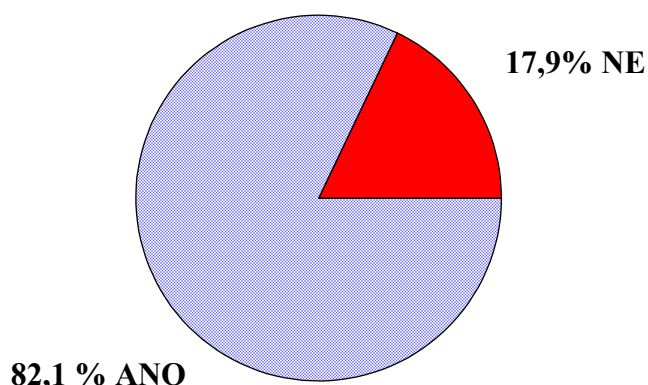
Globální vnímání bezpečnostních poměrů ve Svitavách občany komunity má následující parametry:

a) ve dne se v bytě, v domě cítí bezpečně

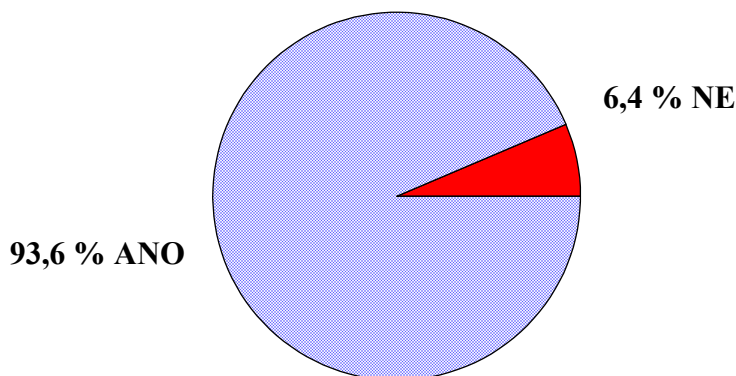
Vyslovovali se tak více muži (96 % : 4 %) než ženy (92 % : 8 %) a občané ve všech věkových skupinách, vyjma osob nejstarších (v kohortě 60 a více let je poměr 87 % : 13 %). Významnější vazby byly zaznamenány ve vnímání bezpečnosti mezi osamocně žijícími obyvateli: relace pocitů mezi rozvedenými osobami byla 85 % : 15 % a mezi ovdovělými 87 % : 13 %. Pokud šlo o socioprofesionální zařazení nejvyšší diference byly logicky ve vnímání důchodců (89 % : 11 %) a studentů či učňů, v této skupině však v odlišné intenzitě (99 % : 1 %). Jiné statisticky významnější diference v pocitech bezpečí v bytech (domech) v denním období jsme nezjistili, a to ani ve vztahu k místu ani druhu domu, v němž občan bydlí.

b) v noci se v bytě, v domě cítí bezpečně

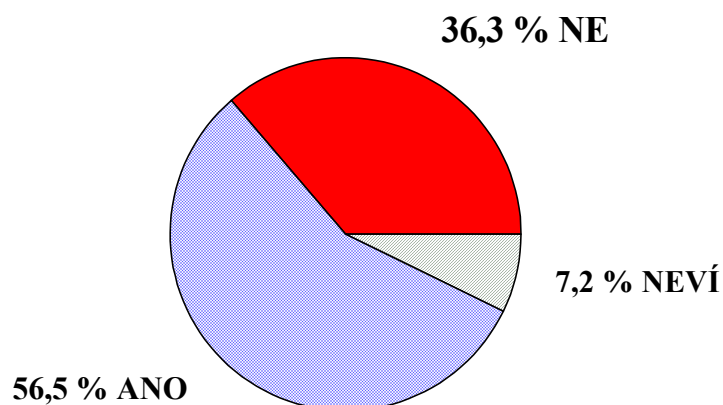
Statisticky významnější podíly odpovědí signalizují shodné tendence jaké jsme popsali v odstavci a): mezi muži je poměr pocitů 87 % : 13 %, mezi ženami pak 77 % : 23 %. Pokud jde o věk: čím jsou občané starší, tím nižší je podíl bezpečně se cítících v bytě (domě) během noci. (Ve věkové kohortě 20-29 let je to 89 % z nich, ve skupinách 30-39 let a 40-49 let je podíl 82 % z nich, mezi 50-59 letými je jich 80 % a mezi seniory nad 60 let se v noci v bytě cítí bezpečně 70 % z nich.) Diference pocitů mezi respondenty podle jejich rodinného stavu jsou významnější mezi svobodnými (92 % : 8 %) a mezi ovdovělými (62 % : 38 %). Jiné významnější souvislosti ve sledovaných znacích občanů zjištěny nebyly.

c) ve dne se ve městě cítí bezpečně

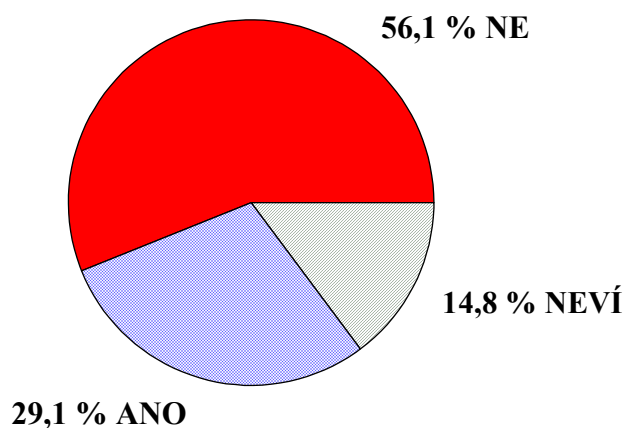

Pocity bezpečí jsou v městské komunitě v průběhu dne výjimečně intenzivní. Dokládá to fakt, že v kategorii "bezpečně se rozhodně necítí" je jen necelé půl procento obyvatel (0,4 % celého společenství), jednak, že atmosféru bezpečného denního života ve městě vnímají obyvatelé ve všech sledovaných skupinách - což v ostatních městech není zdaleka obvyklé.

d) večer, tak do 22:00, se ve městě cítí bezpečně

e) v noci se ve městě cítí bezpečně

Diference v pocitech občanů Svitav jsou v obou časových kategoriích pobytu ve městě natolik významné, že je uvádíme v úplném přehledu.

Tab. 4: Občané Svitav a jejich pocity bezpečí ve městě večer a v noci (údaje v %)

CHARAKTERISTIKA	CÍTÍ SE BEZPEČNĚ					
	VEČER ¹			V NOCI ²		
	ano	ne	neví	ano	ne	neví
PODLE POHLAVÍ	$C_{\text{norm}}^1 = 0,211$		$C_{\text{norm}}^2 = 0,279$			
muži	64,3	30,1	5,6	38,3	50,4	11,3
ženy	49,3	42,1	8,6	20,7	61,4	17,9
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN	$C_{\text{norm}}^1 = 0,396$		$C_{\text{norm}}^2 = 0,353$			
15 - 19 let	70,6	29,4	0,0	43,2	49,0	7,8
20 - 29	72,0	25,4	2,6	39,8	54,3	5,9
30 - 39	58,1	37,2	4,7	25,6	62,8	11,6
40 - 49	60,6	36,5	2,9	27,9	62,5	9,6
50 - 59	51,6	38,7	9,7	29,0	51,6	19,4
60 a více	30,8	49,0	20,2	14,4	53,9	31,7
PODLE RODINNÉHO STAVU	$C_{\text{norm}}^1 = 0,381$		$C_{\text{norm}}^2 = 0,306$			
svobodný(á)	75,5	23,1	1,4	42,0	52,4	5,6
ženatej, vdaná	55,0	38,6	6,4	28,5	56,7	14,8
rozvedený(á)	50,0	40,4	9,6	19,2	59,6	21,2
ovdovělý(á)	25,4	52,4	22,2	11,1	58,7	30,2
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ	$C_{\text{norm}}^1 = 0,365$		$C_{\text{norm}}^2 = 0,375$			
dělník	54,7	42,1	3,2	27,0	60,3	12,7
ostatní zaměstnanec	62,4	31,6	6,0	27,4	64,1	8,5
podnikatel	60,0	34,6	5,4	34,5	58,2	7,3
důchodce	36,7	45,3	18,0	16,4	51,6	32,0
nezaměstnaný	73,0	27,0	0,0	47,3	57,3	5,4
student, učeň	71,1	21,0	7,9	36,9	52,6	10,5
ost. ekon. neaktivní	61,1	38,9	0,0	38,9	44,4	16,7
Poznámka: Vypovídací hodnota dat ve skupině "ost. ekon. neaktivní" je jen ilustrativní. Počet respondentů (n=18) je nízký. Toto sdělení je platné i pro ostatní publikované tabulky.						

REKAPITULACE

Rozbor odpovědí evidentně neobsahuje žádné překvapující zjištění: **občan Svitav se po setmění a v nočních hodinách cítí daleko méně bezpečný: zatímco večer, tak po 22,00 hod. se cítí bezpečně ještě více než polovina obyvatel, pak v noci se k takovému pocitu hlásí již "jen" necelá jedna třetina obyvatel. I tak**

se však svitavské bezpečnostní poměry jeví občanům města příznivěji, než je tomu v již zmíněných městech střední a severní Moravy (ve Svitavách deklarovalo 32 % dotázaných, že se "spíše necítí bezpečni", ve městě X to bylo 36 %, ve městě Y pak 30 %; že se "rozhodně necítí bezpečni", deklarovalo ve Svitavách 24 % občanů, zatímco ve městě X se tak vyslovalo 27 % a ve městě Y 32 % obyvatel, starších 15 let).

Všimneme-li si situace ve Svitavách podrobněji, a testování síly souvislostí mezi charakteristikami obyvatel a jejich odpověďmi naše závěry podporují, pak

- ve večerních hodinách se bezpečně necítí spíše ženy než muži, lidé starší než mladší, osoby, žijící osamoceně než svobodní;
- v nočních hodinách deklarují své obavy opět spíše ženy než muži;
- ve večerních i nočních hodinách se naopak cítí bezpečněji občané mladší než starší (zejména tak do 30 let), především lidé svobodní a logicky zvláště studenti a učni.

Tedy vskutku platí i naše úvodní konstatování, že **nebylo zaznamenáno nic, co by se vymykalo empirii** - jen, že zjištění jsou kvantifikována a záměry prevence kriminality mohou být ve vztahu k sociálním a věkovým skupinám obyvatel města ještě "cílenější".

2.2 Občané Svitav a jejich pocity ohrožení podle trestných činů

Na vnímání globálního pocitu bezpečí mezi občany Svitav jsme navázali dotazem, který specifikoval příčiny těchto pocitů. Expertním posouzením a využitím dostupných podkladů, jako byly výzkumy Institutu pro kriminologii a sociální prevenci MV ČR a Institutu pro výzkum veřejného mínění Praha, byl připraven seznam 14 trestných činů, které ve veřejnosti vyvolávají pocity nebezpečí. Otázka byla formulována takto: ***Jak hodnotíte současnou bezpečnostní situaci ve Svitavách?***

Respondent uváděl u každého trestného činu subjektivně pociťovaný stupeň ohrožení, a to v rozmezí číslic 1 až 5. Jednička přitom znamenala, že daným

druhem trestné činnosti se respondent cítí být velmi ohrožen, až po pětku, představující hodnocení "necítí se být vůbec ohrožen".

Pro přehlednost vstupní informace o hodnocení bezpečnostní situace ve Svitavách jsme u každého z uváděných trestných činů vypočetli **průměrné skóre pocitů ohrožení Svitavanů** (absolutní četnosti odpovědí jednotlivých stupňů subjektivně pocíťovaného ohrožení u každého uváděného druhu trestné činnosti jsme násobili hodnotami od 1 do 5 a součet všech takto získaných součinů jsme dělili počtem respondentů). Konstruované skóre pocitu ohrožení pak lze verbálně interpretovat takto: **čím je hodnota skóre nižší, tím je pocit ohrožení vyšší, a opačně**. Hodnota střední pozice pocitu je "3".

TRESTNÉ ČINY (pořadí dle průměrného skóre ohrožení)	PRŮMĚRNÉ SKÓRE POCITŮ OHROŽENÍ				
	1 velmi ohrožení	2	3 tak napůl	4	5 nejsou ohrožení
krádež kola		2,018			
vykradení auta		2,484			
krádež auta		2,668			
výtržnictví (partami výrostků apod.)			2,910		
vloupání do bytu či domu			2,959		
okradení (kapesní krádež apod.)			2,959		
přepadení, oloupení			3,130		
pomluva			3,165		
zbití, zranění (ublížení na zdraví)			3,435		
vydírání				4,009	
sexuální obtěžování				4,029	
sexuální napadení				4,089	
organizovaný zločin				4,105	
vražda				4,195	

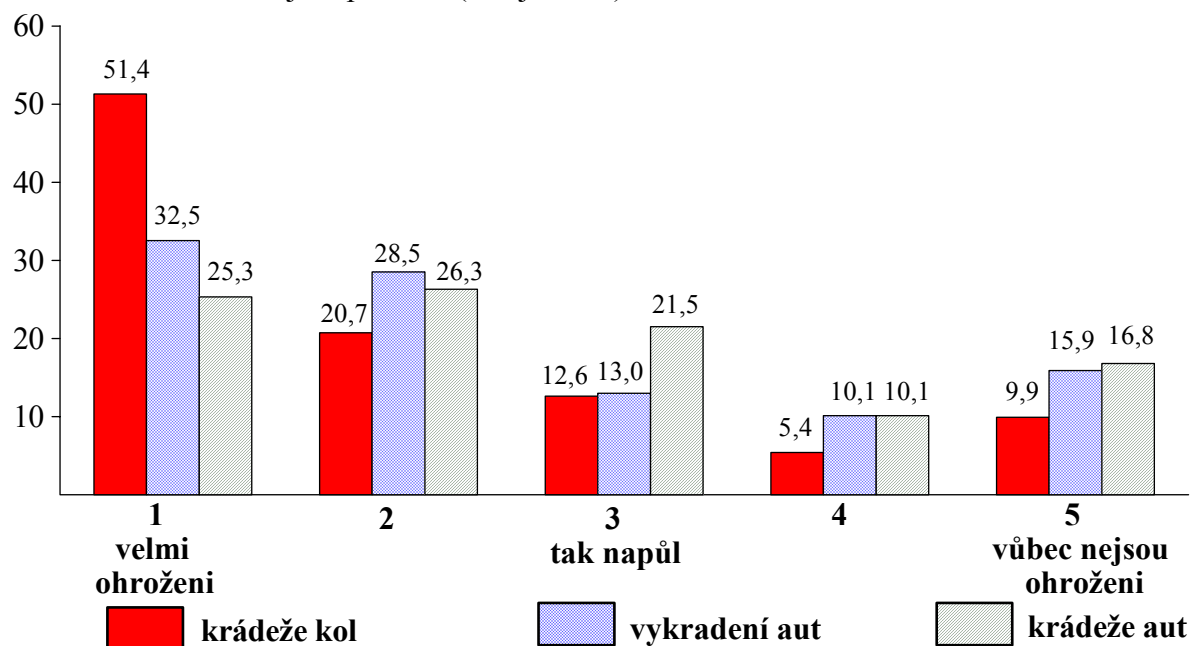
A ještě jedna souhrnná informace o pocitech ohrožení. V následujícím přehledu uvedeme **jednotlivé trestné činy a k nim se vztahující podíly občanů Svitav, citících se být velmi ohroženi, a podíly těch, kteří se vůbec necítí být ohroženi** (údaje v %, v závorce je uváděno pořadí činu dle frekvence odpovědí):

	cítí se být velmi ohroženi		necítí se být vůbec ohroženi	
vloupání do vlastního bytu (či domu)	11,5	(6.)	11,7	(11.)
přepadení a oloupení	7,4	(8.)	11,5	(12.)
okradení (např. kapesní krádež, ukradnutí kabelky ap.)	10,4	(7.)	10,4	(13.)
pomluva	15,8	(4.)	23,6	(6.)
vydírání	3,2	(14.)	42,6	(5.)
zbití a zranění (ublížení na zdraví)	5,2	(10.)	20,0	(7.)
vražda	3,4	(13.)	49,6	(2.)
výtržnictví (obtěžování partami výrostků ap.)	15,5	(5.)	14,7	(10.)
organizovaný zločin	3,8	(12.)	47,3	(4.)
sexuální obtěžování	4,7	(11.)	49,1	(3.)
sexuální napadení až po znásilnění	5,4	(9.)	53,1	(1.)
krádež kola	51,3	(1.)	9,9	(14.)
krádež auta	25,3	(3.)	16,8	(8.)
vykradení auta	32,5	(2.)	15,9	(9.)

Podrobněji se budeme dále zabývat jen těmi trestnými činy, které se objevily mezi svitavskými občany v popředí pocitů velkého ohrožení. Podíl respondentů, kteří neodpověděli, byl minimální (od 0,2 % do 0,4 %) a v další analýze nebyl brán v úvahu.

2.2.1 Pocit ohrožení z krádeže (vykradení) aut a jízdních kol

Nejfrekventovanějším pocitem ohrožení je krádež kola. Poté následují obavy z vykradení auta a krádeže auta. Skladba pocitů ve vztahu k těmto trestným činům měla následující průběh (údaje v %):

Analýza odpovědí svitavských občanů podle jejich sociodemografických charakteristik prokázala, že statisticky významnou vazbu na pocit ohrožení z krádeže (vykradení) aut a jízdních kol mají lidé zejména podle svého zařazení do věkových a socioprofesionálních skupin.

Tab. 5: Pocity ohrožení občanů Svitav z krádeže kol podle jejich věku a socioprofesionálního zařazení (údaje v %, zaokrouhleně)

CHARAKTERISTIKA	POCITY Z KRÁDEŽE KOLA				
	1 velmi ohrožen	2	3 tak napůl	4	5 není ohrožen
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN $C_{norm} = 0,348$					
15 - 19 let	59	19	12	10	0
20 - 29	58	23	8	4	7
30 - 39	51	25	12	5	7
40 - 49	48	24	17	7	4
50 - 59	54	16	17	3	10
60 a více	41	15	11	6	27
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ $C_{norm} = 0,309$					
dělník	48	25	11	6	10
ostatní zaměstnanec	58	23	10	5	4
podnikatel	60	11	20	5	4
důchodce	43	15	16	5	21
student, učeň	59	22	11	5	3
nezaměstnaný	42	29	8	8	13
ost. ekon. neaktivní	50	28	11	6	5

Tab. 6: Pocity ohrožení občanů Svitav z vykradení a krádeže auta podle jejich věku a socioprofesionního zařazení (údaje v %, zaokrouhleně)

CHARAKTERISTIKA	POCITY Z VYKRADENÍ A KRÁDEŽE AUTA									
	1 velmi ohrožen		2		3 tak napůl		4		5 není ohrožen	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN	$C_{norm}^A = 0,364$					$C_{norm}^B = 0,311$				
15 - 19 let	35	22	25	29	14	23	18	16	8	10
20 - 29	39	30	33	28	9	22	8	8	11	12
30 - 39	39	29	32	32	10	18	7	9	12	12
40 - 49	35	27	32	27	12	24	10	10	11	12
50 - 59	30	25	28	28	23	26	5	7	14	14
60 a více	17	17	19	17	12	16	16	13	36	37
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ	$C_{norm}^A = 0,387$					$C_{norm}^B = 0,372$				
dělník	36	25	29	28	10	20	11	10	14	17
ostatní zaměstnanec	40	30	34	36	15	21	3	5	8	8
podnikatel	44	42	18	13	16	21	11	13	11	11
důchodce	17	17	20	17	15	19	15	12	33	35
student, učeň	36	23	31	31	14	27	12	11	7	8
nezaměstnaný	26	21	40	32	5	16	11	13	18	18
ost. ekon. neaktivní	33	22	50	33	5	34	6	11	6	0
Legenda:	A = vykradení auta					B = krádež auta				

REKAPITULACE

Nejfrekventovanějším pocitem ohrožení mezi občany Svitav je obava z krádeže kola. Vnímá to tak více než polovina dospělých obyvatel města (ve městě X - 48 %, ve městě Y -32 %). Statistické operace s daty signalizují, že nejméně se tímto trestným činem cítí být ohroženi senioři, což je logický odraz reálného užívání (vlastnictví) kola.

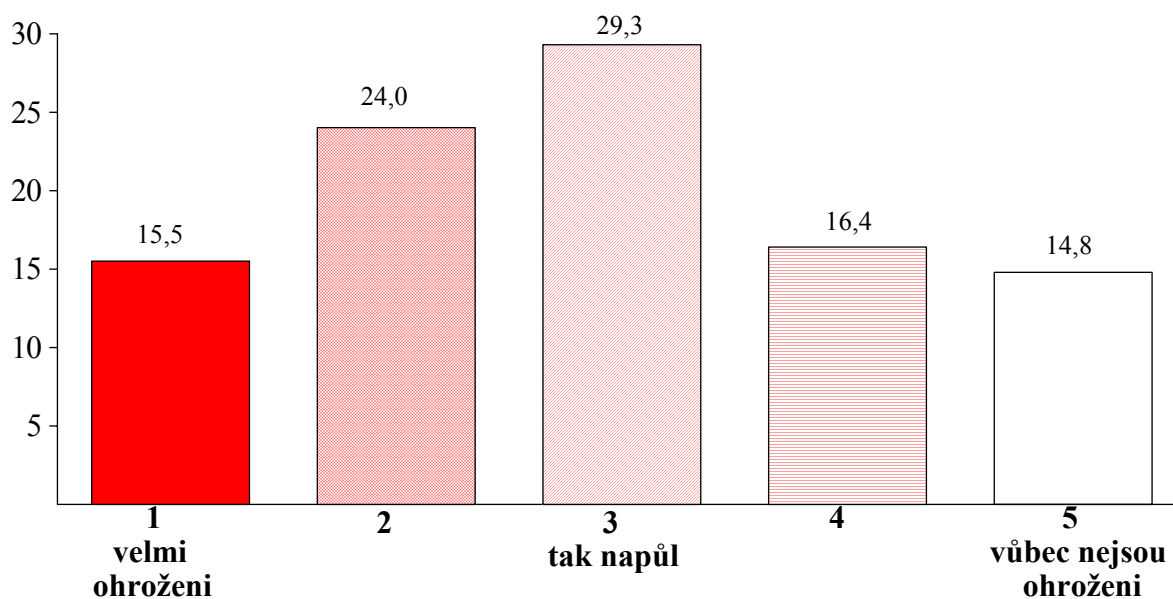
Druhým v pořadí trestných činů, kterého se svitavští občané obávají, je vykrádání aut. Tímto přečinem se více či méně cítí být ohroženy téměř dvě třetiny Svitavanů (61 % z nich; ve městě X - 61 %, ve městě Y - 52 %). Krádeže aut pak na sebe soustřeďují jen o něco nižší podíl obav. Na škále pocitů

ohrožení se na pozici 1 (velmi ohrožen) a 2 (ohrožen) soustředilo 52 % odpovědí (ve městě X - 56 %, ve městě Y - 48 %).

Ve srovnání s obavami z krádeže kol jsou pocity ohrožení z vykrádání a krádeží aut významněji diferenciovány: ve Svitavách se těchto deliktů obávají především lidé mladší a středního věku, zaměstnanci a podnikatelé. Toto zjištění není pochopitelně nijak překvapivé, protože právě tyto sociální skupiny patří s velkou pravděpodobností mezi dominantní vlastníky aut. **"Zajímavější" je ta zjištěná skutečnost,** že v daných skupinách se více či méně cítí být vykradením či krádeží auta ohroženo kolem tří čtvrtin občanů, přičemž **"vlastní zkušenosti" z krádeže kol, aut či jejich vykrádání nejsou nijak významné.** O tom však až v další části studie.

2.2.2 Pocity ohrožení z výtržnictví

Jak jsme již uvedli, výtržnictví (obtěžování partami výrostků) se "díky" průměrnému skóre pocitů ohrožení řadí na nejpřednější místa v pomyslném žebříčku trestných činů, vyvolávajících obavy svitavských občanů. Celková skladba pocitu ohrožení měla následující parametry (údaje v %):

Rozbor postojů vykázal jen několik významnějších vazeb a souvislostí (nebo naopak očekávané nesignalizoval).

Tab. 7: Pocity ohrožení občanů Svitav z výtržnictví podle jejich věku a socioprofesionálního zařazení (údaje v %, zaokrouhleně)

CHARAKTERISTIKA	POCITY Z VÝTRŽNICTVÍ				
	1 velmi ohrožen	2	3 tak napůl	4	5 není ohrožen
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN $C_{norm} = 0,313$					
15 - 19 let	11,8	37,2	43,1	5,9	2,0
20 - 29	17,8	25,4	27,1	11,9	17,8
30 - 39	17,7	21,2	32,9	17,6	10,6
40 - 49	12,5	24,0	30,8	23,1	9,6
50 - 59	10,8	20,4	26,9	25,8	16,1
60 a více	20,4	21,4	22,3	10,7	25,2
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ $C_{norm} = 0,294$					
dělník	15,9	18,2	27,8	23,0	15,1
ostatní zaměstnanec	12,9	25,9	36,2	13,8	11,2
podnikatel	20,0	21,8	21,8	23,7	12,7
důchodce	17,3	20,5	24,4	14,2	23,6
student, učeň	18,9	35,1	33,8	9,5	2,7
nezaměstnaný	5,3	26,3	28,9	18,4	21,1
ost. ekon. neaktivní	11,1	33,3	33,3	5,6	16,7

REKAPITULACE

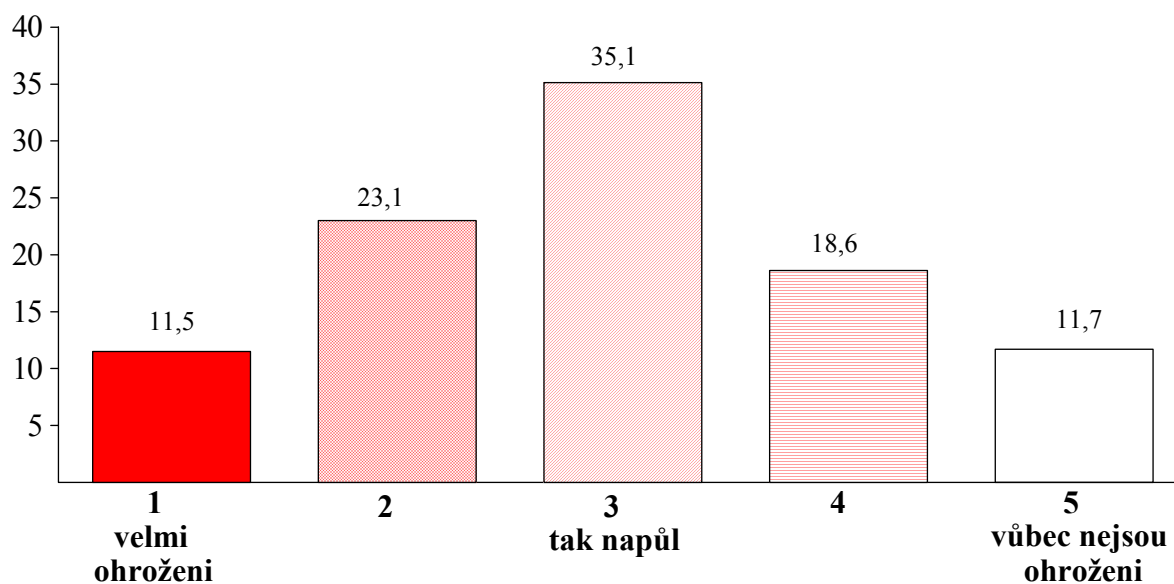
Výtržnictvím (obtěžováním partami výrostků) se cítí být více či méně ohroženy zhruba dvě pětiny Svitavanů (39 % z nich; ve městě X - 45 %, ve městě Y - 42 %).

Výtržnictvím se ve Svitavách cítí být nadměru ohroženi občané nejmladší (!), to znamená hlavně studenti či učni, přičemž není rozdílů v pocitech mužů a žen (!). Pokud ve věkových skupinách posuzujeme škálu pocitů, deklarovaných občany na čtvrté a páté pozici (tzn. že se cítí být ohroženi jen málo nebo vůbec ne), pak zaznamenáváme jejich vzestupný trend: zatímco ve věkové kohortě do 19 let je téměř či vůbec bez pocitu ohrožení cca 7 % z nich, pak v kohortě 20-49 let je takových obyvatel kolem 30 %, mezi staršími dokonce ještě více. Na tomto trendu není jistě nic neobvyklého, má několik možných vysvětlení, která však již

nebyla předmětem zkoumání. Jistě však může podnítit konkrétní opatření v prevenci kriminality.

2.2.3 Pocity ohrožení z vloupání do bytu či vlastního domu

Dalším frekventovaným pocitem ohrožení občanů Svitav je obava z vloupání do bytu nebo domu. Skladba pocitu podle míry ohrožení zařazuje tento delikt mezi dosti obávané (údaje v %):

Skutečností je, že **tento delikt zařadila na první a druhé místo ohrožení více než jedna třetina svitavských obyvatel (35 % z nich; ve městě X - 49 %, ve městě Y - 49 %), a to bez významnějších diferencí v charakteristikách občanů.**

Zajímalo nás, zda existuje souvislost mezi vlastníkem domu, v němž svitavští občané bydlí, a mezi jejich pocity ohrožení z trestného činu vloupání do bytu či vlastního domu. Ještě předtím však uveďme názory občanů na pocity bezpečí v bytech či domech rovněž podle vlastníků domu (viz část 2.1). Připomeňme si, že 93 % obyvatel města se ve dne ve svém bytě či domě cítí bezpečně a v noci má tento pocit 82 %. A jak se nám, pokud vůbec, diferencují tyto pocity podle vlastníka domu?

Tab. 8: Pocity bezpečí občanů Svitav v bytech (domech) podle vlastníků domů (údaje v %)

VLASTNÍK DOMU $C_{\text{norm}}^{\text{DEN}}=0,106$ $C_{\text{norm}}^{\text{NOC}}=0,950$	CÍTÍ SE V BYTĚ BEZPEČNĚ			
	VE DNE		V NOCI	
	ano	ne	ano	ne
rodinný domek	94,4	5,6	82,8	17,2
obecní (tzv. státní)	91,1	8,9	78,4	21,6
družstevní	95,8	4,2	83,4	16,6
soukromý	90,0	10,0	75,0	25,0
byt v osobním vlastnictví	93,2	6,8	86,4	13,6

A pokud jde o pocity ohrožení z vloupání do bytu (domu) podle vlastníka?

Tab. 9: Pocity ohrožení občanů Svitav z vloupání do bytu (domu) podle vlastníka domu (údaje %)

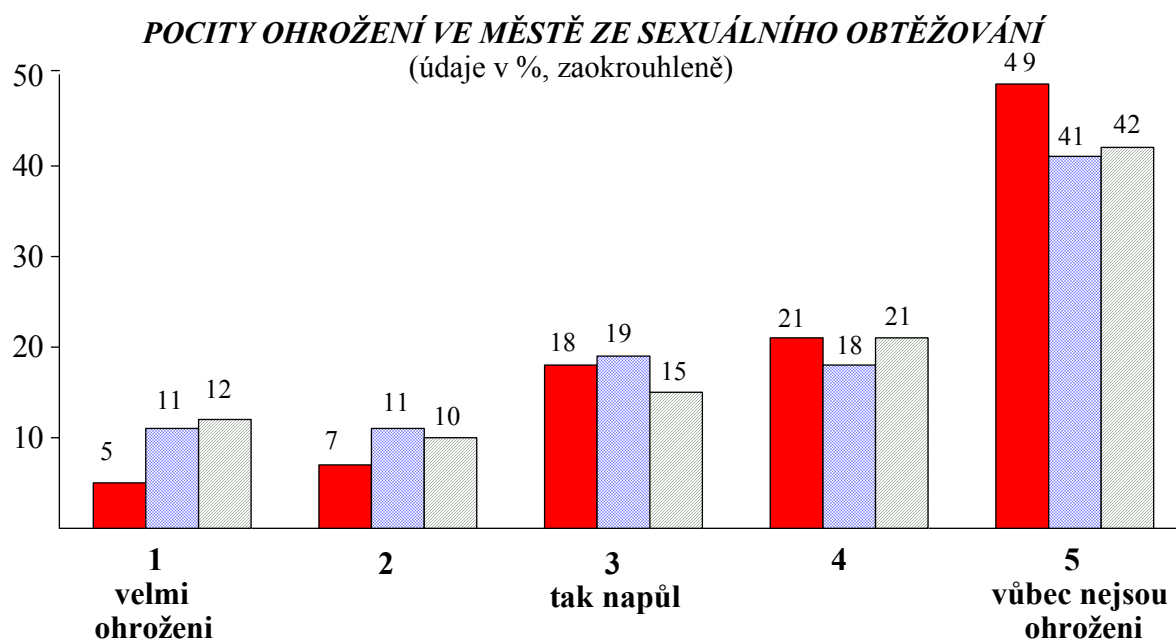
VLASTNÍK DOMU $C_{\text{norm}}=0,281$	POCIT OHROŽENÍ Z VLOUPÁNÍ DO BYTU (DOMU)				
	1 velmi ohrožen	2	3 tak napůl	4	5 není ohrožen
rodinný domek	7,7	22,7	39,7	19,2	10,7
obecní (tzv. státní)	17,1	27,0	31,6	12,6	11,7
družstevní	11,7	24,1	32,4	22,1	9,7
soukromý	28,6	19,0	42,9	9,5	0,0
byt v osobním vlastnictví	9,1	13,6	25,0	22,7	29,6

Souhrnně můžeme konstatovat, že **testování odpovědí svitavských občanů o pocitu bezpečí v bytech v průběhu dne či noci nebylo podle toho, komu byt patří, významněji diferencováno.** O pocitech ohrožení totéž říci nemůžeme: **nejvýznamnější obavy z vloupání do bytu mají evidentně více občané, bydlící v domě soukromého vlastníka a v domě obecním, tzv. státním. Nejnižší podíl Svitavanů, kteří mají pocit ohrožení z vloupání do bytu, je mezi těmi, kteří mají byt v osobním vlastnictví, a poté - mezi bydlícími v rodinných domcích.**

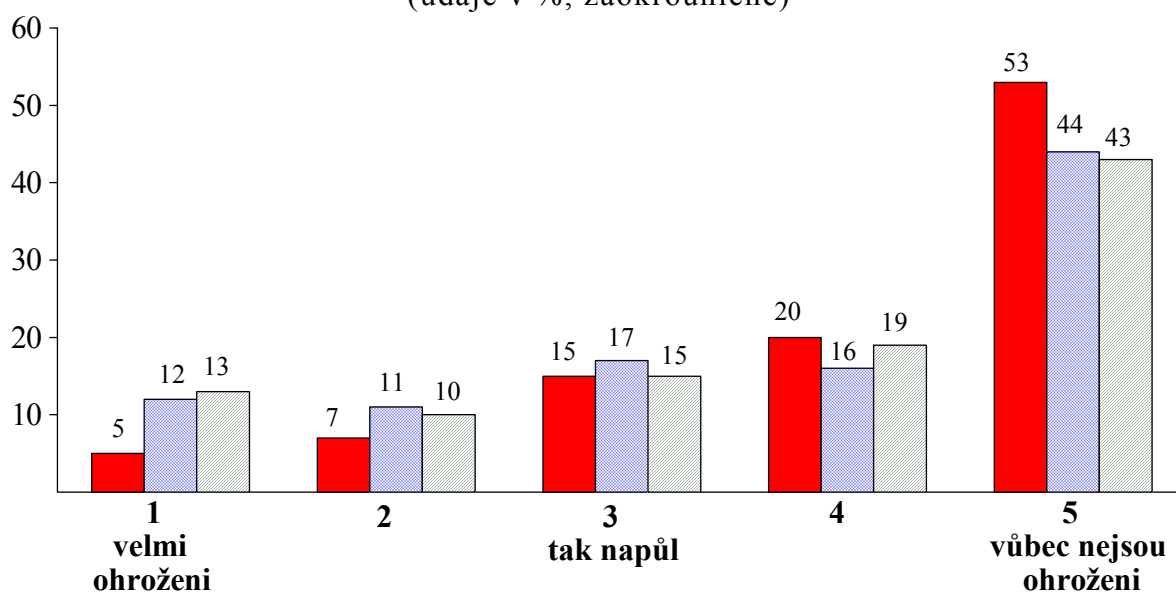
2.2.4 Pocity ohrožení ze sexuálního obtěžování až po sexuální napadení a znásilnění

Pocity ohrožení ze sexuálních deliktů se sice řadí až na konec výčtu trestných činů, ovšem pro ovlivnění klimatu městské komunity mají značný význam. Míře těchto pocitů se věnujeme nejprve v rámci celé městské populace, a to ve srovnání se situací v jiných městech.

LEGENDA: ve Svitavách ve městě X ve městě Y

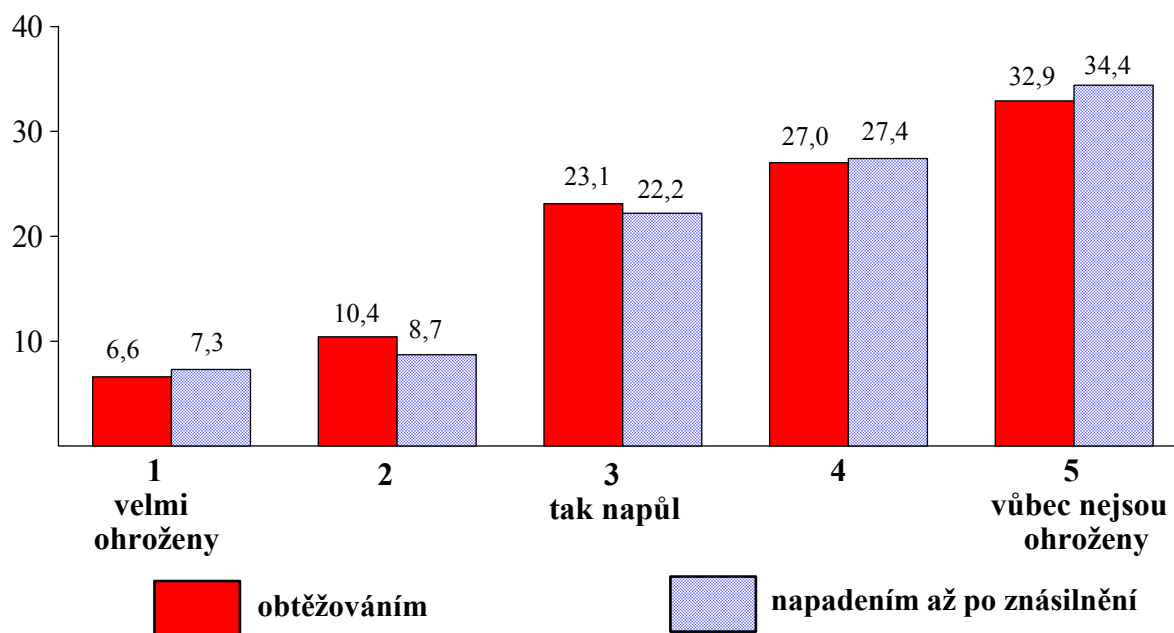
POCITY OHROŽENÍ ZE SEXUÁLNÍHO NAPADENÍ AŽ PO ZNÁSILNĚNÍ
(údaje v %, zaokrouhleně)

Souhrnně lze říci, že **svitavská komunita vnímá ohrožení ze sexuálních deliktů méně intenzivně, než v jiných, námi zkoumaných městech.**

Podrobněji se budeme věnovat pocitům ohrožení mezi svitavskými ženami, které vnímají ohrožení intenzivněji.

POCITY OHROŽENÍ SVITAVSKÝCH ŽEN ZE SEXUÁLNÍCH DELIKTŮ
(údaje v %)

Položili jsme si otázku, zda uváděné - v podstatě shodné postoje svitavských žen k sexuálním deliktům - jsou nějakým způsobem diferencovány a jakým. Rozbor odpovědí signalizoval jejich očekávané členění.

Tab. 10: Pocity ohrožení svitavských žen ze sexuálních deliktů podle vybraných sociodemografických charakteristik (údaje v %, zaokrouhleně)

CHARAKTERISTIKA	POCIT SEXUÁLNÍHO OHROŽENÍ									
	1 velmi ohroženy		2		3 tak napůl		4		5 nejsou ohroženy	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN	$C_{norm}^A = 0,403$					$C_{norm}^B = 0,403$				
15 - 19 let	12	8	27	27	34	35	8	11	19	19
20 - 29	9	11	11	7	25	18	29	33	26	31
30 - 39	11	13	9	9	17	17	41	38	22	23
40 - 49	8	8	9	9	30	25	21	26	32	32
50 - 59	2	4	10	6	22	27	29	26	37	37
60 a více	0	0	4	2	16	18	24	22	56	58

CHARAKTERISTIKA	POCIT SEXUÁLNÍHO OHROŽENÍ									
	1 velmi ohroženy		2		3 tak napůl		4		5 nejsou ohroženy	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ	$C_{norm}^A = 0,436$					$C_{norm}^B = 0,497$				
dělník	12	18	12	5	23	24	35	35	18	18
ostatní zaměstnanec	8	9	5	4	23	22	33	34	31	31
podnikatel	0	0	19	19	25	18	19	19	37	44
důchodce	0	0	6	3	15	20	21	19	58	58
student, učeň	9	3	22	25	41	37	9	16	19	19
nezaměstnaný	11	6	11	22	28	11	33	39	17	22
ost. ekon. neaktivní	5	6	17	11	17	17	28	16	33	50
Legenda:	A = ohrožení z obtěžování					B = ohrožení z napadení až po znásilnění				

REKAPITULACE

Postoje, deklarující ohrožení svitavských žen těmito delikty, jsou v porovnání se stavem jinde méně intenzivní: **sexuálním obtěžováním se cítí být ohroženo 17 % žen** (ve městě X - 30 %, ve městě Y - 27 %), **tak napůl 23 % žen** (ve městě X - 27 %, ve městě Y - 21 %) a **vůbec se necítí být ohroženo 60 % žen** (ve městě X - 43 %, ve městě Y - 52 %). **Pokud se týká obav ze sexuálního napadení až po znásilnění, je situace ve Svitavách tato: ohroženo se cítí být 16 % žen** (ve městě X - 31 %, ve městě Y - 28 %), **tak napůl 22 % žen** (ve městě X - 25 %, ve městě Y - 20 %) a **vůbec se necítí být ohroženo 62 % žen** (ve městě X - 44 %, ve městě Y - 52 %).

Diferenciace postojů svitavských žen není překvapivá: zvláště silně vnímají ohrožení ze sexuálních deliktů ženy nejmladší, což logicky předurčuje jejich socioprofesní zařazení: jsou to především studentky a učnice.

Nakonec jedna poznámka: **podíl mužů, kteří necítí ohrožení svých sester, přítelkyň a manželek sexuálními delikty, je u nás značný, a Svitavy nejsou výjimkou.** Ohrožení žen sexuálním obtěžováním vnímá asi 6 % mužů, ohrožení tak napůl 12 % a "starosti" si v tomto směru nedělá asi 82 % svitavských mužů. Obdobně je tomu u postojů mužů k sexuálnímu napadení až po znásilnění (8 %; 7 %; 85 % mužů).

2.3 Občané Svitav a jejich způsoby sebeobrany před trestnou činností

Je obecně akceptováno, že "od počátku existence státu je jeho závažná funkce spatřována v tom, že definuje jisté limity pro lidskou svobodu a negativní hranice, kam lidé nesmí zasahovat, tzn. co je trestnou činností. Stát institucionálně zajišťuje, aby tyto hranice byly respektovány" (Musil, 1994). Ovšem je však dosti dobrých důvodů, aby **část této státní moci byla decentralizována na obce a část přímo na občana**. Není tomu tak jen proto, nebo alespoň nejen proto, že pokles či zastavení vzestupu drobné majetkové kriminality, narušování pořádku, výtržností apod. je nad možnosti policie (Protivinský, 1994).

Vycházíme z názoru, že lepší zajišťování majetku i osobní bezpečnosti je projevem postupně narůstajícího vědomí odpovědnosti sama za sebe a za svůj majetek. Je vyjádřením vlastní aktivní ochrany, využíváním prostoru pro samostatné rozhodování. V tomto směru proto pokládáme za cenný podnět odboru prevence MV ČR, který vydal v srpnu 1996 skládačku základních rad a informací pod názvem "Prevence se musí vyplatit". Koneckonců - i výsledky našeho empirického šetření dokládají v tomto směru naléhavou potřebu kvalifikované osvěty.

V sociologickém průzkumu jsme položili otázku: ***Pokládali jste za nutné, v posledních letech, udělat nějaká opatření či změnit způsoby chování pro ochranu svého majetku, či osobní bezpečnost, nebo bezpečnost členů domácnosti?*** Respondentům bylo předloženo 10 variant možných opatření, která mohou jednotlivce určitým způsobem chránit před násilnými činy. V následném přehledu uvádíme **pořadí opatření, seřazených podle podílů souhlasných odpovědí** občanů Svitav. Současně pak vždy publikujeme charakteristiky, jejichž testování vykazalo významnější závislost k dané odpovědi podle C_{norm} . Údaje jsou v %, zaokrouhleně.

1. uzamykají vchod do domu		vedlo 89 %	občanů
podle věku ($C_{norm}=0,264$)	15 - 19 let	74 %	z nich
	20 - 29	88 %	
	30 - 39	91 %	
	40 - 49	89 %	
	50 - 59	98 %	
	60 a více	90 %	
podle vlastníka domu ($C_{norm}=0,293$)	vlastní RD	96 %	z nich
	obecní, tzv. státní	88 %	
	družstevní	81 %	
	soukromý	81 %	
	byt v os. vlastnictví	91 %	
podle území ($C_{norm}=0,247$)	území Lány	81 %	z nich
	území ostatní	93 %	
2. informují se navzájem o místě pobytu a době návratu		vedlo 72 %	občanů
podle vzdělání ($C_{norm}=0,227$)	základní	63 %	z nich
	střední, vč. vyučen	73 %	
	úplné střední	81 %	
	vysokoškolské	83 %	
podle socioprofesionního zařazení ($C_{norm}=0,243$)	dělník	71 %	z nich
	ost. zaměstnanec	85 %	
	podnikatel	75 %	
	důchodce	72 %	
	student, učeň	64 %	
	nezaměstnaný	63 %	
	ost. ekon. neaktivní	56 %	

3. večer (v noci) se vyhýbají nebezpečným místům		vedlo 69 %	občanů
podle pohlaví ($C_{norm}=0,503$)	muž	51 %	z nich
	žena	86 %	
podle věku ($C_{norm}=0,247$)	15 - 19 let	54 %	z nich
	20 - 29	57 %	
	30 - 39	77 %	
	40 - 49	71 %	
	50 - 59	74 %	
	60 a více	79 %	
podle rodinného stavu ($C_{norm}=0,297$)	svobodný(á)	53 %	z nich
	ženatý, vdaná	74 %	
	rozvedený(á)	75 %	
	ovdovělý(á)	81 %	
podle socioprofesionního zařazení ($C_{norm}=0,391$)	dělník	70 %	z nich
	ost. zaměstnanec	79 %	
	podnikatel	65 %	
	důchodce	81 %	
	student, učeň	44 %	
	nezaměstnaný	47 %	
	ost. ekon. neaktivní	78 %	
4. pořídili si bezpečnější vstupní dveře (např. další zámek)		vedlo 47 %	občanů
podle vzdělání ($C_{norm}=0,171$)	základní	40 %	z nich
	střední	48 %	
	úplné střední	56 %	
	vysokoškolské	46 %	
podle socioprofesionního zařazení ($C_{norm}=0,252$)	dělník	51 %	z nich
	ost. zaměstnanec	50 %	
	podnikatel	64 %	
	důchodce	42 %	
	student, učeň	45 %	
	nezaměstnaný	47 %	
	ost. ekon. neaktivní	11 %	

5. večer si chodí naproti, nechávají se doprovázet		uvedlo 42 %	občanů
podle pohlaví ($C_{norm}=0,193$)	muž	35 %	z nich
	žena	54 %	
podle území ($C_{norm}=0,168$)	území Lány	51 %	z nich
	území ostatní	38 %	
6.-7. opatřili si hlídacího psa		uvedlo 27 %	občanů
podle vlastníka domu ($C_{norm}=0,374$)	vlastní RD	41 %	z nich
	obecní, tzv. státní	17 %	
	družstevní	16 %	
	soukromý	24 %	
	byt v os. vlastnictví	14 %	
6.-7. používá večer (v noci) častěji auto či taxi		uvedlo 27 %	občanů
podle věku ($C_{norm}=0,251$)	15 - 19 let	14 %	z nich
	20 - 29	28 %	
	30 - 39	43 %	
	40 - 49	28 %	
	50 - 59	25 %	
	60 a více	20 %	
podle vzdělání ($C_{norm}=0,232$)	základní	16 %	z nich
	střední	32 %	
	úplné střední	29 %	
	vysokoškolské	40 %	
podle socioprofesionního zařazení ($C_{norm}=0,309$)	dělník	29 %	z nich
	ost. zaměstnanec	38 %	
	podnikatel	44 %	
	důchodce	20 %	
	student, učeň	15 %	
	nezaměstnaný	16 %	
	ost. ekon. neaktivní	17 %	

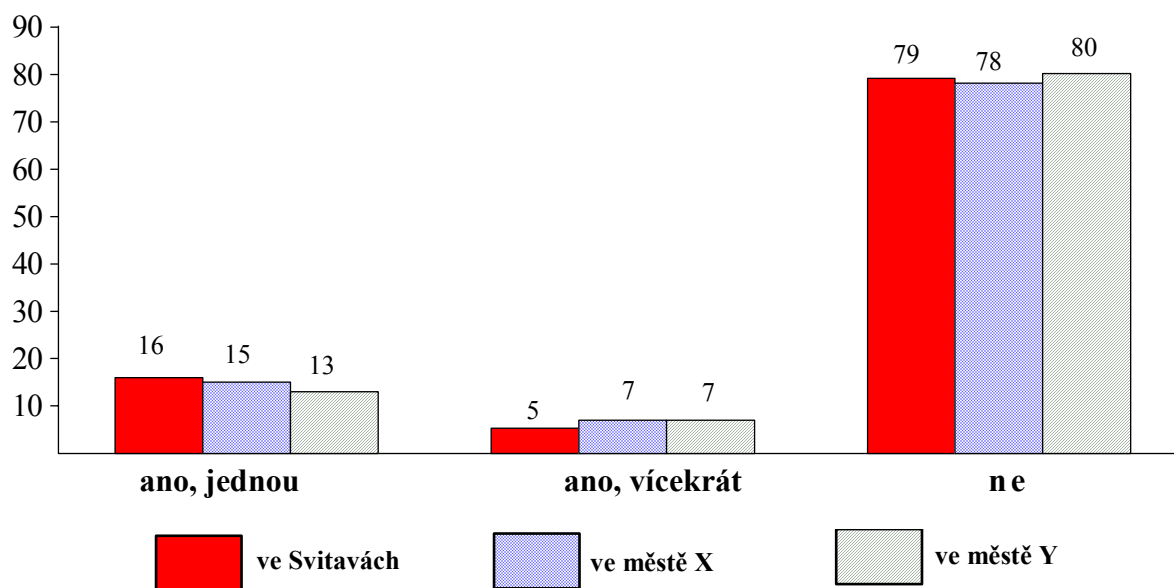
8. učí se (naučili se) nějaký způsob sebeobranu		 uvedlo 11 %	 občanů
podle pohlaví ($C_{norm}=0,244$)	muž	17 %	z nich
	žena	6 %	
podle věku ($C_{norm}=0,165$)	15 - 19 let	16 %	z nich
	20 - 29	15 %	
	30 - 39	13 %	
	40 - 49	11 %	
	50 - 59	10 %	
	60 a více	5 %	
9. opatřili si slzný plyn (plynovou pistolí)		 uvedlo 10 %	 občanů
podle věku ($C_{norm}=0,200$)	15 - 19 let	14 %	z nich
	20 - 29	12 %	
	30 - 39	7 %	
	40 - 49	15 %	
	50 - 59	10 %	
	60 a více	3 %	
podle socioprofesionního zařazení ($C_{norm}=0,213$)	dělník	14 %	z nich
	ost. zaměstnanec	6 %	
	podnikatel	15 %	
	důchodce	4 %	
	student, učeň	14 %	
	nezaměstnaný	16 %	
	ost. ekon. neaktivní	11 %	
10. opatřili si střelnou zbraň		 uvedlo 2 %	 občanů
podle pohlaví ($C_{norm}=0,136$)	muž	3 %	z nich
	žena	1 %	
podle socioprofesionního zařazení ($C_{norm}=0,319$)	dělník	0 %	z nich
	ost. zaměstnanec	1 %	
	podnikatel	11 %	
	důchodce	2 %	
	student, učeň	0 %	
	nezaměstnaný	5 %	
	ost. ekon. neaktivní	0 %	

Pocity ohrožení, které vyvolává mezi občany Svitav bezpečnostní situace ve městě a které jsme kvantifikovali v předcházející části závěrečné zprávy, by měly zřejmě vyvolávat větší opatrnost a aktivnější ochranu před kriminalitou ze strany samotných občanů. **Mnohé, co jsme o sebeobraně obyvatel města zjistili, však spíše nasvědčuje podceňování rizik a bezstarostnosti určité části městské komunity.** Obdobná zjištění nám poskytuje i zkoumání problematiky v jiných městech. Potvrzují se tím názory o velkém prostoru pro lokální, a tedy cílenou prevenci kriminality.

2.4 Občané Svitav a jejich vlastní zkušenost s kriminalitou

Občané mají vskutku oproti minulosti větší osobní, ale především zprostředkovanou zkušenost se zločinem. V usilovné snaze získat co nejvíce čtenářů, posluchačů a diváků jako základních ukazatelů pro reklamní zisky nabízejí tisk, rozhlas a obzvláště televize kriminalitu "v přímém přenosu". Ve značné míře pod heslem "dávat jim, co chtějí", i když divácké preference uvádějí něco jiného (Weistock, N., 1996). To je však již daleko nad rámec této práce, bohužel.

V sociologickém průzkumu vnímání bezpečnostní situace ve Svitavách jsme se občanů zeptali: *Stal(a) jste se Vy nebo členové Vaší domácnosti v uplynulých dvanácti měsících obětí trestného činu, nebo pokusu o trestný čin, na území města?* Základní rozložení odpovědí je znázorněno graficky (údaje v %, zaokrouhleně):

Zjištěná empirická data, a testování jejich závislostí na standardně sledovaných charakteristikách obyvatel Svitav, signalizovala jen málo významné rozdíly. Pro úplnost je však publikujeme v následující tabulce.

Tab. 11: Občané Svitav a jejich zkušenost s trestnou činností v uplynulém roce podle sociálněprofesního zařazení (údaje v %)

CHARAKTERISTIKA	ZKUŠENOST S TRESTNOU ČINNOSTÍ		
	ano, jednou	ano, vícekrát	ne
PODLE POHLAVÍ $C_{norm} = 0,074$			
muži	17,7	5,3	77,0
ženy	15,2	3,8	81,0
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN $C_{norm} = 0,157$			
15 - 19 let	9,8	3,9	86,3
20 - 29	16,1	5,9	78,0
30 - 39	22,1	5,8	72,1
40 - 49	18,5	4,8	76,7
50 - 59	16,1	5,4	78,5
60 a více	13,5	1,0	85,5
PODLE STUPŇŮ VZDĚLÁNÍ $C_{norm} = 0,210$			
základní	9,3	2,5	88,2
střední (vč. vyučen)	21,9	5,8	72,3
úplné střední	18,3	3,9	77,8
vysokoškolské	8,6	8,6	82,8

CHARAKTERISTIKA	ZKUŠENOST S TRESTNOU ČINNOSTÍ		
	ano, jednou	ano, vícekrát	ne
PODLE RODINNÉHO STAVU $C_{norm} = 0,129$			
svobodný(á)	14,0	4,2	81,8
ženatý, vdaná	17,9	4,7	77,4
rozvedený(á)	21,2	7,7	71,1
ovdovělý(á)	11,1	1,6	87,3
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ $C_{norm} = 0,223$			
dělník	16,8	6,4	76,8
ostatní zaměstnanec	22,2	5,1	72,7
podnikatel	23,6	7,3	69,1
důchodce	11,7	0,8	87,5
student, učeň	12,2	4,0	83,8
nezaměstnaný	18,4	5,3	76,3
ost. ekon. neaktivní	0,0	5,6	94,4
PODLE ÚZEMÍ $C_{norm} = 0,162$			
území Lány	10,5	3,5	86,0
území ostatní	19,1	5,0	75,9

REKAPITULACE

"Na vlastní kůži" pocítila kriminalitu asi jedna pětina svitavských občanů, přičemž lze se značnou podmíněností říci, že typickou obětí byl muž či žena středního věku, středního vzdělání, podnikatel nebo ost. zaměstnanec, bydlící mimo území Lán.

Přes uváděné signály o diferenciaci obětí zřejmě platí, že pachatelé trestných činů si vybírají své oběti "rovnoměrněji", než by se předpokládalo.

2.4.1 Osobní zkušenost s kriminalitou podle druhů trestných činů a podle místa a času jejich spáchání

Poté jsme se dotázali: *Můžete nám uvést, o který trestný čin šlo v období posledních 12 měsíců? V případě, že Vás takových případů postihlo více, ptáme se na ten, který byl spáchán jako poslední. Pokud jste byl(a) Vy nebo někdo z členů Vaší domácnosti obětí trestného činu (pokusu o trestný čin), šlo o ...*

Bereme-li v úvahu jen výpovědi svitavských občanů, kteří byli postiženi v uplynulých 12 měsících trestnou činností (tj. 20 % městské populace), pak to nejčastěji bylo (zaokrouhleně):

odcizení jízdního kola	asi u	53 % z nich	(11,5 % celé populace)
vykradení auta		30 %	(6,5 %)
okradení na ulici		16 %	(3,4 %)
vykradení sklepa		14 %	(3,1 %)
loupežné přepadení (vč. ublížení na zdraví)		8 %	(1,8 %)
ublížení na zdraví		5 %	(1,1 %)
bytová krádež		5 %	(1,1 %)
sexuální obtěžování		4 %	(0,9 %)
krádež auta		3 %	(0,7 %)
znásilnění		0 %	(0,0 %)

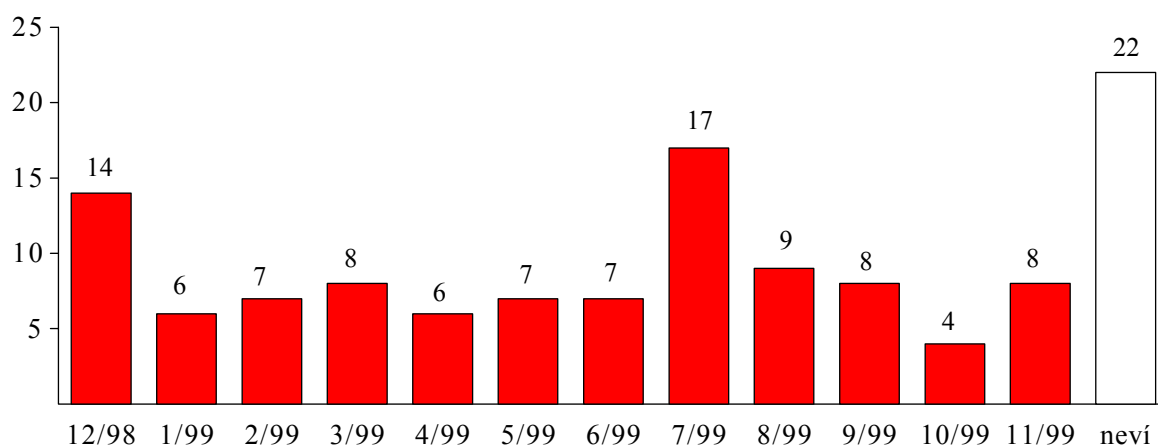
Postižené občany Svitav jsme rovněž požádali: *Pokuste se vzpomenout si, kde byl spáchán výše uvedený trestný čin. Prosím, uveďte název náměstí, ulice či jiného veřejného prostranství ve Svitavách, příp. budovy ap.*

Místo činu uvedly asi dvě třetiny postižených obyvatel (66,4 % z nich), ostatní neodpověděli, i když měli (33,6 % obětí trestného činu). Pokud jde o nejfrekventovanější trestné činy, nebo pokusy o ně, pak **odcizení jízdního kola** nelokalizovaly dvě pětiny poškozených občanů (41 % z nich). Naopak - nejčastějším místem krádeže kol je náměstí (uvedeno 12x), místo před domem (11x, z toho na sídlišti Lány 5x) a jednotlivě pak jsou uváděny lokality "u pekárny", "poblíž pošty", "u kostela", "u autobusového nádraží", "u hospody Na Růžku" a následně několik názvů ulic. Místo **vykradení auta** neuvedly rovněž více než dvě pětiny poškozených majitelů aut (46 % z nich). Rozptýlenost lokalit, které byly uváděny, je větší: náměstí (3x), ulice na sídlišti Lány (5x, z toho 3x

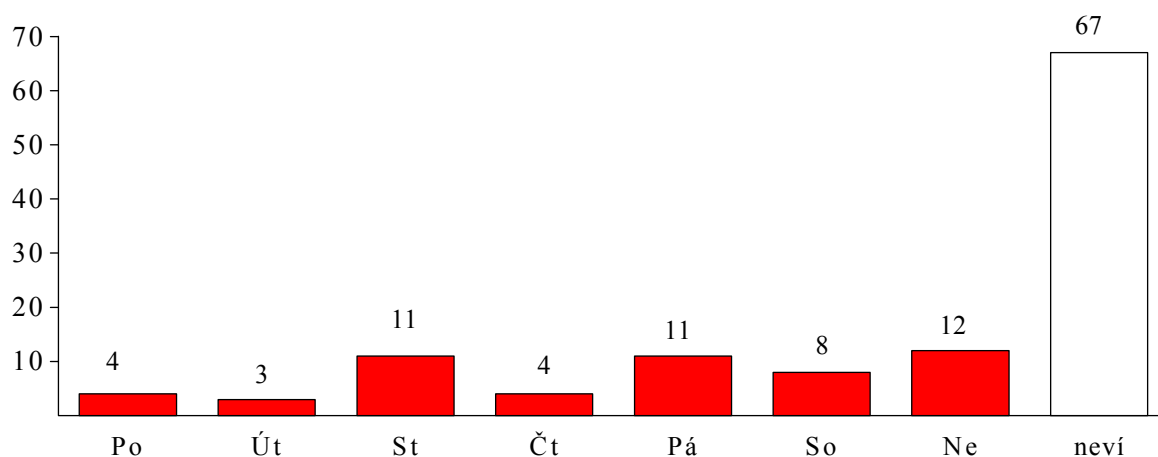
ul. Svitavská, 3x ul. Feldrova), před rodinným domkem (4x) a poté několik názvů ulic. Pokud šlo o **okradení na ulici**, pak místo opět nekonkretizovaly dvě pětiny poškozených (42 % z nich). Mezi uváděnými místy se nejčastěji objevuje Náměstí Míru (4x).

Občany se zkušeností s trestnou činností za uplynulý rok jsme rovněž požádali o **časové určení spáchaných trestných činů**. Následující graf udává, kolik případů v jednotlivých měsících, dnech a době se podle sdělení respondentů zřejmě stalo:

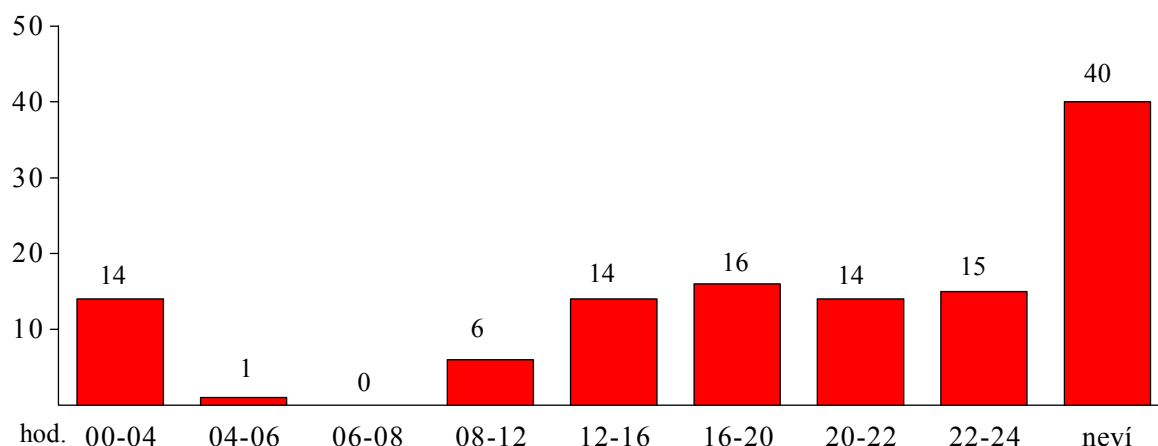
Bylo to v měsíci:

Ve dni:

V době:

REKAPITULACE

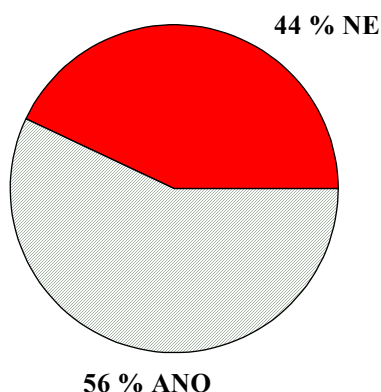
Dominantním kriminálním deliktem, kterým jsou svitavští občané nejčastěji postiženi, jsou "krádeže kol". Poté následuje "vykrádání aut" a v dalším odstupu "okrádání na ulici" a "vykrádání sklepů".

Osobní zkušenost obětí trestných činů lze charakterizovat jako územně i časově rozptýlenou - i když lze určité tendence hypoteticky formulovat. Zdá se totiž, že významnější podíly trestné činnosti připadají na období kolem Vánoc a na období dovolených (prázdnin), na dny uprostřed a koncem týdne a na dobu v odpoledních a večerních hodinách. Obecnější zákonitosti výskytu trestných činů však vyvodit nelze.

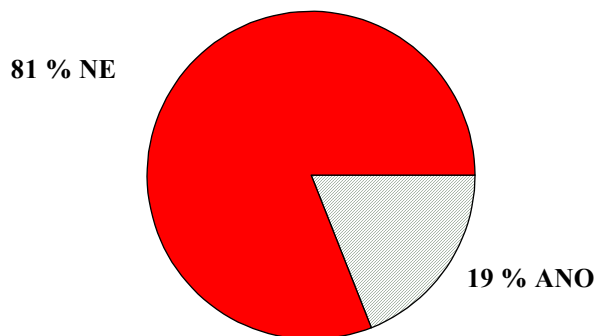
2.4.2 Oznámení trestných činů Policii ČR a Městské policii ve Svitavách

V úvodu jsme uvedli, že podle vlastního vyjádření měla asi jedna pětina občanů Svitav vlastní zkušenost, třeba i opakovanou, s kriminálními delikty. Těchto respondentů jsme se rovněž dotázali: ***Ohlásili jste to...?*** Odpovědi se členily takto (údaje v %, zaokrouhleně):

POLICII ČR

MĚSTSKÉ POLICII

Pro podrobnější informovanost uvádíme v následující tabulce sociodemografickou skladbu občanů, kteří byli některým z trestných činů postíženi a kteří případ ohlásili policistům (dopočet do 100 jsou odpovědi NE):

Tab. 12: Ohlašovatelé trestných činů Policii ČR a Městské policii ve Svitavách podle jejich sociodemografických charakteristik (údaje v %, zaokrouhleně)

CHARAKTERISTIKA	OHLAŠOVATELÉ	
	Policii ČR	Městské policii
PODLE POHLAVÍ $C_{norm}^{PČR}=0,181$	$C_{norm}^{MP}=0,016$	
muži	49	18
ženy	62	19
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN $C_{norm}^{PČR}=0,249$	$C_{norm}^{MP}=0,336$	
15 - 19 let	63	50
20 - 29	60	12
30 - 39	57	13
40 - 49	64	19
50 - 59	50	14
60 a více	38	25
PODLE STUPŇŮ VZDĚLÁNÍ $C_{norm}^{PČR}=0,249$	$C_{norm}^{MP}=0,210$	
základní	47	32
střední (vč. vyučen)	64	16
úplné střední	47	18
vysokoškolské	43	13
PODLE RODINNÉHO STAVU $C_{norm}^{PČR}=0,312$	$C_{norm}^{MP}=0,180$	
svobodný(á)	54	27
ženatý, vdaná	54	18
rozvedený(á)	76	12
ovdovělý(á)	25	13

CHARAKTERISTIKA	OHLAŠOVATELÉ	
	Policii ČR	Městské policii
PODLE SOCIOPR. ZAŘAZENÍ	$C_{norm}^{PCR}=0,316$	$C_{norm}^{MP}=0,378$
dělník	67	14
ostatní zaměstnanec	56	13
podnikatel	61	21
důchodce	35	29
student, učeň	58	42
nezaměstnaný	44	0
ost. ekon. neaktivní	0	0

REKAPITULACE

Více než polovina občanů Svitav, kterým někdo ukradl nějakou věc či peníze, přepadl je či je ohrožoval, ohlásila tuto skutečnost Policii ČR, oddělení ve Svitavách, a téměř jedna pětina postižených se s oznámením obrátila na tamní městskou policii. Tato zjištění nevybočují z tendencí, které zjišťujeme i v jiných městech.

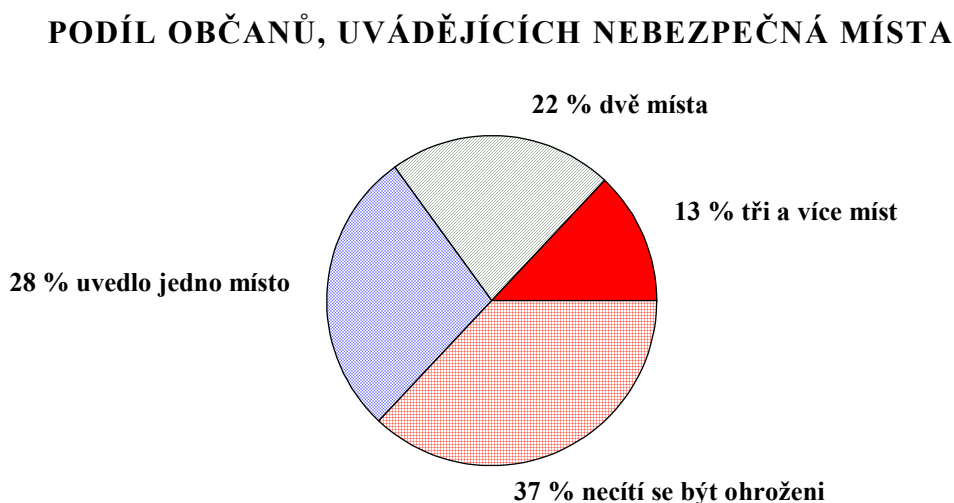
Bez zajímavosti nejsou ani "starší" výzkumné výsledky, ze začátku 90. let, pokud jde o oznamování trestných činů policii. **Potvrdilo se, že míra oznamování souvisí s typem deliktu.** Ve většině zemí byly oznámeny téměř všechny případy krádeží aut, motocyklů a krádeží vloupáním, zhruba polovina krádeží předmětů z aut, jízdních kol a loupeží, jedna třetina krádeží osobního majetku a ublížení na zdraví, resp. vyhrožování, a pouze jedna desetina sexuálních incidentů. Souhrnný podíl oznámených trestných činů byl v evropském průměru 50,13 % a v podstatě se nelišil od světového (při zahrnutí USA, Kanady, Austrálie, Nového Zélandu a Japonska). Podstatně se však od něj odlišuje podíl zjištěný v ČSFR, který v té době dosáhl pouze 36,49 % (ze zemí zahrnutých do výzkumu nejméně po Polsku, kde tento podíl činil 31,36 %). Pouze tedy o málo více než jedna třetina obětí trestného činu (u sledovaných trestných činů) v ČSFR oznamovala tuto skutečnost policii, přičemž u některých typů trestných činů je podíl neoznamovaných výrazně vyšší.

Důvodů neoznámení trestného činu jeho obětí může být více (subjektivní hodnocení výše újmy jako nepodstatné, malá možnost získat odškodnění, obava ze stigmatizace např. u sexuálních deliktů, obava či nechuť podstoupit vyšetřovací, případně soudní procedury atd.) (Marešová, Scheinost 1992).

2.4.3 Nebezpečná místa ve městě

Kriminogenní lokalizace Svitav byla provedena podle "otevřené" otázky, k jejíž zodpovězení byli vyzváni všichni respondenti. Dotaz jsme formulovali takto: *A ještě něco k pocitům ohrožení. Jestliže se Vy nebo členové Vaší domácnosti cítíte být výrazněji ohroženi kriminalitou v některých ulicích či prostranstvích Svitav, uveďte jejich název. Myslíte-li, že takových míst je několik, dvě či tři, uveďte je postupně, od nejnebezpečnějšího po místo méně nebezpečné.*

Přehled skladby odpovědí těch Svitavanů, kteří nabídnutou otázku využili a svou odpověď zapsali, je znázorněn graficky (n=401, údaje jsou zaokrouhleny):

Rozbor dat podle standardně sledovaných charakteristik prokázal, že statistická významnost se objevuje hlavně ve vazbě na pohlaví respondentů.

Tab. 13: Občané Svitav a počet ulic a prostranství, která pokládají za nebezpečná z hlediska kriminality (údaje v %, zaokrouhleně)

CHARAKTERISTIKA	POČET MÍST			
	jedno	dvě	tři a více	žádné
PODLE POHLAVÍ $C_{norm} = 0,281$				
muži	24	21	8	47
ženy	32	22	17	29

CHARAKTERISTIKA	POČET MÍST			
	jedno	dvě	tři a více	žádné
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN $C_{norm} = 0,203$				
15 - 19 let	24	17	14	45
20 - 29	25	23	17	35
30 - 39	26	26	17	31
40 - 49	26	26	17	31
50 - 59	26	19	9	46
60 a více	40	20	9	31
PODLE SOCIOPR. ZAŘAZENÍ $C_{norm} = 0,264$				
dělník	26	22	19	33
ostatní zaměstnanec	25	21	21	33
podnikatel	24	27	10	39
důchodce	38	20	5	37
student, učeň	25	15	11	49
nezaměstnaný	30	26	9	35
ost. ekon. neaktivní	25	33	9	33

REKAPITULACE

Základním zjištěním v tomto směru je, že bezmála jedna třetina občanů (29 % z nich) na otázku neodpověděla vůbec a více než jedna čtvrtina (27 % z nich) výslovně uvedla, že v ulicích či prostranstvích Svitav výraznější ohrožení necítí, že nezná taková místa nebo že o nich alespoň neví. S určitou, ale přijatelnou licencí můžeme mít zato, že více než polovina Svitavanů (56 % z nich) tak deklarovala pocity bezpečí ve svém městě, zatímco **dvě pětiny občanů Svitav (44 %) nebezpečná místa ve městě vnímají** natolik výrazně, že uváděly jejich názvy.

Občané Svitav, pociťující ohrožení v některých částech města, uvedli 506 názvů prostranství a ulic, tzn. v průměru 1,43 názvu na jednoho z nich. **Nebezpečnými místy hlavně večer a v noci jsou podle jejich vyjádření:**

1. parky, a to pro 34 % občanů, pociťujících ohrožení. Tato prostranství byla vesměs uváděna bez bližší specifikace a to v 70 případech. Jen park J. Palacha konkrétně jmenovalo 14 občanů;

2. Náměstí Míru, a to pro 20 % takto odpovídajících občanů. Asi jedna čtvrtina těchto občanů doplnila výběr místa časovým omezením (večer, v noci) a v 7 případech ze 49 odpovědí byl uváděn "podchod u Many";

3. Lanškrounská ulice, a to pro 20 % takto odpovídajících občanů, kteří v této ulici lokalizovali zejména OK-Club (29 odpovědí ze 49 uváděných) a okolí DDM (7 odpovědí ze 49 uváděných);

4. sídliště Lány, a to pro 16 % takto odpovídajících občanů. Sídliště uváděly dvě pětiny z nich bez specifikace, ostatní sídliště konkretizovali především ulicemi Kpt. Jaroše, Svitavskou, Felbrovou, ulicí s "holobyty" a dalšími;

5. nádraží ČD, a to pro 15 % takto odpovídajících občanů, přičemž jedna čtvrtina "navíc" specifikovala problematičnost večerními hodinami;

6. nespecifikovaná nebezpečná místa uvedlo 13 % takto odpovídajících občanů, např. "neosvětlená prostranství", "večer skoro všude", "odlehlá místa";

7. jednotlivé ulice ve městě jmenovalo 11 % odpovídajících.

Návazně na odpovědi občanů o místech s výraznějším pocitem ohrožení jsme se této části populace zeptali: ***Z jakého důvodu jste na prvním místě jako nejnebezpečnější uvedl(a) právě tuto ulici či prostranství? Uveďte, čeho se tam obáváte nejvíce?*** Před analýzou odpovědí si opět připomeňme, že jde o názory té části svitavské komunity, která jmenovala lokality, vyvolávající v ní pocit nebezpečí z kriminálních deliktů (n=245). **Nejobávanějšími trestnými činy na uváděných místech jsou:**

1. obavy z okradení, spojené s fyzickým násilím (loupežné přepadení), příp. s ublížením na zdraví, které uvedlo 42 % občanů (tj. cca 18 % celé populace);

2. obavy z výtržnictví z určitých skupin lidí (opilců, feťáků, Romů, bezdomovců, part mladistvých aj.), které uvedlo 31 % občanů (tj. cca 14 % populace);

3. obavy ze sexuálního obtěžování (až po znásilnění) uvedlo 11 % občanů (tj. cca 5 % populace);

4. nespecifikované trestné činy, které jsou podmíněny hlavně špatným osvětlením, místy na periferii města, nepřehledností území apod. takové odpovědi uvedlo 9 % občanů (tj. cca 4 % populace);

5. obavy z okradení (na ulici, v obchodě, ale i z bytových krádeží, z vykradení aut apod.), které uvedlo 7 % občanů (tj. cca 3 % populace).

Při rozboru odpovědí svitavských občanů, vyslovujících pocity ohrožení kriminalitou na jmenovitě uváděných ulicích či prostranstvích města, se **kriminogenní lokalizace** projevila takto:

- **parky ve Svitavách mají svou negativní "image" především proto, že vyvolávají v občanech pocit nebezpečí okradení, spojeného s fyzickým násilím a s ublížením na zdraví (myslí si to 48 % těch občanů, kteří toto prostředí jmenovitě uváděli). Poté následují obavy z výtržnictví sociálně nepřízpůsobivých občanů (uvedlo to 17 % občanů), ze sexuálního obtěžování (znásilnění), což vyvolává obavy mezi 16 % občanů. Zdrojem obav v městských parcích je pro 14 % občanů špatné osvětlení, nepřehlednost prostředí apod. Nakonec se "umístily" obavy z okradení, a to v názorech 5 % občanů;**
- **Náměstí Míru "vděčí" za svou pozici mezi nebezpečnými místy Svitav především tomu, že bezmála 58 % občanů, kteří své pocity lokalizovali, si spojuje náměstí s představou výtržnictví různě sociálně deviantních osob, asi pro 27 % občanů je synonymem pro obav z okradení, spojované s fyzickým násilím, a pro 11 % občanů pro obavy z okradení na ulici, v obchodě či obchodů jako takových. A konečně - 4 % uvádějí i strach ze sexuálního obtěžování;**
- **Lanškrounská ulice, a to jmenovitě okolí OK Clubu, získává svou špatnou pověst jako prostor pro výtržnictví různých skupinek a part výrostků, opilců, ale i Romů či narkomanů. Myslí si to asi 54 % občanů, kteří tuto ulici uvedli mezi těmi nebezpečnými místy Svitav. Ulice je asi pro dalších 28 % těchto občanů "vhodným" místem pro loupežná přepadení (okradení, spojené s fyzickým násilím) a vždy pro cca 6 % občanů nebezpečným místem, umožňujícím okradení na ulici, sexuální obtěžování a vůbec místem, umožňujícím další, nspecifikované delikty, protože je málo přehledné, osvětlené apod.;**
- **sídliště Lány, jako prostor vyvolávající obavy, má pro občany dominantní roli jako místo "vhodné" k okrádání a napadání obyvatel, a to pro 53 % občanů, lokalizujících ohrožení z trestné činnosti právě**

na toto sídliště. Pro dalších asi 25 % má sídliště špatnou pověst pro časté případy výtržnictví a potulující se osoby. Asi 12 % obyvatel charakterizovalo Lány jako špatně a málo osvětlené sídliště, pro dalších 7 % občanů jde o prostor vhodný k okrádání, ublížení na zdraví a 3 % občanů si myslí, že v ulicích sídliště může docházet i k sexuálnímu obtěžování;

- nádraží ČD, příp. okolní prostředí, získává svou "odstrašující" pověst pro 48 % občanů jako prostor loupežného přepadávání a okrádání, pro 39 % občanů je pak "přitažlivým" místem pro výtržnictví všeho druhu a nakonec kolem 4-5 % občanů uvedlo nádraží jako místo sexuálního obtěžování, krádeží a dalších kriminálních deliktů.

Lokality, které jsou subjektivně považovány občany Svitav jako výrazně nebezpečnější než ostatní místa ve městě, jsou zakresleny do přiložené mapy, a to v odpovídajícím poměru k jejich image.

zde bude mapa 1x A4

2.5 Občané Svitav a jejich vztah k Policii ČR a městské policii

Jedním z nejdůležitějších současných úkolů Policie ČR i městských policií, ne-li zcela prioritním, je naplňovat svou činností očekávání veřejnosti: **vedle fungování jako státního nástroje represe** (převažujícího v režimu před rokem 1989) **akcentovat svou funkci jako službu občanovi**. Proto také uzavíráme závěrečnou zprávu o vnímání bezpečnostní situace svitavskými občany těmito subkapitolami: problematikou hodnocení zásahů policistů proti pachatelům trestných činů, mírou ochoty městské komunity ke spolupráci s policiemi a zjištěním stavu (ne)spokojenosti s prací obou policejních útvarů ve Svitavách.

2.5.1 Občané a jejich hodnocení zásahů policistů vůči delikventům

Problematikou prostoru k zásahu policie, který veřejnost (ještě, již) toleruje, se podnětným způsobem zabývá studie, se kterou jsme se seznámili (Sak, Semerád, 1996). Výzkumná metodika vychází z kontinua postojů obyvatel, verbalizovaných v odpovědích na otázku "za jakých okolností by měl policista zasáhnout proti jedinci či skupině". Jak autoři uvádějí, názory české populace se na škále liberálních postojů (od liberálního fundamentalismu až po zásah při podezření) rozložily takto:

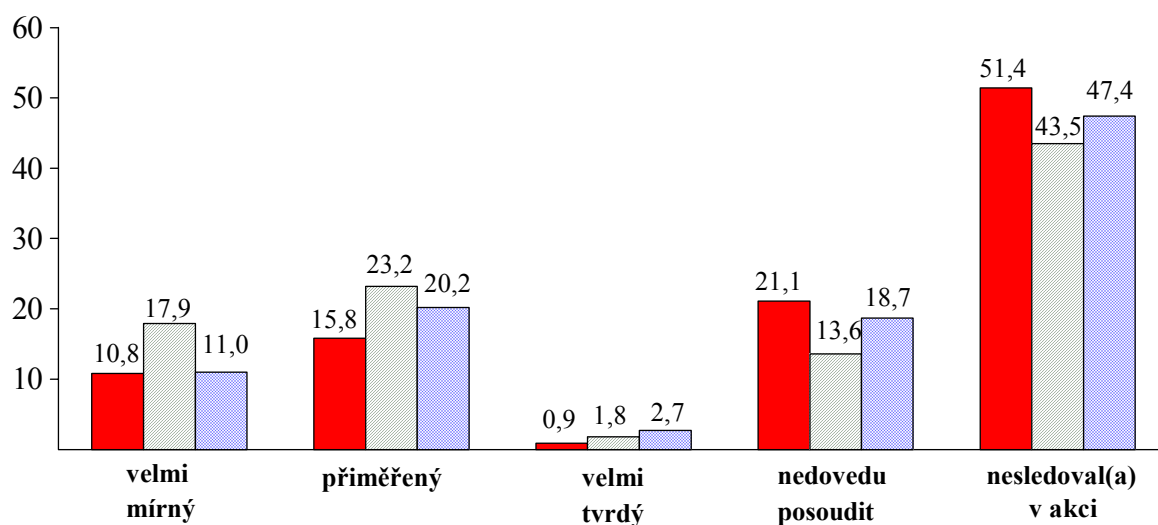
- 0,5 % nikdy
- 18,3 % pouze v případě, jestliže byla jedincem či skupinou průkazně a závažným způsobem překročena právní norma jednání, jednání lze klasifikovat jako trestný čin
- 51,2 % pouze v případě, jestliže byla jedincem či skupinou průkazně překročena právní norma jednání, jednání lze klasifikovat jako trestný čin či přestupek
- 15,6 % jestliže byla jedincem či skupinou porušena morální norma chování, nedodržena morální pravidla chování
- 9,0 % jestliže byla jedincem či skupinou porušena společenská norma chování, obvyklý způsob chování v dané situaci
- 5,4 % jestliže je jedinec policistovi podezřelý

Průzkum, který jsme uskutečnili v rámci našeho hlavního tématu, posouval otázku zásahu policistů na odlišnou platformu. Nezkoumal "mantinely občanské

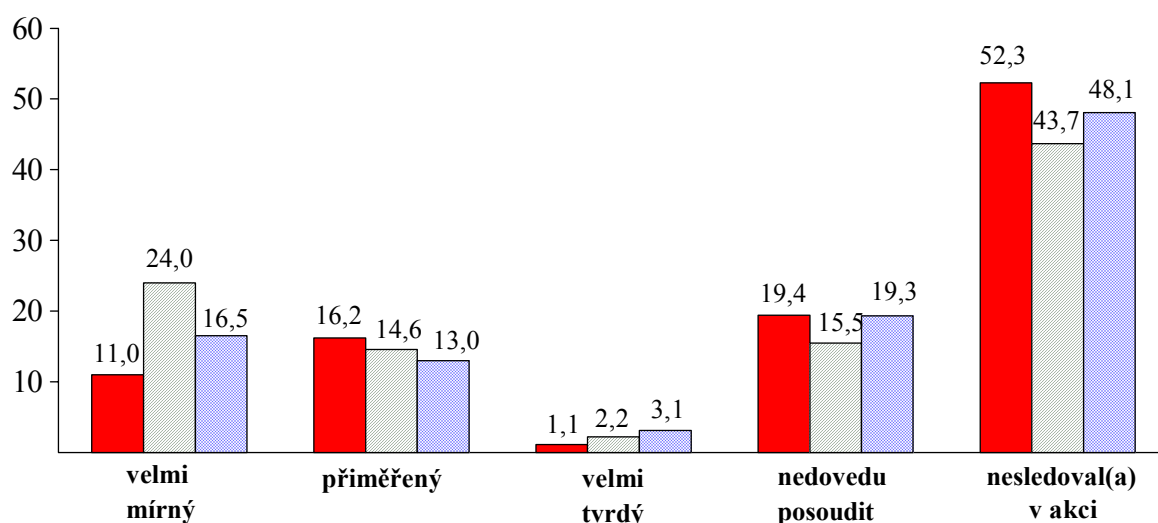
tolerance", ale intenzitu zásahu policie ze zorného úhlu subjektivního hodnocení obyvatel Svitav, a to nejen u Policie ČR, ale také u městské policie. Otázka zněla: *Jak hodnotíte způsob, kterým policisté zasahují nebo zasahovali vůči přistiženým výtržníkům, zlodějům a jiným delikventům?* Základní rozdělení odpovědí je znázorněno graficky (údaje v %):

HODNOCENÍ ZÁSAHU POLICIE ČR

HODNOCENÍ ZÁSAHU MĚSTSKÉ POLICIE

Rozbor odpovědí svitavských obyvatel, podle jejich standardně sledovaných charakteristik, jsme provedli jen u těch z nich, kteří zásahy policistů sledovali.

Tab. 14: Hodnocení zásahu PČR a MP občany Svitav, kteří policisty sledovali v akci (n=270, údaje v %)

CHARAKTERISTIKA	HODNOCENÍ ZÁSAHŮ							
	VELMI MÍRNÉ		PŘIMĚŘENÉ		VELMI TVRDÉ		NEDOVEDE POSOUDIT	
	PČR	MP	PČR	MP	PČR	MP	PČR	MP
PODLE POHLAVÍ	$C_{norm}^{PČR}=0,147$				$C_{norm}^{MP}=0,071$			
muži	21,4	24,8	37,2	34,1	1,4	2,1	40,0	39,0
ženy	23,1	21,0	27,7	33,9	2,3	2,4	46,9	42,7
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN	$C_{norm}^{PČR}=0,348$				$C_{norm}^{MP}=0,419$			
15 - 19 let	11,5	16,0	50,0	40,0	7,7	16,0	30,8	28,0
20 - 29	36,1	33,3	32,8	25,4	0,0	0,0	31,1	41,3
30 - 39	25,6	30,0	30,2	35,0	0,0	0,0	44,2	35,0
40 - 49	19,3	23,6	29,8	34,6	0,0	0,0	50,9	41,8
50 - 59	18,4	5,7	26,3	45,7	5,3	0,0	50,0	48,6
60 a více	13,3	19,1	33,4	31,9	2,2	4,3	51,1	44,7
PODLE STUPŇŮ VZDĚLÁNÍ	$C_{norm}^{PČR}=0,154$				$C_{norm}^{MP}=0,202$			
základní	16,7	16,4	34,7	37,3	4,2	4,5	44,4	41,8
střední (vč. vyučen)	22,8	25,0	32,7	32,0	1,0	3,0	43,5	40,0
úplné střední	25,3	22,8	30,4	36,7	1,3	0,0	43,0	40,5
vysokoškolské	27,8	36,8	33,3	21,1	0,0	0,0	38,9	42,1
PODLE RODINNÉHO STAVU	$C_{norm}^{PČR}=0,282$				$C_{norm}^{MP}=0,257$			
svobodný(á)	30,1	27,6	37,0	28,9	2,7	5,3	30,2	38,2
ženatý, vdaná	21,9	22,5	32,1	35,7	0,7	0,0	45,3	41,8
rozvedený(á)	17,9	27,6	21,4	31,0	7,1	0,0	53,6	41,4
ovdovělý(á)	9,4	9,7	34,4	41,9	0,0	6,5	56,2	41,9
PODLE SOCIOPROF. ZAŘAZENÍ	$C_{norm}^{PČR}=0,294$				$C_{norm}^{MP}=0,358$			
dělník	26,9	29,7	35,8	35,9	3,0	0,0	34,3	34,4
ostatní zaměstnanec	22,2	23,7	27,0	27,1	0,0	0,0	50,8	49,2
podnikatel	33,3	29,6	25,9	48,2	0,0	0,0	40,8	22,2
důchodce	11,8	15,4	29,4	30,8	2,0	3,8	56,8	50,0
student, učeň	22,5	20,0	40,0	32,5	5,0	10,0	32,5	37,5
nezaměstnaný	17,6	22,2	47,1	33,3	0,0	0,0	35,3	44,5
ost. ekon. neaktivní	20,0	0,0	20,0	60,0	0,0	0,0	60,0	40,0

REKAPITULACE

Základním atributem veřejného mínění svitavské veřejnosti je skutečnost, že její polovina zřejmě nesledovala policisty v akci, a nemohla proto zásahy policistů hodnotit.

Polovina občanů Svitav, kteří podle vlastního vyjádření zásahy policistů sledovali, se ve skladbě hodnocení v podstatě neliší: zákroky Policie ČR posuzuje jedna třetina informovaných obyvatel jako přiměřené (33 % z nich), shodný podíl občanů takto hodnotí zákroky městské policie (34 % z nich), asi jedna pětina komunity hodnotí zákroky policistů jako velmi mírné (PČR - 22 % a MP - 23 % z ní) a za velmi tvrdé je považuje minimální podíl obyvatel, asi jedna padesátina (PČR i MP cca 2 %).

Podíl občanů Svitav, kteří prohlásili, že zásahy policistů nedovedou posoudit, je značný - a překvapivý. Hypotézy o příčinách takových postojů by byly spekulativní. Navíc - nejsou doménou jen obyvatel Svitav.

2.5.2 Občané a jejich ochota ke spolupráci s Policií ČR a Městskou policií ve Svitavách

Jestliže je zvýrazňována funkce policií jako služby občanům, nelze ji považovat za jednosměrnou ulici. Rubem služby policistů je (měla by být) součinnost obyvatel při jejich práci. Občanům Svitav byla proto položena i otázka o míře jejich ochoty ke spolupráci v několika hypotetických situacích. Dotaz směřoval ke všem respondentům a byl formulován takto: *Kdybyste se stal svědkem některého z uvedených trestných činů, spolupracoval byste s policiemi ve Svitavách, i kdyby se Vás to přímo netýkalo (např. oznámením, svědectvím)?*

Poté bylo uvedeno 10 druhů trestných činů, u nichž respondent odpovídal na škále od "rozhodně ano" až po "rozhodně ne", příp. si mohl vybrat odpověď "neví". Pro přehlednější srovnání jsme přiřadili k odpovědi "rozhodně ano" hodnotu 5, ke "spíše ano" hodnotu 4, k "nevím" hodnotu 3, ke "spíše ne" hodnotu 2 a k "rozhodně ne" hodnotu 1. Sumu součinů jsme dělili počtem všech odpovědí (respondentů).

Významnost (váha) ochoty se interpretuje snadno: čím je hodnota vyšší, tím je ochota ke spolupráci vyšší, a obráceně (maximální ochota by měla hodnotu 5, "tak napůl" hodnotu 3 a úplné odmítnutí spolupráce by mělo hodnotu 1.

Ochota ke spolupráci s Policií ČR, oddělením ve Svitavách, a s Městskou policií ve Svitavách má u jednotlivých trestných činů tuto váhu (v závorce před skórem uvádíme pořadí deliktů ve vztahu k deklarované ochotě obyvatel Svitav. V závorce za skórem pak "váhu ochoty" ke spolupráci občanů města X a města Y):

	S PČR		S MP	
	poř. Svitavy	(město X; Y)	poř. Svitavy	(město X; Y)
ublížení na zdraví	(4.)	4,148 (4,185; 3,958)	(7.)	3,809 (3,643; 3,422)
loupežné přepadení	(5.)	4,078 (4,118; 3,877)	(6.)	3,816 (3,574; 3,320)
okradení na ulici	(10.)	3,883 (3,931; 3,706)	(4.)	3,830 (3,568; 3,400)
odcizení jízdního kola	(9.)	3,896 (3,956; 3,706)	(5.)	3,826 (3,564; 3,392)
vykradení auta	(7.)	4,027 (4,104; 3,931)	(8.)	3,801 (3,566; 3,379)
krádež auta	(3.)	4,168 (4,238; 4,023)	(1.)	3,861 (3,515; 3,380)
bytová krádež	(1.)	4,229 (4,328; 4,061)	(2.)	3,856 (3,594; 3,462)
vykradení sklepa	(8.)	3,919 (3,929; 3,769)	(10.)	3,735 (3,454; 3,293)
sexuální obtěžování	(6.)	4,071 (4,224; 4,034)	(9.)	3,760 (3,596; 3,390)
znásilnění	(2.)	4,225 (4,291; 4,163)	(3.)	3,839 (3,716; 3,427)

Publikované míry (váhy) ochoty občanů města Svitav ke spolupráci signalizují, že:

- **u obou policií a u všech druhů trestné činnosti je ochota k součinnosti značná a dosahuje ve všech případech vyšší než střední váhu. Ve vztahu k Policii ČR bylo zjištěno průměrné skóre ochoty Svitavanů ve výši 4,064 (ve městě X byla hodnota 4,131 a ve městě Y 3,923). Ve vazbě na Městskou policii ve Svitavách je průměrné skóre ochoty občanů dáno hodnotou 3,816. Míra ochoty ke spolupráci s MP je zde výrazně vyšší, než jsme zjistili v jiných lokalitách (např. ve městě X = 3,580 a ve městě Y = 3,387).**
- **porovnáme-li pořadí trestných činů, při jejichž odhalování by svitavští občané byli především ochotni spolupracovat s PČR (1. bytová krádež, 2. znásilnění, 3. krádež auta a 4. ublížení na zdraví) a s MP (1. krádež**

auta, 2. bytová krádež, 3. znásilnění a 4. okradení na ulici), s pořadím kriminálních deliktů, kterými se občané města cítí být nejohroženější (1. krádež kola, 2. vykradení auta, 3. krádež auta a 4. výtržnictví), zjišťujeme rozpory. O příčinách tohoto v řadě případů paradoxního "nesouladu" potenciálního chování bychom mohli bez empirického zkoumání jen spekulovat.

V navazující tabulce jsou uváděny úplné odpovědi o ochotě občanů Svitav ke spolupráci s lokálními policejními instituty.

Tab. 15: Občané Svitav a jejich ochota ke spolupráci s PČR, oddělením ve městě, a s městskou policií (údaje v %, zaokrouhleně)

TRESTNÝ ČIN		SPOLUPRÁCE OBČANŮ				
		ANO		NE		NEVÍ
		rozhodně	spíše	spíše	rozhodně	
ublížení na zdraví	PČR	43,4	39,6	8,5	1,6	6,8
	MP	34,9	33,1	13,9	4,3	13,3
loupežné přepadení	PČR	41,4	39,0	10,6	1,8	7,0
	MP	34,2	34,5	12,4	4,7	13,7
okradení na ulici	PČR	37,1	35,8	14,8	3,6	8,4
	MP	34,2	35,6	12,4	4,5	12,8
odcizení jízdního kola	PČR	39,6	32,9	13,7	4,7	8,6
	MP	37,8	30,4	13,9	5,0	12,2
vykradení auta	PČR	41,4	35,2	9,9	2,9	10,3
	MP	36,0	31,1	13,7	4,9	13,9
krádež auta	PČR	47,8	32,9	7,0	2,5	9,5
	MP	38,5	27,0	12,4	4,3	14,6
bytová krádež	PČR	49,5	34,2	6,8	1,8	7,6
	MP	38,0	30,6	12,8	4,3	13,9
vykradení sklepa	PČR	39,7	33,3	13,1	4,0	9,7
	MP	34,7	29,3	14,9	5,4	15,1
sexuální obtěžování	PČR	46,4	29,3	9,4	3,2	11,0
	MP	38,5	24,8	12,2	7,2	16,2
znásilnění	PČR	53,8	25,9	6,8	2,5	10,3
	MP	41,7	23,4	11,7	6,1	16,0

Poznámka:
U některých trestných činů není roven součet podílů odpovědi číslu 100. Dopočet do sta jsou údaje o respondentech, kteří "neodpověděli". Jejich podíl je však velmi malý a pohybuje se v rozpětí od 0,2 % až po 1,1 %.

Rozbor odpovědí občanů Svitav o ochotě ke spolupráci s Policií ČR i s Městskou policií ve Svitavách, podle standardně sledovaných znaků, neupozornil na statisticky příliš významné závislosti.

Jako doklad pro předcházející shrnutí publikujeme podrobná data jen u trestné činnosti, jíž se Svitavané cítili být nejvíce ohroženi, a u deliktu, při jehož odhalování by občané hlavně spolupracovali.

A) nejvíce se občané Svitav cítí být ohroženi krádežemi kol

Jaká je skladba občanů, pokud jde o spolupráci s policisty při odhalování zlodějů jízdních kol? Pro přehlednost byly odpovědi agregovány.

Tab. 16: Občané Svitav a jejich ochota ke spolupráci s PČR, oddělením ve městě, a s městskou policií, kdyby šlo o odcizení jízdního kola (údaje v %, zaokrouhleně)

CHARAKTERISTIKA	SPOLUPRÁCE OBČANŮ					
	ANO		NEVÍ		NE	
	PČR	MP	PČR	MP	PČR	MP
PODLE POHLAVÍ	$C_{norm}^{PČR}=0,089$		$C_{norm}^{MP}=0,113$			
muži	70	65	9	13	21	22
ženy	76	72	8	12	16	16
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN	$C_{norm}^{PČR}=0,144$		$C_{norm}^{MP}=0,158$			
15 - 19 let	65	67	10	10	25	23
20 - 29	75	72	5	9	20	19
30 - 39	73	68	12	19	15	13
40 - 49	72	66	7	11	21	23
50 - 59	75	67	9	11	16	22
60 a více	73	70	11	15	16	15
PODLE STUPŇŮ VZDĚLÁNÍ	$C_{norm}^{PČR}=0,202$		$C_{norm}^{MP}=0,143$			
základní	64	64	12	13	24	23
střední (vč. vyučen)	75	66	7	15	18	19
úplné střední	79	77	9	9	12	14
vysokoškolské	77	69	0	8	23	23

CHARAKTERISTIKA	SPOLUPRÁCE OBČANŮ					
	ANO		NEVÍ		NE	
	PČR	MP	PČR	MP	PČR	MP
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ $C_{norm}^{PČR}=0,171$ $C_{norm}^{MP}=0,200$						
dělník	68	58	10	13	22	29
ostatní zaměstnanec	83	77	6	12	11	11
podnikatel	73	73	9	11	18	16
důchodce	73	70	10	12	17	18
student, učeň	69	68	9	12	22	20
nezaměstnaný	68	68	8	13	24	19
ost. ekon. neaktivní	72	78	0	5	28	17
PODLE ÚZEMÍ MĚSTA $C_{norm}^{PČR}=0,164$ $C_{norm}^{MP}=0,061$						
území Lány	78	71	10	13	12	16
území ostatní	70	68	8	12	22	20

REKAPITULACE

Spolupráci s Policií ČR nebo s městskou policií při pátrání po odcizeném kole deklarovalo asi 7 občanů z 10, 2 z 10 součinnost odmítli a asi 1 z 10 nevěděl, jak by se zachoval.

B) dominantní pozici deklarované ochoty ke spolupráci s Policií ČR zaujímá trestný čin bytové krádeže. Pokud jde o Městskou policii ve Svitavách, je ochota občanů na druhé pozici. Připomeňme si, že vloupání do bytu (či domu) se při hodnocení bezpečnostní situace ve Svitavách "umístilo" na pátém místě v pořadí trestných činů, kterými se občané cítili být nejvíce ohroženi. O skladbě občanů, pokud jde o spolupráci s policisty při odhalování pachatelů bytových krádeží, vypovídá následující přehled.

Tab. 17: Občané Svitav a jejich ochota ke spolupráci s PČR, oddělením ve městě, a s městskou policií, kdyby šlo o bytovou krádež (údaje v %, zaokrouhleně)

CHARAKTERISTIKA	SPOLUPRÁCE OBČANŮ					
	ANO		NEVÍ		NE	
	PČR	MP	PČR	MP	PČR	MP
PODLE POHLAVÍ	$C_{norm}^{PČR}=0,135$			$C_{norm}^{MP}=0,104$		
muži	81	65	10	16	9	19
ženy	87	72	5	12	8	16
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN	$C_{norm}^{PČR}=0,171$			$C_{norm}^{MP}=0,142$		
15 - 19 let	86	71	2	10	12	19
20 - 29	84	68	8	15	8	17
30 - 39	89	78	5	14	6	8
40 - 49	85	65	8	14	7	21
50 - 59	85	68	6	13	9	19
60 a více	76	66	13	16	11	18
PODLE STUPŇŮ VZDĚLÁNÍ	$C_{norm}^{PČR}=0,146$			$C_{norm}^{MP}=0,138$		
základní	80	69	8	14	12	17
střední (vč. vyučen)	82	66	9	18	9	16
úplné střední	89	72	6	10	5	18
vysokoškolské	89	71	3	6	8	23
PODLE SOCIOPROF. ZAŘAZ.	$C_{norm}^{PČR}=0,246$			$C_{norm}^{MP}=0,131$		
dělník	76	67	10	15	14	18
ostatní zaměstnanec	95	73	3	12	2	15
podnikatel	84	62	11	13	5	25
důchodce	79	68	11	15	10	17
student, učeň	85	68	5	13	10	19
nezaměstnaný	87	79	5	13	8	8
ost. ekon. neaktivní	89	67	0	16	11	17
PODLE ÚZEMÍ MĚSTA	$C_{norm}^{PČR}=0,167$			$C_{norm}^{MP}=0,165$		
území Lány	82	74	12	16	6	10
území ostatní	84	67	6	13	10	20

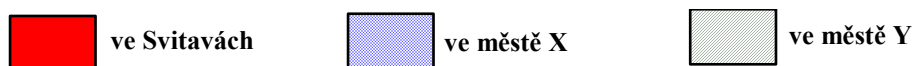
REKAPITULACE

Ochotu spolupráce s Policií ČR při odhalování pachatelů bytových krádeží projevilo více než 8 z 10 občanů Svitav, neochotu asi 1 z 10, tj. shodně

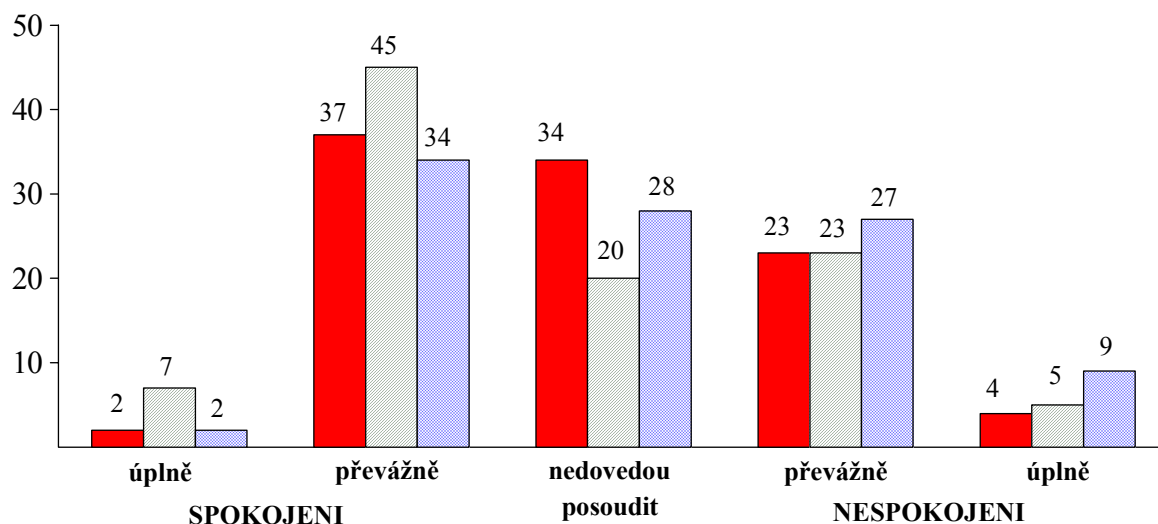
jako těch, kteří nevěděli, zda ano či ne. **Pokud jde o součinnost občanů s městskou policií, ta byla méně výrazná: ani ne 7 z 10 občanů je připraveno s MP spolupracovat, asi 2 z 10 ji nepřipouštělo a asi 1 z 10 měl pochybnosti.**

2.5.3 Občané a jejich spokojenost s prací policistů

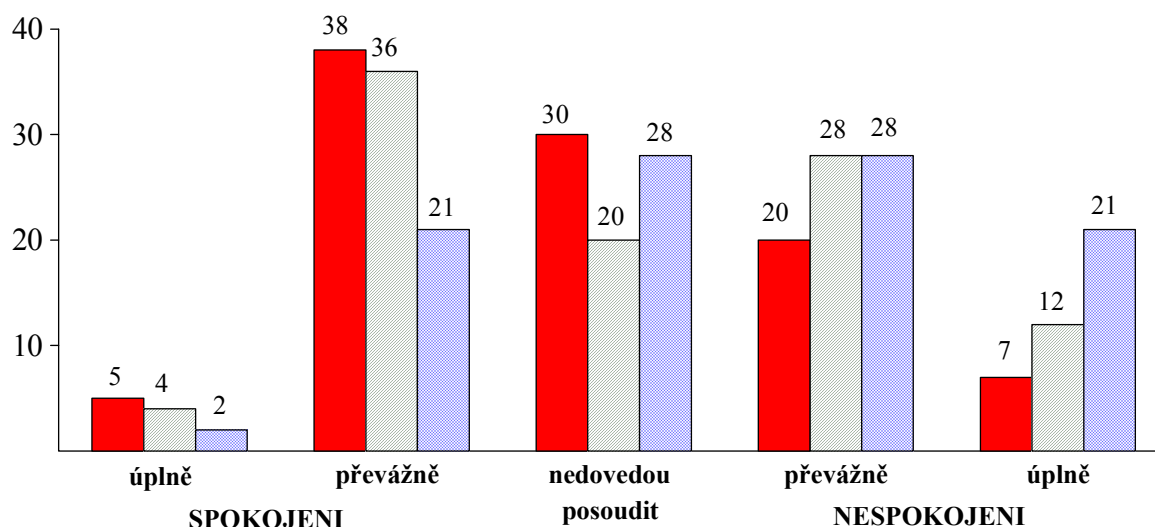
Na závěr bloku otázek o vnímání bezpečnostní situace ve svitavské komunitě jsme se zeptali: *Vezmete-li v úvahu vše, co o policistech víte, jste spokojeni s tím, jak se starají o pořádek a bezpečí občanů ve městě?* Celkové rozložení odpovědí publikujeme nejprve v grafické podobě (údaje v %, zaokrouhleně):

HODNOCENÍ POLICIE ČR

HODNOCENÍ MĚSTSKÉ POLICIE

Data o spokojenosti s činností policistů ve Svitavách jsme agregovali a podrobili testování jejich významnosti podle sociodemografických charakteristik. Ve většině znaků jsme zjistili velkou názorovou shodu, významnější difference byly zaznamenány jen podle pohlaví, věku a socioprofesionního zařazení.

Tab. 18: Občané Svitav a jejich (ne)spokojenost s činností policistů ve městě podle vybraných charakteristik (údaje v %)

CHARAKTERISTIKA	HODNOCENÍ ČINNOSTI					
	SPOKOJENI		NEDOVEDOU POSODIT		NESPOKOJENI	
	PČR	MP	PČR	MP	PČR	MP
PODLE POHLAVÍ	$C_{norm}^{PČR}=0,159$		$C_{norm}^{MP}=0,154$			
muži	40,6	42,5	28,6	25,9	30,8	31,6
ženy	37,9	42,8	38,6	34,1	23,5	23,1
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN	$C_{norm}^{PČR}=0,241$		$C_{norm}^{MP}=0,279$			
15 - 19 let	33,3	39,2	35,3	21,6	31,4	39,2
20 - 29	44,1	47,5	21,2	16,9	34,7	35,6
30 - 39	39,5	43,0	30,2	26,8	30,3	30,2
40 - 49	37,5	41,4	32,7	33,6	29,8	25,0
50 - 59	37,6	43,0	40,9	34,4	21,5	22,6
60 a více	39,4	39,4	45,2	45,2	15,4	15,4
PODLE STUPŇŮ VZDĚLÁNÍ	$C_{norm}^{PČR}=0,164$		$C_{norm}^{MP}=0,137$			
základní	35,2	38,9	38,9	33,3	25,9	27,8
střední (vč. vyučen)	36,4	41,7	37,4	34,0	26,2	24,3
úplné střední	45,7	46,4	26,8	24,2	27,5	29,4
vysokoškolské	45,7	48,6	20,0	20,0	34,3	31,4

CHARAKTERISTIKA	HODNOCENÍ ČINNOSTI					
	SPOKOJENI		NEDOVEDOU POSOUDIT		NESPOKOJENI	
	PČR	MP	PČR	MP	PČR	MP
PODLE RODINNÉHO STAVU	$C_{norm}^{PČR}=0,177$		$C_{norm}^{MP}=0,223$			
svobodný(á)	40,5	42,7	26,6	19,6	32,9	37,7
ženatý, vdaná	39,6	42,3	35,9	34,2	24,5	23,5
rozvedený(á)	34,6	44,2	28,9	25,0	36,5	30,8
ovdovělý(á)	38,1	42,9	44,4	39,7	17,5	17,4
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ	$C_{norm}^{PČR}=0,325$		$C_{norm}^{MP}=0,323$			
dělník	40,5	42,1	22,2	23,0	37,3	34,9
ostatní zaměstnanec	42,7	46,1	25,7	24,8	31,6	29,1
podnikatel	36,4	40,0	34,5	29,1	29,1	30,9
důchodce	40,6	41,4	47,7	46,1	11,7	12,5
student, učeň	36,5	40,5	31,1	20,3	32,4	39,2
nezaměstnaný	23,7	34,2	52,6	39,5	23,7	26,3
ost. ekon. neaktivní	50,0	66,7	38,9	27,8	11,1	5,5
PODLE ÚZEMÍ MĚSTA	$C_{norm}^{PČR}=0,137$		$C_{norm}^{MP}=0,166$			
území Lány	35,5	37,8	40,7	38,4	23,8	23,8
území ostatní	40,9	44,8	30,7	26,5	28,4	28,7

REKAPITULACE

Spokojenost občanů Svitav s fungováním policií ve městě převažuje: asi dvě pětiny obyvatel (39 %) jsou spokojeny s tím, jak se policisté PČR starají o pořádek a bezpečí ve městě, a o něco více se stejným způsobem vyslovují k práci MP, což zdaleka nebývá obvyklý stav. Pomineme-li názory občanů, kteří nedovedou (či nechtějí?) vyjádřit svou spokojenost či nespokojenost s tím, jak se policisté starají o pořádek a bezpečí ve Svitavách, můžeme konstatovat, že

- asi 59 % občanů města je s prací Policie ČR spokojeno (nespokojeno je tedy cca 41 % z nich),
- asi 61 % občanů města je spokojeno s prací zdejší městské policie (nespokojeno je 39 % z nich). Kredit svitavských strážníků je průkazný a je vyšší než v námi zkoumaných komunitách.

Diference v postojích občanů Svitav nejsou příliš významné. I tak však konstatujeme, že

- **spokojeni s fungováním PČR** jsou muži i ženy, zvláště osoby s úplným středoškolským vzděláním; naproti tomu **jsou nespokojeni** spíše občané mladší než nejstarší, osoby svobodné a rozvedené, manuálně pracující;
- **spokojeni s fungováním MP** jsou muži i ženy, občané s vyšším stupněm vzdělání, pracující jako ostatní zaměstnanci. **Nespokojeni jsou** o něco více muži než ženy, především občané mladí, svobodní, manuálně pracující a studenti a učni.

2.6 Shrnutí podstatných výsledků zkoumání

Současné problémy represivního boje s kriminalitou, i snah o fungující systém komunálně orientované policejní práce, jsou v popředí zájmu všech vyspělých demokratických zemí. V tomto směru jsou např. v USA kladeny tyto požadavky:

- neupřednostňovat represivní boj s kriminalitou,
- koncentrovat pozornost na jevy "nepořádku" v chování lidí a ve stavu prostředí v obcích (žebrota, vandalismus, znečišťování veřejných míst apod.),
- rozvíjet užší vztahy k občanům ve smyslu vzájemného partnerství,
- rozvíjet užší vztahy k jiným státním a soukromým institucím, které jsou příslušné pro sociální problémy společnosti,
- nově definovat úkol policie ve smyslu všeobecné "instance" při řešení problémů a poskytování pomoci (pomoc k svépomoci).

Je však současně upozorňováno, že tato orientace na "Community Policing" není ani v USA považována za všelék v boji s kriminalitou a sociálním "ne-pořádkem". Mimo jiné je kladena i otázka, zda je obyvatelstvo trvale ochotno

(a také, zda je vůbec s to) pracovat v takovém partnerství s policií v boji proti zločinu a za více bezpečnosti.

Skutečností však zůstává, a to zřejmě ve všech zemích, a platí to i pro naše poměry, že bez policistů, kteří mají blízko k obyvatelům, úřadům a institucím obce, kteří s nimi navázali osobní kontakt a mají dokonalé místní a osobní znalosti, úkoly boje s kriminalitou řešit nelze. (Protivínský, 1994)

Vraťme se však k některým výsledkům našeho sociologického zkoumání, o kterých se domníváme, že jsou zvlášť zajímavé, a tedy i inspirativní. Tato vstupní premisa však v sobě skrývá i autorskou "zaujatost", která z pohledu jiné odbornosti vyvolá potřebu korekce. Což nebude na škodu, právě naopak.

Čtenářům dáváme k zamyšlení zejména následující empiricky prokázané skutečnosti a signalizované hypotézy o vnímání pocitu bezpečnosti občany města Svitav:

a) Bezpečnostní poměry ve Svitavách se jeví občanům města příznivěji, než je tomu v jiných zkoumaných městech střední a severní Moravy. Skutečností je, že občan Svitav se cítí daleko méně bezpečný po setmění a zvláště pak v nočních hodinách než ve dne, zatímco podíl bezpečně se cítících obyvatel ve městě v průběhu dne je výjimečně silný.

b) Nejintenzivnější pocit ohrožení mezi občany Svitav vyvolává obava z krádeže jízdního kola. Poté následují obavy z vykrádání aut a krádeže aut. Řazení výtržnictví, obtěžování partami výrostků a sociálně nepřizpůsobivých občanů na nejpřednější místa v pomyslném žebříčku trestných činů, dokonce před pocitu ohrožení z vloupání do bytu či vlastního domu, nelze bagatelizovat.

c) Svitavská komunita vnímá ohrožení ze sexuálních deliktů méně intenzivně, než je tomu v jiných, námi zkoumaných městech. Podíl mužů, kteří necítí ohrožení svých sester, přítelkyň či manželek sexuálními delikty, je značný a Svitavy nejsou výjimkou.

d) Mnohé, co jsme o sebeobraně Svitavanů zjistili, nasvědčuje o podceňování rizik a bezstarostnosti určité části městské komunity.

e) "Na vlastní kůži" pocítila kriminalitu asi jedna pětina svitavských občanů. Pachatelé trestných činů si své oběti vybírají zřejmě "rovnoměrněji", než by se očekávalo.

f) Více než polovina občanů Svitav, kterým někdo ukradl nějaké věci či peníze, přepadl je nebo je ohrožoval, ohlásila tuto skutečnost Policii ČR a téměř jedna pětina postižených se s oznámením obrátila na tamní městskou policii. Zjištění nevybočují ze známých trendů, navíc determinovaných typem deliktů, s nimiž totiž míra oznamování souvisí.

g) Základním zjištěním, pokud jde o kriminogenní lokalizaci je, že bezmála jedna čtvrtina občanů vůbec nevyužila možnost uvedení ulic a prostranství, v nichž by se cítili ohroženi, a více než jedna čtvrtina občanů výslovně uvedla, že výraznější ohrožení v ulicích či na prostranstvích Svitav necítí, že taková místa nezná, nebo že o nich alespoň neví.

h) Polovina občanů Svitav, kteří dle vlastního vyjádření zásahy policistů sledovali, se ve své skladbě v podstatě neliší: zákroky Policie ČR posuzuje jedna třetina informovaných obyvatel jako přiměřené, shodný podíl občanů tak hodnotí i zákroky městské policie. Asi jedna pětina komunity hodnotí zákroky policistů jako velmi mírné a za velmi tvrdé je považuje minimální podíl obyvatel, asi jedna padesátina (v obou případech hodnocení není mezi oběma policiemi rozdíl).

i) U obou policií a u všech druhů trestné činnosti je ochota občanů k součinnosti značná. Ovšem, porovnáme-li ji s pořadím deliktů, kterými se občané města cítí být nejohroženější, pak zjišťujeme rozpory.

j) Spokojenost občanů s fungováním obou policií ve městě převažuje: asi dvě pětiny obyvatel jsou spokojeny s tím, jak se policisté ČR starají o pořádek a bezpečí ve městě, a o něco více se stejným způsobem vyslovují i k práci Městské policie Svitavy - což zdaleka nebývá obvyklý stav.

3 POSTOJE K MÍSTNÍ POLITICE VE MĚSTĚ SVITAVY

Politologové již vícekrát konstatovali, že "přes všechny politické a ekonomické změny, k nimž došlo v posledních letech, vývoj zatím nenasvědčuje tomu, že by se světy **těch nahoře a těch dole**, mocných a bezmocných, začaly výrazněji prostupovat a integrovat". Je to trochu paradoxní, poněvadž "ti dole" dnes mají bezesporu mnohem více šancí kontrolovat i ovlivňovat to, co činí "ti nahoře" (Potůček, 1997). S citovaným autorem se shodují na příčinách tohoto stavu:

- stereotypy chování, získané za desetiletí komunistického režimu, v němž jsme byli odnaučováni, a tak jsme se ve své části odnaučili i "do toho mluvit",
- ekonomické stesy transformace nás nutí soustředit se na uhájení živobytí,
- tradiční kanály společenské kontroly v podobě reprezentativní demokracie nestačí rychle a účinně reagovat na nové potřeby lidí a jejich skupin,
- základy občanské společnosti byly položeny, ovšem vrcholová politika se soustředila na ekonomickou stránku transformace a jejich rozvoji se nevěnovala.

Předmětem zájmu sociologického zkoumání postojů občanů Svitav nebylo zjištění uváděných příčin současného stavu v naší společnosti či ve svitavské komunitě. Uváděné příčiny jsou určitým konceptuálním zázemím našeho empirického průzkumu. Jeho cíle byly pochopitelně skromnější - i když zjištěná data jsou nepostradatelnými kaménky pro sestavení názorové mozaiky občanů našeho státu.

Po konzultaci doplňkových témat k hlavnímu zaměření průzkumu, kterým bylo VNÍMÁNÍ POCITŮ BEZPEČNOSTI VE MĚSTĚ SVITAVY, předkládáme objednateli druhou část závěrečné zprávy s tímto členěním: *"Občané Svitav a jejich vztah k městu"*, *"Občané Svitav a jejich informovanost o dění ve městě"* a *"Občané Svitav a jejich postoje k městským orgánům"*.

3.1 Občané Svitav a jejich vazba k městu, ve kterém žijí

K městu, ve kterém žijeme, ale i k domu a jeho nejbližšímu okolí, v němž bydlíme, zaujímáme zvláštní vztah, označovaný jako představa či pocit domova. Tento vztah je podmíněn

- danostmi biologickými, fyzikálními či chemickými, které jsou charakteristikami pro danou lokalitu (např. tlak vzduchu, jeho vlhkost, teplota, flóra, fauna ...) a
- faktory sociálně-psychologickými a sociologickými, jako je socializace člověka¹⁾; jeho potřeby a zájmy; jeho postoje; jeho místo, které zaujímá ve společenských vztazích a procesech (rodiny, větších sociálních skupin a společnosti vůbec).

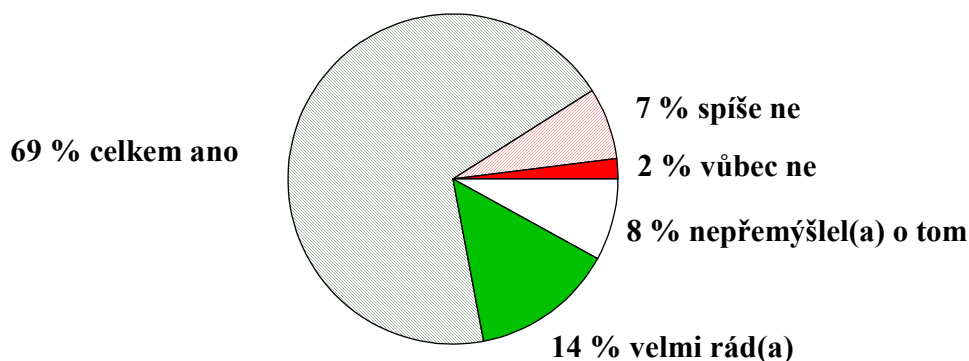
Průzkum se přirozeně soustředil na faktory sociálně-psychologické a zejména sociologické a jejich teritoriální aspekty. Z nich jsme pak vybrali témata, týkající se stabilizace obyvatel a jejich potenciální migrace, a některé otázky image města, vnímané jeho obyvateli.

3.1.1 Problém emotivní vazby obyvatel k městu

Místní politikové se stále intenzivněji zajímají o to, jaký vztah mají jejich spoluobčané k městu, jaký má pro ně symbolický význam. **Pozitivní vztah obyvatel k městu jim totiž umožňuje se s městem, jeho historií, současností i budoucností ztotožnit, být a jednat jako participující občan** (Hon, J. 1996).

Emotivní vazba občana je svým způsobem rekapitulace jeho vztahu k městu jako mnohostrannému a složitému sociálnímu, ale i hospodářskému a kulturnímu systému, v němž lidé pracují, bydlí a společensky se stýkají. Účastníci našeho průzkumu proto odpovídali i na následující prostou otázku. ***Žijete ve Svitavách rád?*** Základní rozložení odpovědí vypadá takto (údaje zaokrouhleny):

¹⁾ Sociologie chápe socializaci (zespolečenštění člověka a kulturace) jako proces vývoje **individua** ve složitou sociálně-kulturní osobnost.

Diferenciace sledovaných pocitů mezi svitavskými občany je malá a zaznamenali jsme jen některé rozdíly uvnitř sledovaných charakteristik obyvatel. Ovšem, k problému struktury emotivní vazby se v této závěrečné zprávě vrátíme, a to v souvislosti s odpověďmi Svitavanů o jejich postojích k místní politice. Nyní však shrňme základní informace.

REKAPITULACE

Více než osmdesát ze stovky obyvatel svitavské komunity žije ve městě rádo; ve městě nežije rádo bezmála deset ze sta občanů, shodně je pak těch, kteří o svém vztahu "nepřemýšleli či neví".

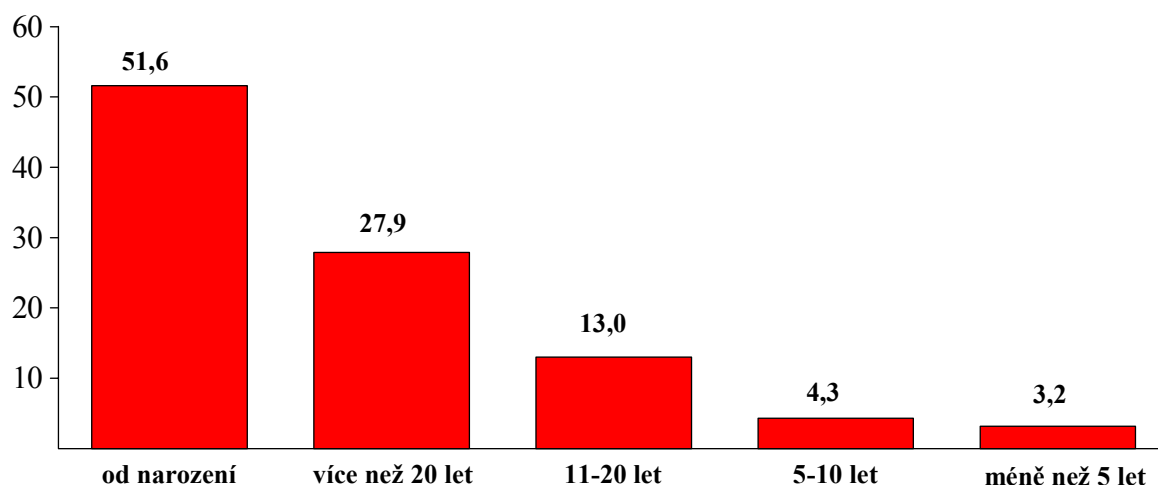
Rozložení četností odpovědí občanů, kteří ve Svitavách nežijí rádi (ať již spíše nebo vůbec) umožňuje formulovat "opatrnou" hypotézu o situaci: neradi ve městě žijí muži i ženy mladší než starší (ve skupině 15-19 let se přiklonilo k zápornému postoji cca 14 % z nich, ve skupinách 20-49 let kolem 9-10 % z nich, ve skupině 50-59 let cca 8-9 % z nich a mezi 60letými a staršími se takto vyslovilo 4-5 % z nich). Negativně hodnotilo svůj život ve městě jen o něco více lidí se základním vzděláním (cca 11 % z nich) a vysokoškoláci (9 % z nich) než středoškoláci. Jejich podíly se pohybovaly pod 8 % sledované vzdělanostní skupiny. Postoje věkových kohort se zřejmě odrážely i ve skupinách podle rodinného stavu: záporně se vyjadřovali především lidé svobodní (více než 11 % z nich) a občané rozvedení (téměř 12 % z nich), zatímco mezi ženatými a vdanými se jejich podíl pohyboval kolem 8 % a mezi ovdovělými byl dokonce jen cca 3 % z nich. Dominantní zápornou vazbu k městu měli nezaměstnaní (21 % z nich), pak studující či učni (12 % z nich). Poté následovala skupina dělníků (9-10 % z nich), ost. zaměstnanců (6-7 % z nich), podnikatelů (5-6 % z nich) a důchodců (4-5 % z nich).

Struktura občanů, kteří žijí ve Svitavách velmi rádi, má své dominance zejména ve skupině nejmladších (ve věku 15-19 let deklarovalo tento jednoznačný postoj 19-20 % z nich) a ve skupině nejstarších (18-19 % z nich), dále ve skupině svobodných (14-15 % z nich) a ovdovělých (20-21 % z nich). Podle socioprofesionního zařazení žili ve městě velmi rádi zejména studenti a učni (21-22 % z nich), důchodci (18-19 %) a podnikatelé (14-15 % z nich).

3.1.2 Problém stabilizace a potenciální migrace obyvatel komunity

Stabilizaci občanů chápeme jako vůli, ochotu či přání obyvatel komunity zůstat trvale v místě svého bydliště. Jako indikátory stabilizace jsme s ohledem na dané možnosti vybrali rozsah doby bydlení v lokalitě a především poznání velikosti a aktuálnosti potenciální migrace, včetně zjištění hlavních podnětů k úvahám dotázaných o stěhování.

Úvodem k problematice jsme se občanů zeptali: ***Jak dlouho bydlíte ve Svitavách?*** Základní rozložení odpovědí je znázorněno graficky (údaje v %):

Místo narození občana podle trvalého bydliště matky v době narození sčítané osoby se sledovalo poprvé v poválečné době ve Sčítání lidu, domů a bytů 1991. Podle toho víme, že v místě trvalého bydliště matky

v České republice narodilo a žilo	49,9 % obyvatel
v Praze	59,6 %
v Brně - městě	52,7 %
v Ostravě	57,6 %
ve Svitavách	46,2 %

Délka pobytu v současném bydlišti je významným ukazatelem stability obyvatel. V případě Svitav je dle námi zjištěných dat zřejmé, **že více než polovina soudobých obyvatel, starších 15 let, je svitavskými rodáky a že jejich podíl se v rámci komunity evidentně zvyšuje** (v roce 1991 činil podíl bydlících obyvatel, starších 15 let, podle trvalého bydliště matky v době narození sčítané osoby 36,4 % všech obyvatel). **Bezmála čtyři pětiny obyvatel, starších 15 let a trvale bydlících ve Svitavách, se ve městě buď narodily, nebo v něm žijí více než 20 let.**

Uvedené informace o délce bydlení ve městě jsme analyzovali z hlediska standardně sledovaných charakteristik dotazovaných. Údaje o době pobytu 5-10 let a do 5 let jsme agregovali.

Tab. 19: Občané Svitav a jejich doba bydlení ve městě (údaje v %)

CHARAKTERISTIKA	DOBA BYDLENÍ			
	od narození	více než 20 let	11-20 let	do 10 let
PODLE POHLAVÍ $C_{norm} = 0,130$				
muži	52,6	27,5	10,5	9,4
ženy	50,7	28,3	15,1	5,9
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN $C_{norm} = 0,599$				
15 - 19 let	84,3	0,0	9,8	5,9
20 - 29	73,7	2,5	10,2	13,6
30 - 39	50,0	17,4	25,6	7,0
40 - 49	48,1	22,1	21,2	8,6
50 - 59	45,1	40,9	8,6	5,4
60 a více	21,1	73,1	2,9	2,9
PODLE STUPŇŮ VZDĚLÁNÍ $C_{norm} = 0,195$				
základní	59,3	26,5	7,4	6,8
střední (vč. vyučen)	47,6	32,5	13,1	6,8
úplné střední	51,6	22,2	16,4	9,8
vysokoškolské	40,0	31,4	22,9	5,7
PODLE RODINNÉHO STAVU $C_{norm} = 0,470$				
svobodný(á)	79,7	2,8	8,4	9,1
ženatý, vdaná	43,3	32,2	17,1	7,4
rozvedený(á)	53,9	26,9	11,5	7,7
ovdovělý(á)	25,4	65,1	4,8	4,7

CHARAKTERISTIKA	DOBA BYDLENÍ			
	od narození	více než 20 let	11-20 let	do 10 let
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ		C _{norm} = 0,660		
dělník	54,8	19,8	15,1	10,3
ostatní zaměstnanec	50,4	20,5	19,7	9,4
podnikatel	52,7	25,4	16,4	5,5
důchodce	25,0	68,0	3,9	3,1
student, učeň	79,7	0,0	10,8	9,5
nezaměstnaný	73,7	10,5	7,9	7,9
ost. ekon. neaktivní	61,1	5,6	27,8	5,5

REKAPITULACE

Zjištěná délka bydlení svitavských občanů je významným projevem stability komunity: bezmála osm z deseti občanů, starších 15 let, se ve městě narodilo nebo v něm žije více než 20 let.

Typologie občanů Svitav, žijících ve městě déle než 20 let či od narození, není zvláště překvapivá: jsou to rovnoměrně muži i ženy, logicky lidé nejmladší a starší, přirozeně pak studenti či učni a důchodci. Ne tak obvyklé je ale zjištění, že mezi nezaměstnanými jsou téměř tři čtvrtiny osob, které ve městě bydlí od narození.

Struktura občanů Svitav, kteří ve městě žijí méně než 20 let, se opět vyznačuje relativní vyrovnaností pohlaví, očekávaně to jsou střední věkové kohorty. Ovšem významným faktem je, že z vysokoškolsky vzdělaných je více než jedna pětina občanů, kteří rovněž ve Svitavách nežijí déle než 20 let.

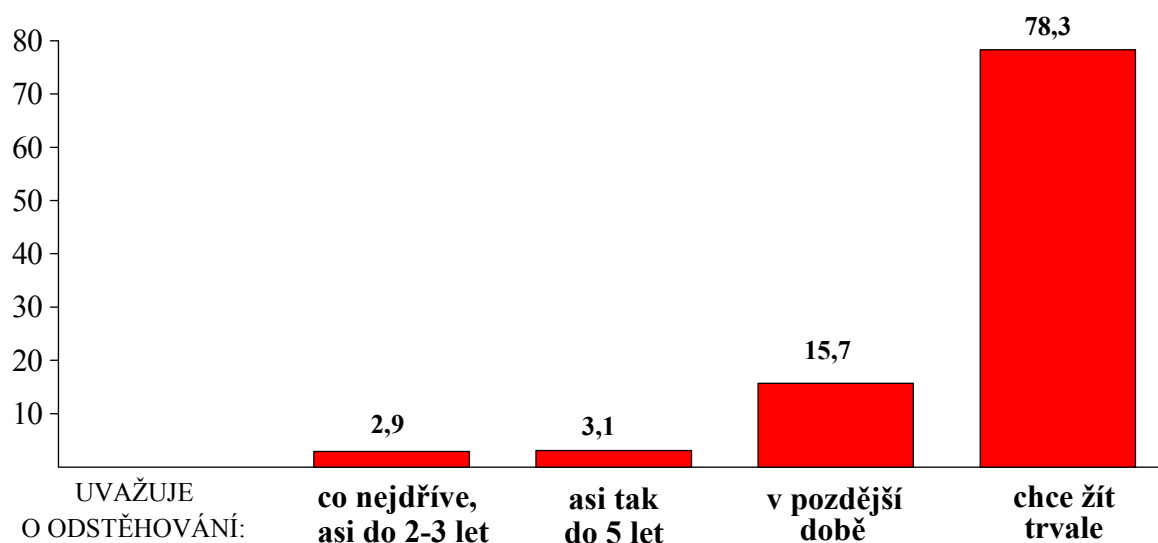
Poté jsme položili otázku: *Chcete žít ve Svitavách trvale, nebo uvažujete o přestěhování?*

Odpověď na přímou otázku na postoje ke stěhování předpokládá, že člověk již o této možnosti uvažoval. Příčiny k uvažované geografické mobilitě se obvykle spatřují

- v možnostech udržet si nebo zlepšit pozice v zaměstnání, ať již osobní nebo rodinné,

- v potřebě zlepšit si bytovou situaci, mnohdy (zvláště v minulosti) navazující na předcházející důvod,
- ve srovnání pracovních možností, úrovně bydlení i kvality životního prostředí v ostatních místech s tím, co poskytuje obec, v níž doposud občan žije (Kotačka L., 1996).

Je ovšem dosti běžné, že předpoklad ještě neznamena skutečnost. I tak však nám **odpovědi poskytují poměrně cenné informace o migračních náladách v komunitě.** Odpovědi obyvatel na otázku po jejich záměru se ze Svitav odstěhovat měly tento průběh (údaje v %):

Rozbor odpovědí o postojích svitavských občanů ke stěhování je obsažen v následující tabulce s tím, že alternativy "asi do 2-3 let" a "asi do 5 let" byly s ohledem na malé frekvence užití agregovány.

Tab. 20: Občan Svitav a jeho postoje ke stěhování (údaje v %)

CHARAKTERISTIKA	ÚVAHA O STĚHOVÁNÍ		
	chce žít trvale	PŘESTĚHUJE SE	
		později	asi do 5 let
PODLE POHLAVÍ $C_{norm} = 0,118$			
muži	75,2	18,8	6,0
ženy	81,4	12,7	5,9
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN $C_{norm} = 0,514$			
15 - 19 let	33,3	54,9	11,8
20 - 29	63,6	25,4	11,0
30 - 39	87,2	5,8	7,0
40 - 49	80,8	12,5	6,7
50 - 59	91,4	8,6	0,0
60 a více	96,1	2,9	1,0

CHARAKTERISTIKA	ÚVAHA O STĚHOVÁNÍ		
	chce žít trvale	PŘESTĚHUJE SE	
		později	asi do 5 let
PODLE STUPŇŮ VZDĚLÁNÍ $C_{norm} = 0,272$			
základní	66,1	25,3	8,6
střední (vč. vyučen)	87,4	9,7	2,9
úplně střední	80,4	11,8	7,8
vysokoškolské	74,3	22,8	2,9
PODLE RODINNÉHO STAVU $C_{norm} = 0,457$			
svobodný(á)	51,0	36,4	12,6
ženatý, vdaná	88,3	8,7	3,0
rozvedený(á)	78,8	13,5	7,7
ovdovělý(á)	93,6	3,2	3,2
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ $C_{norm} = 0,429$			
dělník	79,4	15,1	5,5
ostatní zaměstnanec	84,6	11,1	4,3
podnikatel	80,0	10,9	9,1
důchodce	95,3	3,9	0,8
student, učeň	37,8	48,7	13,5
nezaměstnaný	68,4	18,4	13,2
ost. ekon. neaktivní	94,4	5,6	0,0
PODLE MĚSTSKÉ ČÁSTI $C_{norm} = 0,137$			
území Lány	73,3	20,9	5,8
území ostatní	80,7	13,3	6,0

Rovněž jsme si položili otázku, **jak významně se promítá emotivní vazba občanů Svitav do jejich postojů ke stěhování**. Odpověď je očekávaná a jednoznačná.

Tab. 21: Postoje občanů Svitav ke stěhování a jejich emotivní vazba k městu (údaje v %, zaokrouhleně, $C_{norm} = 0,471$)

POSTOJ KE STĚHOVÁNÍ	VE SVITAVÁCH ŽIJÍ		
	rádi	nepřemýšleli o tom	nerádi
chce žít trvale	88	8	4
přestěhuje se později	69	11	20
přestěhuje se tak do 5 let	48	3	49

Na závěr skupiny otázek o bydlení a potenciální migraci obyvatel Svitav jsme se ještě zeptali *na hlavní důvody, které potenciální migranty vedou k odstěhování ze Svitav*. Příčiny dovedlo a chtělo vyslovit 111 dotazovaných, kteří v předcházející otázce uvedli, že uvažují o přestěhování (tj. cca 92 % z jejich celkového počtu). Odpovědi byly následně kódovány a jejich pořadí bylo následující:

1. důvody pracovní (zaměstnanecké)

uvedlo 61 respondentů (tj. cca 50 % těch, kteří uvažují o stěhování)

2. důvody ostatní (zejména "žít ve větším městě")

uvedlo 17 respondentů (tj. cca 14 % těch, kteří uvažují o stěhování)

3. důvody osobní a rodinné (zejména "za partnerem", "za rodiči")

uvedlo 13 respondentů (tj. cca 11 % těch, kteří uvažují o stěhování)

4. neodpověděli, i když měli

uvedlo 11 respondentů

5. důvody, týkající se životního prostředí

uvedlo 9 respondentů

A dále následovaly: 6x důvody bytové a 4x důvody finanční.

Pro provedení alespoň základní analýzy odpovědí občanů, kteří se hodlají dříve nebo později ze Svitav odstěhovat, jsme sloučili odpovědi do tří skupin: a) důvody pracovní (zaměstnání) a finanční; b) důvody osobní a rodinné a bytové; c) důvody ostatní.

Agregované příčiny k záměru části obyvatel Svitav odstěhovat se z města jsou uvedeny v následující tabulce.

Tab. 22: Důvody, pro které se chtějí občané Svitav z města odstěhovat (údaje v %)

CHARAKTERISTIKA	DŮVODY STĚHOVÁNÍ			
	pracovní	rodinné	ostatní	
PODLE POHLAVÍ				
muži	n = 67	62,7	10,4	26,9
ženy	= 54	42,6	22,2	35,2

CHARAKTERISTIKA		DŮVODY STĚHOVÁNÍ		
		pracovní	rodinné	ostatní
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN				
15 - 19 let	n = 34	64,7	5,9	29,4
20 - 29	= 43	69,8	9,3	20,9
30 - 39	= 12	16,7	25,0	58,3
40 - 49	= 20	40,0	30,0	30,0
50 - 59	= 8	37,5	37,5	25,0
60 a více	= 4	0,0	25,0	75,0
PODLE STUPŇŮ VZDĚLÁNÍ				
základní	n = 55	61,8	10,9	27,3
střední (vč. vyučen)	= 26	26,9	23,1	50,0
úplné střední	= 30	60,0	16,7	23,3
vysokoškolské	= 10	60,0	20,0	20,0
PODLE RODINNÉHO STAVU				
svobodný(á)	n = 71	64,8	9,9	25,3
ženatý, vdaná	= 35	42,9	25,7	31,4
rozvedený(á)	= 11	36,4	18,2	45,4
ovdovělý(á)	= 4	0,0	25,0	75,0
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ				
dělník	n = 26	50,0	7,7	42,3
ostatní zaměstnanec	= 19	42,1	26,3	31,6
podnikatel	= 11	27,3	27,3	45,4
důchodce	= 6	0,0	50,0	50,0
student, učeň	= 46	67,4	8,7	23,9
nezaměstnaný	= 12	75,0	16,7	8,3
Poznámka: Údaje o relativních četnostech mají jen orientační hodnotu, protože vycházejí vesměs z malých absolutních četností (u každé charakteristiky je uváděna).				

REKAPITULACE

Míra stabilizace občanů města je dána poměrem cca 80:20, což je ve srovnání se situací v jiných komunitách obdobné velikosti relace příznivá (v ostatních sledovaných městech byl zaznamenán poměr 60:40).

Závažnost zjištění aktuálnosti potenciální migrace svitavských občanů nespočívá pro městské společenství ani tak v rozsahu (myšlenkou

na odstěhování ze Svitav se zabývá kolem 6 % populace, i když v přepočtu není ani tento podíl zanedbatelný) **jako ve skladbě migrantů. Znepokojující je, že záměr se odstěhovat v dohledné době deklarují hlavně mladí lidé:** ve věkové kohortě 20-29 let je to její jedna čtvrtina a v kohortě 15-19 let dokonce více než polovina, zejména studenti nebo učni. Bylo by neprozíravé minimalizovat význam tohoto signálu tvrzením, že záměry pro řadu překážek v každodenní realitě nebývají zdaleka skutečností. Myšlenkou odstěhovat se z města se totiž zabývají nejen lidé mladí a nejmladší, ale též spíše muži než ženy - a hlavně občané svobodní. A právě pro takto specifikovanou část komunity není deklarovaný záměr až tak neuskutečnitelný... A ještě jeden nepřehlédnutelný rys současné situace v komunitě. **Touha asi jedné třetiny nezaměstnaných se ze Svitav dříve nebo později odstěhovat je pravděpodobně odrazem jejich zhoršující se sociálně-ekonomické situace a psychického rozpoložení než reálných možností.** A i když migrační nálada mezi lidmi bez práce není (doposud?) příliš silná (v jiných městech zasahuje až polovinu či dokonce dvě třetiny nezaměstnaných), je přece jen pro společenství výstrahou před vztahovou destabilizací v komunitě.

Potenciální migranti ze Svitav uvádějí jako hlavní příčinu svých záměrů důvody pracovní (zaměstnanecké). Uvažují tak spíše muži než ženy, občané ve věku do 29 let, hlavně lidé svobodní, studující a nezaměstnaní.

Souvislost mezi migračními záměry Svitavanů a jejich emotivním vztahem k městu je průkazná: občané, kteří deklarovali, že žijí ve Svitavách rádi, patří mezi ty, kteří také chtějí žít ve městě trvale. A opačně ...

3.1.3 Problém image města pohledem obyvatel

Pojem image byl převzat z oblasti marketingu a public relations a chápeme ho jako komplex dynamických představ, pocitů, postojů, mínění a soudů o určitém objektu (osobě, instituci, zboží, značce, politice atp.), který je výsledkem záměrného a (nebo) nezáměrného působení příslušného objektu na jedince a společnost. Na základě tohoto komplexu se vytváří a formuje vztah jedince a (nebo) společnosti k tomuto předmětu a podle současného stavu "obrazu" se volí další formy působení (Geist, B. 1992).

Čtenářům se omlouváme za slovníkový výklad problému, zvaného image - v našem případě image města. Chtěli jsme však co nejstručněji upozornit především na to, že jde o jev komplexní, jehož výzkum je složitý, postihující jeho stabilitu, intenzitu, názornost, racionální a emoční složku, jeho rozsah atp. Náš přístup je vstupem do celé problematiky a v podstatě se zabývá dvěma otázkami: (A) představami, s nimiž občané "své" město spojují, a (B) symboly atraktivity, které městu a jeho okolí občané přisuzují.

(A) Prestiž města zorným úhlem jeho občanů

V našem případě chápeme prestiž jako relativní hodnotu města, vyjadřující hodnotící soud občanů, týkající se vážnosti, úcty, zejména pak funkcí města a jejich plnění. Následující otázka uzavírala úvodní část "rozhovoru", která se týkala doby bydlení, úvah občanů o migraci a emotivního vztahu občanů k městu: *Když se vysloví jméno města, obvykle se nám vybaví nějaké představy a pocity, které se s tímto městem spojují. A to jak na základě vlastních zkušeností, tak podle toho, co jsme o městě slyšeli nebo četli. Můžete nám říci, jaké představy se Vám spojují s městem Svitavy?*

Dotazovaným bylo nabídnuto 13 dvojic protikladných slov. U každé dvojice určovali na pětibodové škále intenzitu pocitů (velmi či spíše pozitivní, ani tak - ani tak, spíše či velmi negativní pocit). Přiřazením hodnoty od 1 bodu až po 5 bodů jsme získali skóre hodnotícího soudu občanů města a mohli jsme jejich představu "prestiže" seřadit. **Interpretace je snadná - čím nižší skóre, tím pozitivnější hodnocení, a obráceně.** Průměrné skóre = 3 a znamená, že soud je "ani tak, ani tak".¹⁾

¹⁾ Použili jsme upravenou **metodu sémantického diferenciálu**, zjišťující rozdíly ve významu slov k určitému pojmu. Podle autora této metody Ch. E. Osgooda se tak mapuje sémantický prostor. Základní dimenze prostoru jsou určeny faktorovou analýzou a mají tři dimenze: faktor hodnocení, faktor potence a faktor aktivity (Janoušek, J. 1968). Dispozice pro tento průzkum neumožnily (aspoň pro tuto chvíli) podrobnou analýzu empirického zjištění.

POŘADÍ BIPOLÁRNÍCH ADJEKTIV, HODNOTÍCÍCH MĚSTO

1.	měnící se	- pořád stejné	skóre	2,312
2.	pěkné	- škaredé		2,424
3.	čisté	- špinavé		2,445
4.	moderní	- zaostalé		2,613
5-6.	s dobrou pověsí	- se špatnou pověstí		2,622
5-6.	přitahující	- odpuzující		2,622
7.	bezpečné	- nebezpečné		2,669
8.	spojené se světem	- odříznuté od světa		2,680
9.	vhodné pro děti	- nevhodné pro děti		2,707
10.	kulturní	- nekulturní		2,714
11.	v ČR známé	- v ČR neznámé		2,865
12.	tiché	- hlučné		2,871
13.	plné zábavy	- plné nudy		3,137

Data o intenzitě postojů svitavských občanů k jednotlivým atributům, spojovaným s jejich městem, jsou uváděna v následující tabulce.

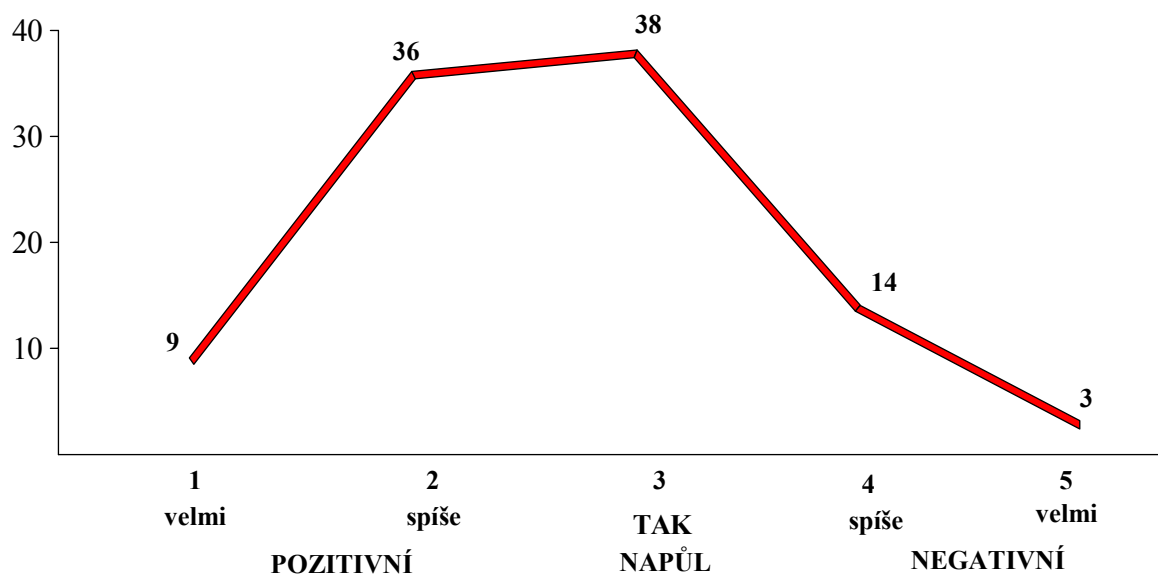
Tab. 23: Občané Svitav a jejich postoje k městu (údaje v %, zaokrouhleně)

MĚSTO JE	INTENZITA POSTOJE					MĚSTO JE
	velmi	spíše	ani tak- ani tak	spíše	velmi	
	pozitivní			negativní		
čisté	9	49	32	9	1	špinavé
pěkné	16	42	28	12	2	škaredé
kulturní	10	34	36	17	3	nekulturní
spojené se světem	9	37	36	14	4	odříznuté od světa
tiché	5	32	39	19	5	hlučné
bezpečné	6	39	39	14	2	nebezpečné
vhodné pro děti	10	33	37	17	3	nevhodné pro děti
měnící se	21	46	17	13	3	pořád stejné
v ČR známé	9	28	37	21	5	v ČR neznámé
přitahující	7	35	48	8	2	odpuzující
moderní	6	41	40	10	3	zaostalé
zábavné	2	19	49	23	7	nudné
s dobrou pověstí	8	33	50	8	1	se špatnou pověstí

Jistě by bylo zajímavé hledání vazeb a souvislostí mezi postoji občanů k bipolárním adjektivům, hodnotícím město, a jejich jinými názory a charakteristikami. A to na jedné straně třeba k jejich sociodemografickým charakteristikám (jaký postoj k jednotlivým přívlastkům např. zaujmají ženy či muži, lidé mladí či staří, občané podle stupně vzdělání a socioprofesionálního zařazení), ale na druhé straně i k jejich migračním záměrům, emotivnímu vztahu k městu či k jejich hodnocení fungování samosprávy apod. Je zřejmé, že další případná analýza publikovaných dat je možná a snad zaujme objednatele natolik, abychom se problému věnovali ještě hlouběji.

Pro tuto chvíli však můžeme vyslovit evidentně oprávněnou celkovou hypotézu: **občané Svitav vnímají své město výrazně pozitivněji než negativněji.** Po sumarizaci skóre hodnocených pocitů a výpočtu jeho průměru zjišťujeme na škále 1 až 5 celkovou hodnotu 2,668 (tedy směřující od středu k pozitivnějšímu skóre prestiže) a nejen to: souhrn průměrných hodnot vyslovených postojů na pětibodové škále k jednotlivým adjektivům se evidentně přiklání k pozitivnímu hodnocení prestiže.

SOUHRN INTENZITY POSTOJŮ K PRESTIŽI MĚSTA (údaje v %)

(B) Symboly atraktivity města zorným úhlem jeho občanů

Vycházíme z předpokladu, že většina lidí si obec, v níž žije, vědomě a nevědomě ztotožňuje s určitým místem, stavbou, krajinou apod., které vystupují jako symboly jejich vztahu k městu, přičemž to jsou symboly, na které jsou lidé hrdí. Proto si rovněž myslíme, že vhodným impulsem pro verbalizaci postoje k určení těchto symbolů je žádost o jejich ukázání známému, který doposud

v lokalitě nebyl. Otázka byla formulována takto: *Představte si, že by Vás navštívil známý, který ještě nikdy ve Svitavách nebyl. Napište tři místa, která byste mu chtěl(a) ve Svitavách či nejbližším okolí ukázat.*

Atraktivita města a spádového území Svitav uvedlo 97 % dotázaných obyvatel. Uvedli 1457 symbolů, což představuje 2,7 míst na jednoho odpovídajícího občana. Po vytřídění všech odpovědí a jejich kategorizaci jsme přistoupili ke kódování a sestavení následujícího přehledu.

Konstatujeme, že **Svitavané preferují následující symboly atraktivity sledovaného území:**

91 % z nich uvedlo	Náměstí Míru , které je určujícím symbolem přitažlivosti města;
40 %	kulturní památky (a významné domy) jmenovitě Městské muzeum a galerie (16 %) a Ottendorfovův dům nebo červená knihovna (13 %), dále vila MěÚ - Langrova (5 %) ad.;
38 %	svitavské rybníky jmenovitě U Rosničky (Horní rybník) a okolní areál (20 %) ad.;
21 %	svitavské parky jmenovitě Schindlerův háj (9 %), park Jana Palacha (3 %) ad.;
19 %	sportovní areály a zařízení jmenovitě plavecký bazén (9 %), areál Cihelna, sportovní areál (stadion), koupaliště (á 3 %) ad.;
17 %	okolí města jmenovitě hrad Svojanov (3 %), Litomyšl (3 %) ad.;
17 %	ostatní jmenovitě výstavba "Na Vějíři" (10 %) ad.;
15 %	kostely jmenovitě kostel Navštívení Panny Marie, kostel sv Jiljí (á 4 %)
15 %	restaurace, bary, obchody jmenovitě OK Club (2 %) ad.

Pro úplnost informace ještě uveďme, že 2 % respondentů uvedla jako "atraktivní" symboly města některé negativní jevy: vykáčení parku za MěÚ - 6x, nádraží ČD v noci - 2x, býv. divadlo na ul. Milady Horákové - 1x, rozbitou sokolovnu v Lánech - 1x.

Na hloubkový rozbor odpovědí občanů o atraktivitách města Svitav není v této zprávě dostatek prostoru. **I tak je zřejmé, že dominantním symbolem atraktivity města je "bezkonkurenčně" Náměstí Míru.**

3.2 Občané Svitav a jejich informovanost o dění ve městě

Informace mají zásadní úlohu v životě jednotlivce i společnosti - to je banální konstatování. Platí vskutku, že máme k dispozici obrovské množství informací a máme je stejně rychle jako naši "reprezentanti", tj. politici? Přece víme, že účinná rozhodnutí může provádět jen omezená skupina lidí, kteří mají k dispozici potřebné informace, kvalifikaci a čas k jejich zpracování... Složitost informačního proudu, monopolizovaný přístup k informacím a monopolizované právo rozhodovat snižuje možnost kontroly profesionálů veřejností.

Domníváme se, že v lokální politice (ale nejen v této) se bude zmenšovat význam chápání občana, který své občanství naplňuje jen tím, že deleguje pravomoc rozhodovat na své reprezentanty. Již (a především proto), že o úspěchu transformace společnosti a jejího dalšího demokratického vývoje rozhodnou postoje, názory, hodnoty a činy lidí. **A obecně platí, že činy člověka jsou tím úspěšnější, čím jasněji je informován o tom, co má dělat, čím přesnější je jeho odhad výsledků, které z jeho jednání vyplynou, a čím více je přesvědčen, že je jeho jednání správné.**

3.2.1 Zájem občanů Svitav o dění v České republice vůbec a ve městě zvláště

Nejdříve se pokusíme najít odpověď na otázku, zda a jak intenzivně se občané o dění ve společnosti interesují. Otázka byla jednoduchá: ***Jak se v současné době zajímáte o následující problémy?*** A rozložení odpovědí?

Tab. 23: Míra zájmu občanů Svitav o veřejné dění (údaje v %, zaokrouhleně)

ZAJÍMÁ SE	INTENZITA ZÁJMU			
	velmi	průměrně	málo	vůbec ne
o politické události v ČR	17	48	25	10
o hospodářskou situaci v ČR	19	49	23	9
o informace ze zahraničí	13	50	28	9
o dění ve Svitavách	26	54	17	3
o dění ve svitavském regionu (okrese)	14	46	31	9

Podrobněji si všimneme zájmu občanů Svitav o dění ve městě, a to podle standardního členění.

Tab. 24: Míra zájmu občanů Svitav o dění ve městě podle jejich sociodemografických znaků (údaje v %)

CHARAKTERISTIKA	ZAJÍMÁ SE			
	velmi	průměrně	málo	vůbec ne
PODLE POHLAVÍ $C_{norm} = 0,132$				
muži	27,1	50,0	18,4	4,5
ženy	25,5	56,2	16,6	1,7
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN $C_{norm} = 0,299$				
15 - 19 let	25,5	51,0	23,5	0,0
20 - 29	22,9	60,1	8,5	8,5
30 - 39	31,4	47,7	20,9	0,0
40 - 49	22,1	63,5	11,5	2,9
50 - 59	23,7	53,8	20,4	2,1
60 a více	32,7	40,4	25,0	1,9
PODLE STUPŇŮ VZDĚLÁNÍ $C_{norm} = 0,203$				
základní	25,3	47,5	24,7	2,5
střední (vč. vyučen)	25,2	55,3	15,1	4,4
úplné střední	24,2	58,8	14,4	2,6
vysokoškolské	45,7	42,9	11,4	0,0
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ $C_{norm} = 0,219$				
dělník	23,8	53,2	19,0	4,0
ostatní zaměstnanec	24,8	55,6	16,2	3,4
podnikatel	40,0	47,3	9,1	3,6
nezaměstnaný	29,7	47,7	21,1	1,5
důchodce	20,3	58,1	20,3	1,3
student, učeň	15,8	60,5	15,8	7,9
ost. ekon. neaktivní	33,3	61,1	5,6	0,0

Zajímala nás i analýza zájmu občanů města podle jejich politické orientace.

Tab. 25: Míra zájmu občanů Svitav o dění ve městě podle jejich politické orientace (údaje v %, zaokrouhleně, $C_{norm}=0,217$)

POLITICKÁ ORIENTACE	ZAJÍMÁ SE			
	velmi	průměrně	málo	vůbec ne
levice	31,3	25,0	37,5	6,2
od středu doleva	25,0	60,0	15,0	0,0
střed	24,7	54,9	17,9	2,5
od středu doprava	34,4	50,8	13,1	1,7
pravice	24,4	53,7	19,5	2,4
neví	22,2	53,6	18,3	5,9

REKAPITULACE

Intenzita zájmu občanů o dění ve městě významně převažuje nad jejich zájmem o ostatní témata fungování naší společnosti. Mimo již publikované údaje tuto skutečnost dokládá i průměrné "skóre" zájmu (čím je následující údaj vyšší, tím je zájem občanů nižší - hodnota střední pozice zájmu je 2,500).

Pořadí intenzity:	1. zájem o dění ve Svitavách	průměr	1,973
	2. o hospodářskou situaci v ČR		2,225
	3. o politické události v ČR		2,279
	4. o informace ze zahraničí		2,330
	5. o dění v okrese		2,342

Rozbor intenzity zájmu o dění ve městě podle skladby obyvatel nesignalizuje významné rozdíly. Jen občané ve středním a seniorském věku vykazují mírně vyšší zájem než ostatní, dále se o dění ve městě zajímají více než ostatní vysokoškoláci a podnikatelé. Naproti tomu nezájem projevují zejména lidé ve věku 20-29 let a nezaměstnaní.

Občané, kteří se svou politickou orientací hlásí k levici, patří ve srovnání s ostatními mezi ty, kteří deklarovali svůj malý zájem. Občané, kteří se zařazují na pravo-levé ose od středu doprava, projeví naopak o dění ve Svitavách velký zájem.

3.2.2 Zdroje informovanosti občanů Svitav o dění ve městě

Ve všech námi doposud uskutečněných průzkumech veřejného mínění občanů se prokázal značný, ne-li dominantní zájem občanů o dění v městském společenství. Přirozeně jsme proto chtěli identifikovat "toky", kterými se jakákoliv sdělení, údaje či zprávy o životě v lokalitě, k občanům dostávají. Otázka následovala po zjišťování zájmu Svitavanů o veřejné dění v naší společnosti a byla formulována takto: *Jak se k Vám nejčastěji dostávají zprávy o tom, co se ve Svitavách děje? Jakým způsobem?*

Občanům bylo nabídnuto 10 možností s tím, že každou mohli hodnotit na třístupňové škále. Podíl respondentů, kteří neodpověděli, byl minimální a pohyboval se v rozpětí 0,2-0,4 %. Není proto v další naší analýze reflektován. Následující pořadí pramenů bylo sestaveno podle podílu odpovědí "ano".

Tab. 24: Prameny informací občanů Svitav o dění ve městě (údaje v %, zaokrouhleně)

PRAMEN INFORMACÍ	ODPOVĚĎ		
	ano	někdy	ne
od členů rodiny a příbuzných	42	49	9
z měsíčníku SVITAVSKÉ NOVINY	34	37	29
z vysílání COMVISION, studio Svitavy	32	19	49
z TÝDENÍKU - novin svitavského okresu	30	38	32
od spolupracovníků, spolužáků	27	44	29
ze SVITAVSKA - měsíčního informačního servisu	24	38	38
od jiných, dobře informovaných lidí	23	49	28
při posezení v restauraci, kavárně	12	31	57
od členů městského zastupitelstva	4	15	81
ze své činnosti v politické straně	1	3	96

Alespoň u čtyř nejfrekvencovanějších zdrojů o dění ve městě uvedeme více či méně diferencující charakteristiky občanů.

Tab. 25: Nejfrekventovanější zdroje informací o dění ve Svitavách podle vybraných charakteristik občanů (údaje v %, zaokrouhleně, dopočet do 100 představují odpovědi "ne")

CHARAKTERISTIKA	PRAMEN INFORMACÍ							
	1 rodina		2 SVITAVSKÉ NOVINY		3 COMVISION studio		4 TYDENÍK noviny okresu	
	ano	někdy	ano	někdy	ano	někdy	ano	někdy
POHLAVÍ $C_{norm}^1=0,109$ $C_{norm}^2=0,105$ $C_{norm}^3=0,130$ $C_{norm}^4=0,056$								
muži	38	53	31	36	28	22	28	39
ženy	44	46	36	38	35	16	32	37
VĚKOVÉ SKUPINY $C_{norm}^1=0,203$ $C_{norm}^2=0,218$ $C_{norm}^3=0,228$ $C_{norm}^4=0,170$								
15 - 19 let	37	61	24	33	43	12	18	35
20 - 29	45	49	27	41	33	26	29	41
30 - 39	38	53	34	30	37	17	28	38
40 - 49	35	53	36	44	25	22	34	40
50 - 59	45	40	43	31	27	20	35	39
60 a více	46	46	35	39	32	10	31	36
STUPNĚ VZDĚLÁNÍ $C_{norm}^1=0,137$ $C_{norm}^2=0,126$ $C_{norm}^3=0,126$ $C_{norm}^4=0,103$								
základní	41	53	34	32	30	15	30	35
střední (vč. vyučen)	42	46	31	39	33	20	28	42
úplné střední	44	48	36	39	30	22	32	37
vysokoškolské	31	57	37	43	43	14	37	40
SOCIOPROFESNÍ ZAŘAZENÍ $C_{norm}^1=0,192$ $C_{norm}^2=0,203$ $C_{norm}^3=0,199$ $C_{norm}^4=0,189$								
dělník	40	49	30	41	30	25	27	44
ostatní zaměstnanec	35	54	32	42	34	20	32	35
podnikatel	42	47	42	31	31	18	42	36
důchodce	50	40	37	38	27	11	30	34
student, učeň	43	54	26	35	36	20	23	38
nezaměstnaný	32	58	32	29	26	26	26	42
ost. ekon. neaktivní	44	56	56	17	39	6	39	50

REKAPITULACE

Dominantní postavení na "trhu informací" o dění ve městě má pro Svitavany jejich vlastní rodina a příbuzní. Naopak, marginální pozici v informovanosti zaujímá vlastní angažovanost v činnosti politické strany (což není překvapivé ani odlišující se od zjištění v jiných lokalitách).

Měsíčník SVITAVSKÉ NOVINY a TÝDENÍK, noviny svitavského okresu, spolu s vysíláním COMVISION, studia Svitavy, zajišťují rozhodující míru mediální informovanosti občanů o událostech ve městě.

Diferenciace charakteristik občanů Svitav, informovaných uváděnými převládajícími prameny zpráv o životě ve městě, není nijak významná: rodina poskytuje zřejmě nejvíce takových zpráv a údajů pro seniory, Svitavské noviny pro starší občany a lokální televize pro nejmladší obyvatele města, kteří naopak zřejmě získávají své informace v podstatně menší míře z Týdeníku, novin svitavského okresu.

3.2.3 Informovanost občanů Svitav o činnosti městské samosprávy a městské (státní) správy

S ohledem na cíle druhé části sociologického průzkumu jsme se zajímali nejen o informovanost občanů o dění ve městě a o prostředky, kterými se zprávy a sdělení k obyvatelům dostávají. Občanům jsme položili i doplňující otázku, týkající se jejich informovanosti ve vztahu k městským institucím veřejné politiky: ***Pokud jde o dění na "radnici", které způsoby informovanosti o činnosti zastupitelstva, městské rady a městského úřadu pokládáte za nejvýznamnější?***

Byla to "otevřená" otázka, tzn. bez nabídky variant odpovědí s tím, že občané mohli uvádět jak již předtím použité prameny, tak jiné zdroje. Odpovědi byly následně kódovány. Na dotaz odpovědělo 91 % respondentů, kteří celkem uvedli 968 zdrojů, tzn. průměrně 1,9 zdrojů na jednoho odpovídajícího občana.

Nejvýznamnějšími prostředky, z nichž Svitavan získává zprávy o činnosti "radnice", jsou:

1. měsíčník SVITAVSKÉ NOVINY	a to pro	40 % odpovídajících
2. vysílání televize COMVISION, st. Svitavy		38 %
3. členové rodiny a příbuzní		31 %
4. TÝDENÍK - noviny svitavského okresu		26 %
5. spolupracovníci a spolužáci		18 %
6. jiní dobře informovaní lidé		14 %
7. SVITAVSKO - měsíční informační servis		9 %
8. posezení v restauraci		6 %
9. členové městského zastupitelstva		5 %
10. ostatní (např. z doslechu, z drbů, "tajné propouštění zpráv, politická strana)		3 %

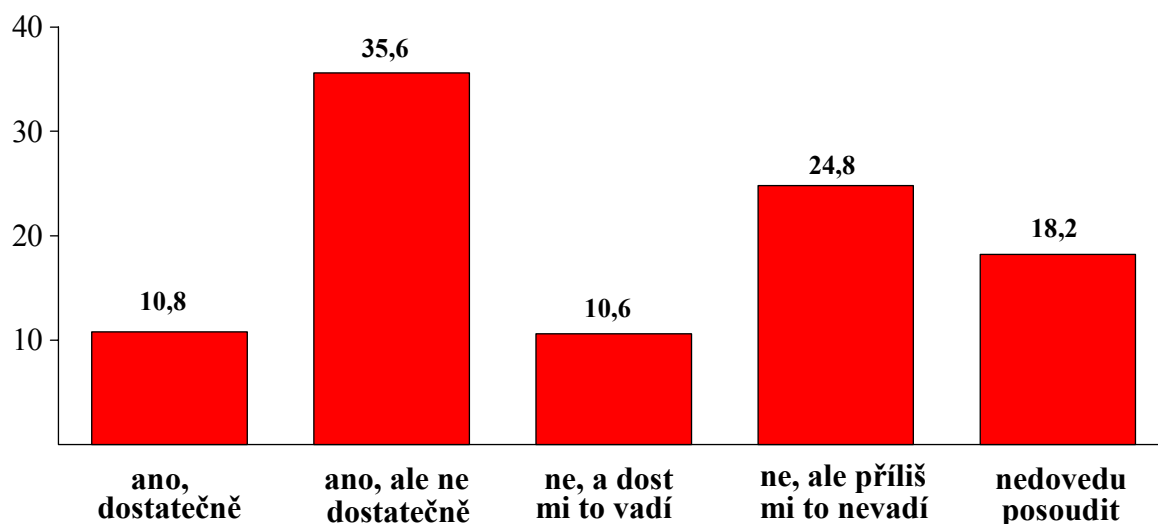
Občany jsme však rovněž požádali, aby uvedli, **odkud získávají zprávy o činnosti "radnice" na prvním místě.** Pořadí se zčásti změnilo:

1. z vysílání televize COMVISION, st. Svitavy uvedlo	23 % odpovídajících
2.-3. z měsíčníku SVITAVSKÉ NOVINY	18 %
od členů rodiny a příbuzných	18 %
4. z TÝDENÍKU - novin svitavského okresu	12 %
5. od spolupracovníků a spolužáků	6 %
6.-7. při posezení v restauraci	3 %
ze SVITAVSKA - měsíčního informačního servisu	3 %
atd.	

Poznámka: Pořadí pramenů, které se "umístily" na 6.-10. místě, má jen orientační hodnotu. Umístilo je tam totiž 15 a méně respondentů.

Analýza skladby diváků a čtenářů, informovaných o činnosti "radnice", je pochopitelně možná, ale byla by již nad rámec stanovených dispozic.

Všimneme si raději, jak občané hodnotí rozsah své informovanosti. Proto byla do bloku otázek na dané téma zařazena tato otázka: *Myslíte si, že jste o tom, co se v zastupitelstvu, městské radě a na městském úřadě děje, jaké mají plány a jak je plní, dostatečně informováni?* Základní členění odpovědí mělo následující průběh (údaje v %):

Diferenciace názorové hladiny je podle standardně sledovaných charakteristik, vyjma pohlaví, dosti významná.

Tab. 26: Názory občanů Svitav na (ne)dostatečnost informací o dění v městských institucích veřejné správy (údaje v %)

CHARAKTERISTIKA	INFORMOVANOST ¹⁾				
	1	2	3	4	5
PODLE POHLAVÍ $C_{norm} = 0,080$					
muži	11,3	37,9	9,8	24,1	16,9
ženy	10,3	33,5	11,4	25,5	19,3
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN $C_{norm} = 0,267$					
15 - 19 let	5,9	25,5	3,9	39,2	25,5
20 - 29	5,9	31,4	11,9	30,5	20,3
30 - 39	15,1	37,2	11,6	16,3	19,8
40 - 49	11,5	38,5	14,4	21,2	14,4
50 - 59	18,3	39,8	10,7	18,3	12,9
60 a více	7,7	37,5	7,7	27,9	19,2
PODLE STUPŇŮ VZDĚLÁNÍ $C_{norm} = 0,322$					
základní	8,0	32,1	3,7	30,9	25,3
střední (vč. vyučen)	9,2	32,0	11,7	27,7	19,4
úplné střední	15,7	39,2	15,0	20,3	9,8
vysokoškolské	11,4	57,1	17,2	0,0	14,3

CHARAKTERISTIKA	INFORMOVANOST ¹⁾				
	1	2	3	4	5
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ $C_{norm} = 0,311$					
dělník	9,5	33,3	7,9	30,2	19,1
ostatní zaměstnanec	18,8	31,6	16,3	16,2	17,1
podnikatel	12,7	32,7	23,7	10,9	20,0
důchodce	7,8	42,2	6,3	27,3	16,4
student, učeň	5,4	35,1	6,7	35,2	17,6
nezaměstnaný	7,9	34,2	10,5	29,0	18,4
st. ekon. neaktivní	11,1	44,4	0,0	16,7	27,8
PODLE POLITICKÉ ORIENTACE $C_{norm} = 0,357$					
levice	31,2	25,0	6,3	31,3	6,2
od středu do leva	11,7	38,3	13,3	28,3	8,4
střed	8,6	40,7	12,4	17,9	20,4
od středu do prava	12,3	43,5	9,8	21,3	13,1
pravice	26,8	31,7	17,1	14,6	9,8
neví	5,2	24,8	7,2	36,0	26,8
¹⁾ 1 = ano, jsem informován(a) dostatečně 2 = informován(a) jsem, ale ne dostatečně 3 = informován(a) nejsem, a dost mi to vadí 4 = informován(a) nejsem, ale příliš mi to nevadí 5 =nevím, nedovedu posoudit					

REKAPITULACE

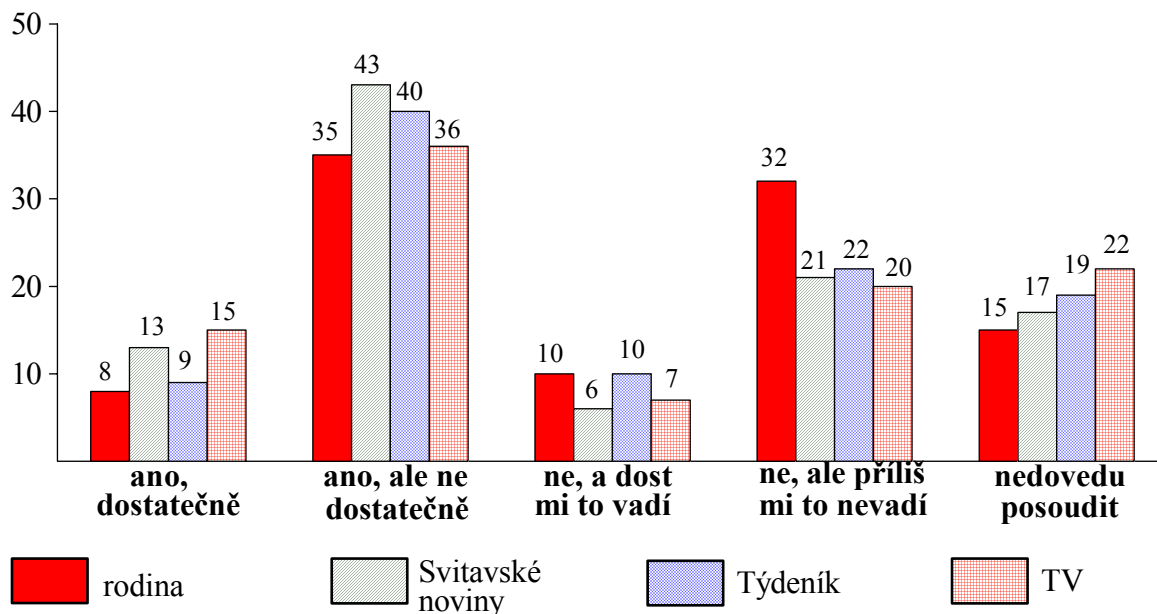
V městské komunitě si asi jedna desetina Svitavanů myslí, že je o dění v městských institucích veřejné správy informována dostatečně - a to není uspokojující podíl občanů. Více než jedna třetina obyvatel sice svou informovanost připouští, ale považuje ji za ne zcela dostatečnou. K této části městského společenství pak musíme přiřadit zhruba jednu desetinu těch občanů, kteří si jednoznačně myslí, že informování nejsou, ale navíc - dost jim tento stav vadí. **Bezmála jedné čtvrtině komunity, rovněž deklarující svou neinformovanost, "navíc" tato situace ani příliš nevadí.**

Pokusíme-li se o typologii svitavských občanů, můžeme říci,

-
- **že dostatečně informovaný** je muž či žena, středního a vyšší věku, s úplným středním vzděláním, ostatní zaměstnanec, který sám sebe řadí buď na levou nebo pravou stranu politického spektra;
 - **že mínění o své ne zcela dostatečné informovanosti** má o málo častěji muž než žena, vysokoškolák, důchodce, zařazující se na škále politické orientace od středu napravo;
 - **že nedostatečná informovanost dost vadí** ženě či muži se středoškolským vzděláním s maturitou, příp. vysokoškolsky vzdělaným, podnikateli nebo ostatnímu zaměstnanci;
 - **že nedostatečná informovanost příliš nevadí** mladému muži (či ženě), logicky studentovi nebo uční, který neví, kam by se na škále politické orientace zařadil.

Na konec této subkapitoly uveďme ještě jednu analytickou informaci. Jako nejfrekventovanější prostředky, z nichž občan Svitavy získává zprávy o činnosti "radnice", jsme zjistili měsíčník SVITAVSKÉ NOVINY, vysílání televize COMVISION, členy rodiny a TÝDENÍK - noviny svitavského okresu. Zajímalo nás, **jak příjemci zpráv z těchto nejčastějších zdrojů hodnotí svou informovanost o dění v městských institucích veřejné správy**. Vypovídá o tom následující graf (údaje v %, zaokrouhleně):

OBČANÉ - PŘÍJEMCI ZPRÁV JSOU INFORMOVÁNI O ČINNOSTI "RADNICE"

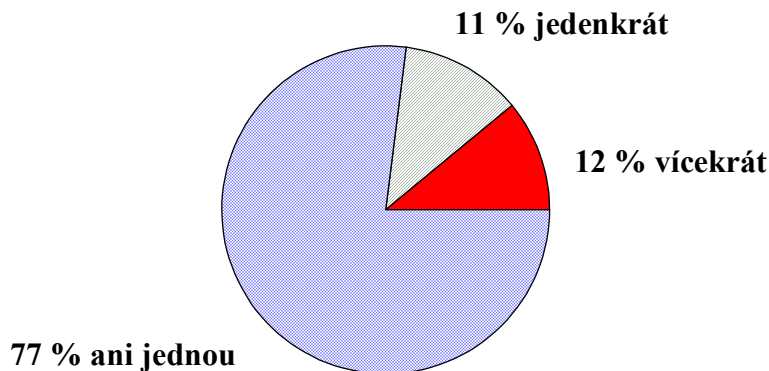
3.3 Občané Svitav a jejich postoje k městským institucím veřejné správy

Část průzkumu veřejného mínění občanů Svitav jsme věnovali poznávání názorů Svitavanů na taková témata, jakými jsou hodnocení práce úředníků MěÚ občany města, jejich znalost zastupitelů a v neposlední míře i hodnocení činnosti svých demokraticky zvolených zástupců.

3.3.1 Občané Svitav a jejich hodnocení činnosti práce úředníků MěÚ

Fungování obecních úřadů, v našem případě Městského úřadu ve Svitavách, je pro vytváření vztahu občanů k samosprávě a ke státu nadmíru důležité. Jsou to právě úředníci, s nimiž přicházejí občané do kontaktu ve svých "běžných" záležitostech a podle jejich přístupu si lidé mnohdy formují svůj názor na místní politiku a politický život u nás vůbec. A i když jsme se nemohli tomuto tématu věnovat podrobněji, uvádíme aspoň několik symptomů zmíněného klimatu mezi občany.

Nejdříve jsme položili otázku: *Jednal(a) jste v letošním roce v nějaké záležitosti s pracovníky Městského úřadu ve Svitavách?* Frekvence jednání občanů měla tyto parametry (údaje v %, zaokrouhleně):

Diferenciace mezi standardně sledovanými skupinami obyvatel měla jen několik významnějších vazeb a souvislostí. V následující tabulce však publikujeme úplný přehled provedené analýzy.

Tab. 27: Jednání občanů Svitav na městském úřadě v roce 1999 (údaje v %)

CHARAKTERISTIKA	FREKVENCE JEDNÁNÍ		
	jednou	vícekrát	nejednali
PODLE POHLAVÍ $C_{norm} = 0,097$			
muži	10,6	14,3	75,1
ženy	11,7	10,0	78,3
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN $C_{norm} = 0,206$			
15 - 19 let	10,0	2,0	88,0
20 - 29	10,2	13,5	76,3
30 - 39	15,1	12,8	72,1
40 - 49	15,4	13,5	71,1
50 - 59	7,5	18,3	74,2
60 a více	8,7	7,7	83,6
PODLE STUPŇŮ VZDĚLÁNÍ $C_{norm} = 0,280$			
základní	7,4	5,0	87,6
střední (vč. vyučen)	10,2	11,2	78,6
úplné střední	17,6	17,7	64,7
vysokoškolské	5,7	25,7	68,6
PODLE RODINNÉHO STAVU $C_{norm} = 0,154$			
svobodný(á)	8,4	9,2	82,4
ženatý, vdaná	11,4	15,1	73,5
rozvedený(á)	13,5	11,5	75,0
ovdovělý(á)	14,3	4,8	80,9

CHARAKTERISTIKA	FREKVENCE JEDNÁNÍ		
	jednou	vícekrát	nejednali
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ	$C_{norm} = 0,340$		
dělník	11,1	7,1	81,2
ostatní zaměstnanec	16,2	22,2	61,6
podnikatel	14,6	23,6	61,8
nezaměstnaný	9,4	3,9	86,7
důchodce	8,2	4,1	87,7
student, učeň	5,3	21,0	73,7
ost. ekon. neaktivní	5,5	16,7	77,8

REKAPITULACE

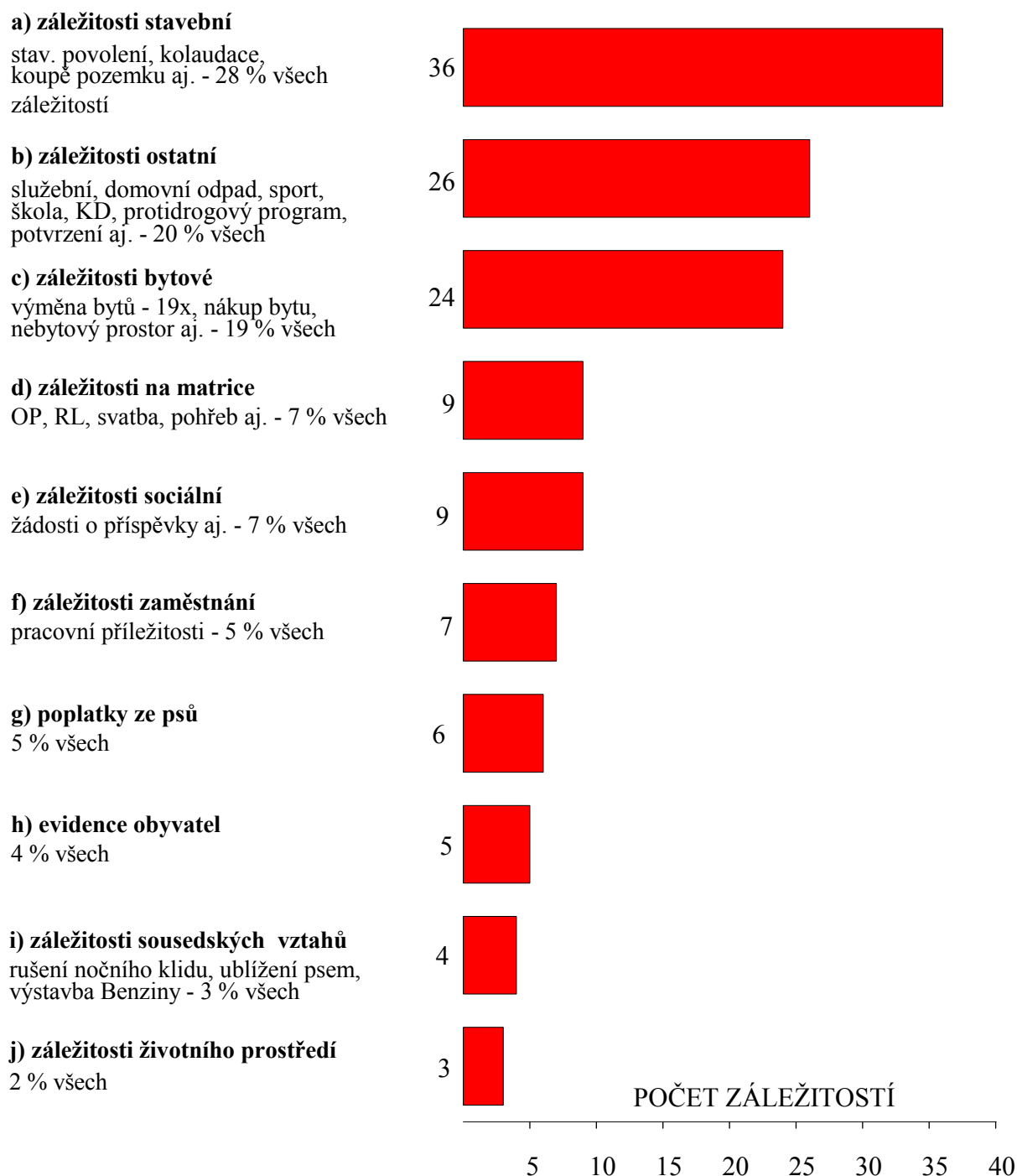
Frekvence jednání občanů Svitav na MěÚ je symptomatická svou malou četností - což považujeme za příznivý signál ve vazbě na míru byrokratizace fungování města¹⁾: v průběhu roku (od 11/98 do 11/99) jednala na městském úřadě necelá čtvrtina obyvatel města, starších 15 let (např. ve městě X to bylo 37 % a ve městě Y kolem 30 % občanů). Přitom 11 % Svitavanů jednalo s úředníky poprvé (ve městě X 19 %, ve městě Y 19 %), vícekrát mělo s městským úřadem oficiální kontakt 12 % občanů Svitav (z města X 18 %, z města Y 11 % obyvatel).

Vícekrát byli v úředním kontaktu hlavně občané Svitav vyššího věku a vzdělání, spíše podnikatelé a ostatní zaměstnanci a nezaměstnaní než ostatní obyvatelé. Jedenkrát jednali na MěÚ zejména občané středního věku, úplného středního vzdělání, ostatní zaměstnanci, příp. podnikatelé.

Návazně jsme chtěli vědět, o čem občan na městském úřadě jednal, co si vyřizoval. Otázka zněla takto: *Můžete nám několika slovy popsat, o jakou*

¹⁾ V říjnu 1997 uskutečnila brněnská agentura IMCE výzkum názorů občanů města Svitavy v rámci projektu "Komunikující město". Finanční úhradu poskytl Open Society Fund, sponzorovaný americkou Sorosovou nadací. Autoři (Foretová a kol. 1997) uvádějí v závěrečné zprávě, že z náhodně vybraného souboru čtyřset obyvatel starších osmnácti let bylo do statistického zpracování zařazeno 303 řádně vyplněných archů. S ohledem na tematickou příbuznost upozorníme čtenáře předkládané závěrečné zprávy na některá zjištění, která byla tehdy publikována. Autory mimo jiné zajímalo, zda dotazovaný měl v průběhu uplynulého roku (zřejmě v období 10/96 - 10/97) "vlastní osobní zkušenost s Úřadem města ve Svitavách, zda tam vyřizoval nějakou svoji záležitost". Jak vidíme z následujících detailnějších výsledků, celkově dvě pětiny (39 %) dotázaných v průběhu uplynulého roku úřad navštívily a vyřizovaly tam své záležitosti: dost často 11 %, ojedinele 28 %. Naopak s úřadem města letos nepřišlo do styku dopočítatelných 61 % respondentů. Častěji tam vyřizovali své záležitosti soukromí podnikatelé (33 %) a vysokoškoláci (22 %)." (cit. s. 6)

záležitost šlo? Uved'te, prosím, věc, o níž jste jednali naposledy. Na otázku odpovědělo 89 % (n=115) těch, kteří předtím uvedli, že nejméně jednou na radnici jednali. Celkem uvedli 129 záležitostí, které byly následně kódovány do těchto skupin:

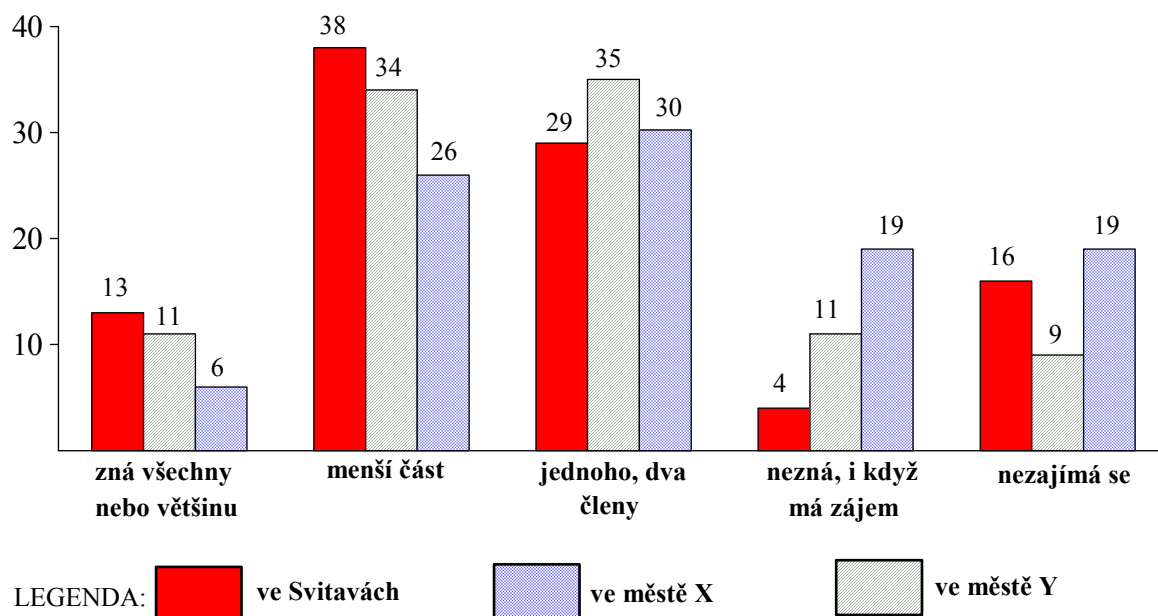

Poté jsme se zeptali: *Při vyřizování záležitostí - setkal(a) jste se na "radnici" spíše s ochotou nebo spíše s neochotou?* Odpovědi svitavských občanů, kteří v uplynulém roce na městském úřadě v nějaké záležitosti jednali, jsou typické tím, že více než 77 % z nich hodnotilo přístup (jednání) úředníků jako spíše ochotný (ve městě X 72 %, ve městě Y 71 %), jednak tím, že hodnocení jednotlivých skupin obyvatelstva nevykazuje rozdíly.

Pro úplnost si uveďme počty pozitivně hodnotících občanů v nejčastěji vyřizovaných záležitostech. V případě "záležitostí stavebních" 30 z 36 občanů hodnotilo jednání úředníků jako ochotné, při projednání "ostatních záležitostí" 16 z 26 občanů 16 uvedlo, že jednání bylo ochotné a projednávání "bytových záležitostí" vnímalo 18 z 24 občanů jako "spíše ochotné".

3.3.2 Občané Svitav a jejich znalost zastupitelů

Znalost členů zastupitelstev jako reprezentantů městského společenství je jedním z významných indikátorů poměrů ve městě. Proto jsme i do našeho zkoumání zařadili otázku: *Od voleb do Zastupitelstva města Svitav uplynul bezmála rok. Znáte...?* Dotazovaní měli možnost výběru z pěti alternativ odpovědí. A výsledky? Ve srovnání s již uváděnými srovnatelnými městy z Olomouckého a Ostravského kraje? (údaje v %, zaokrouhleně):

Analýza Svitavské situace přinesla zajímavé, byť předpokládané výsledky.

Tab. 28: Občané Svitav a jejich znalost zastupitelů (údaje v %)

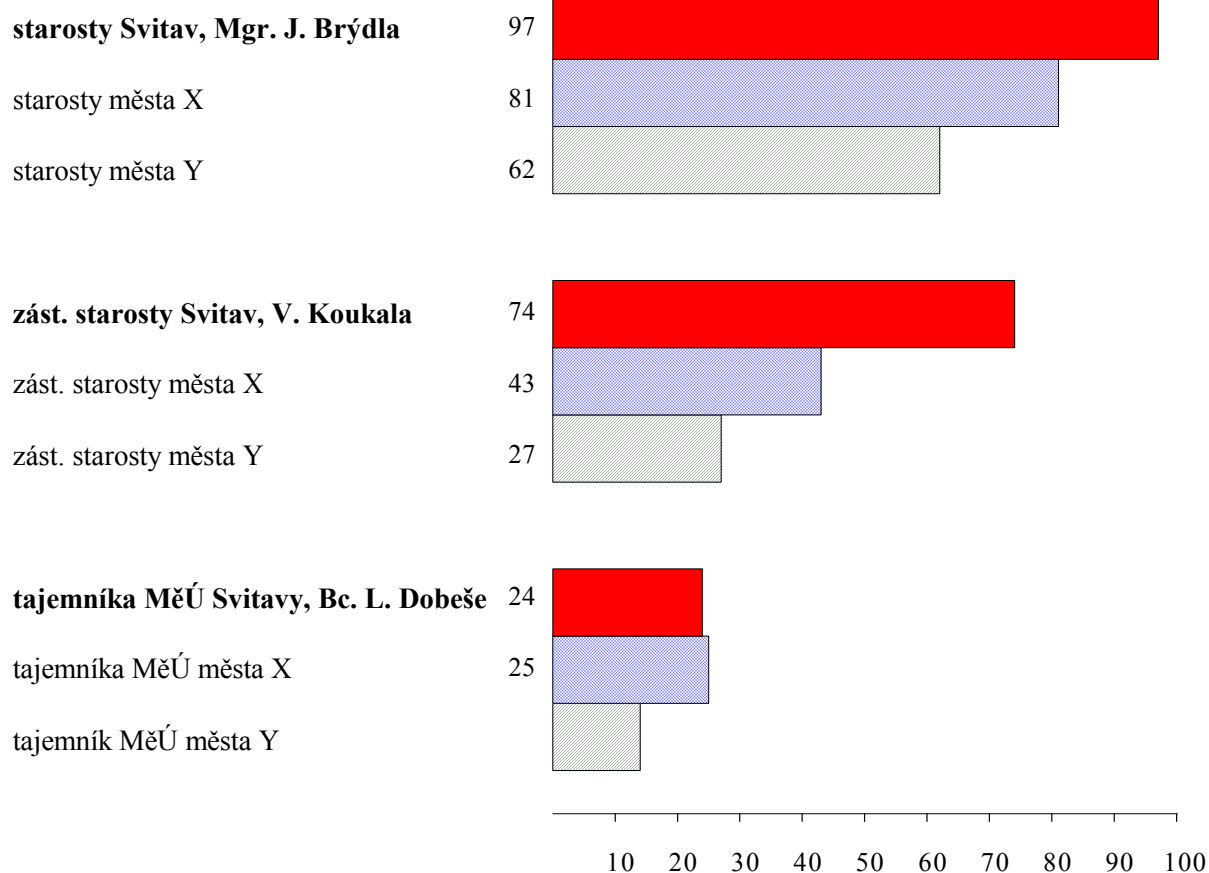
CHARAKTERISTIKA	ZNALOST ČLENŮ ZASTUPITELSTVA				
	všechny	menšinu	1-2 členy	nikoho	nezajímá se
PODLE POHLAVÍ $C_{norm} = 0,039$					
muži	12,8	37,6	29,7	4,1	15,8
ženy	13,5	37,9	27,6	4,8	16,2
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN $C_{norm} = 0,343$					
15 - 19 let	3,9	23,5	33,4	3,9	35,3
20 - 29	7,6	33,0	28,0	5,1	26,3
30 - 39	20,9	46,5	23,3	2,3	7,0
40 - 49	13,5	39,4	33,7	6,7	6,7
50 - 59	17,2	46,2	20,4	2,2	14,0
60 a více	13,5	33,6	33,6	5,8	13,5
PODLE STUPŇŮ VZDĚLÁNÍ $C_{norm} = 0,355$					
základní	6,2	28,4	31,5	7,4	26,5
střední (vč. vyučen)	9,7	39,8	31,1	4,4	15,0
úplné střední	21,6	41,8	24,8	2,0	9,8
vysokoškolské	28,6	51,4	17,1	2,9	0,0
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ $C_{norm} = 0,313$					
dělník	11,9	34,9	31,0	6,3	15,9
ostatní zaměstnanec	22,2	48,7	19,7	0,9	8,5
podnikatel	18,2	36,4	29,1	3,6	12,7
důchodce	11,7	37,5	31,3	4,7	14,8
student, učeň	5,4	32,4	32,5	2,7	27,0
nezaměstnaný	5,3	26,3	31,6	10,5	26,3
ost. ekon. neaktivní	5,5	38,9	27,8	11,1	16,7
PODLE ÚZEMÍ $C_{norm} = 0,210$					
území Lány	13,4	43,6	31,4	2,9	8,7
území ostatní	13,0	35,2	27,3	5,2	19,3
PODLE POLITICKÉ ORIENTACE $C_{norm} = 0,371$					
levice	18,8	50,0	25,0	0,0	6,2
od středu doleva	11,7	50,0	23,3	5,0	10,0
střed	17,3	37,7	29,0	4,9	11,1
od středu doprava	14,8	48,3	26,2	2,5	8,2
pravice	17,1	34,1	26,8	12,2	9,8
neví	6,5	24,2	32,7	3,9	32,7

REKAPITULACE

Znalost zastupitelů města Svitav občany komunity je relativně značná, prokazatelně vyšší než v některých jiných městech: se svými zastupiteli je více nebo alespoň méně obeznámena polovina občanů. Situaci můžeme popsat také tak, že asi 16 % Svitavanů, kteří se o jmenovité složení zastupitelstva zajímají, a takových jsou více než čtyři pětiny všech obyvatel (84 % z nich), zná všechny nebo téměř všechny zastupitele, asi 45 % občanů Svitav zná jejich menší část, 34 % občanů zná alespoň jednoho či dva zastupitele a něco přes 5 % Svitavanů se svými zvolenými reprezentanty obeznámeno není.

Nástin typologie můžeme formulovat takto: občan, který zná všechny nebo většinu členů zastupitelstva, je muž (žena), středního věku, vzdělanější než ostatní, ostatní zaměstnanec, který sám sebe zařazuje do středu škály politického zaměření. Naproti tomu **občan, který nezná ze zastupitelů nikoho, je muž (žena), se základním vzděláním, nezaměstnaný, řadící se na pravou stranu politického spektra. Pokud jde o skupinu obyvatel, kteří se o znalost zastupitelů nezajímají,** pak jejich typickým představitelem je muž (žena), velmi mladý, nezaměstnaný či student (učení), který nebydlí v Lánech a který nemá svou politickou orientaci natolik vyhraněnou, aby se uměl na pravo-levé ose zařadit.

Svitavanů jsme se rovněž zeptali nejen na jejich "obecnou" deklaraci známosti zastupitelů, ale také na konkrétní znalost jmen osobností místní politiky, které mají svůj jednoznačný status v hierarchii samosprávy a správy obce. Otázka byla jednoduchá: *Víte, jak se jmenuje nynější starosta, zástupce starosty a tajemník MěÚ ve Svitavách?* Odpovědi, v komparaci s údaji zjištěnými v ostatních dvou městech, jsou tyto:

SPRÁVNĚ UVEDLO JMÉNO

Tak vysoký podíl znalostí jmen reprezentantů města Svitav, jaký jsme zjistili mezi občany, staršími 15 let, není zdaleka běžným stavem. Co však ještě významněji dokresluje naše zjištění, je skutečnost, že podíl Svitavanů, kteří uváděli jiné než správné jméno, byl zcela zanedbatelný (u jména starosty a zástupce starosty si "zaměnila" jméno 0,2 % a u tajemníka MěÚ 4 % respondentů).

3.3.3 Občané Svitav a jejich hodnocení činnosti Zastupitelstva města Svitav, jeho rady a městského úřadu

Hodnocením činnosti zastupitelských a výkonných orgánů Svitav jsme se zabývali z několika hledisek. Občany jsme požádali, aby zhodnotili přístup jmenovaných osobností městské politiky při vyřizování jejich záležitostí a aby se vyjádřili, zda zvolení zastupitelé přispívají k rozvoji Svitav. Téma jsme

uzavřeli zjištěním míry spokojenosti občanů města s činností Zastupitelstva města Svitav.

A) Hodnocení představitelů města

Po dotazu na známost reprezentantů veřejné politiky ve městě jsme Svitavany požádali *o hodnocení několika schopností (vlastností) představitelů obce, uplatňovaných při vyřizování záležitostí občanů města.*

Dotazovaným bylo předloženo sedm obvykle používaných atributů činností. U každého z nich občané hodnotili představitele obce na pětistupňové škále, kterou jsme následně pro komparaci s výsledky brněnské IMCE kumulovali na třístupňovou¹⁾.

Aa) Hodnocení starosty města Svitav

Tab. 29: Hodnocení přístupu starosty města při vyřizování záležitostí občanů Svitav (údaje v %, zaokrouhleně)

ATRIBUTY ČINNOSTI	HODNOCENÍ					
	velmi dobré	spíše dobré	tak napůl	spíše špatné	velmi špatné	nedov. posudit
odborné znalosti	12	27	19	3	2	37
organizační schopnosti	18	24	18	5	3	32
způsob jednání s občany	9	19	22	11	6	33
ochota osobně přispět k vyřízení věci	9	18	17	9	7	40
respekt k potřebám občanů	6	17	19	12	8	38
otevřenost (upřímnost) jednání s občany	6	16	19	10	9	40
nestrannost v jednání s občany	4	11	18	9	8	50

Výpočet průměru hodnocení jednotlivých vlastností (schopností) starosty občanů Svitav určuje jejich následující pořadí:

¹⁾ Pro interpretaci výsledků průzkumu v roce 1997 použila IMCE průměrné hodnoty z výpočtu kumulované stupnice odpovědí, kdy 1 = kladná hodnocení, 2 = průměrná a 3 = záporná hodnocení. S určitou licencí, vyvolanou odlišností verbalizace stupnice odpovědí, provedeme porovnání dat.

	průměrná "známka"	nedovede posoudit
odborné znalosti	1,46	37 %
organizační schopnosti	1,50	32 %
způsob jednání s občany	1,83	33 %
ochota osobně přispět k vyřízení věci	1,84	40 %
respekt k potřebám občanů	1,96	38 %
otevřenost (upřímnost) jednání s občany	1,95	40 %
nestrannost v jednání s občany	2,04	50 %

V již citovaném průzkumu před dvěmi lety (Foretová, V. a kol. 1997) bylo uvedeno:

odborná zdatnost	1,7	20 %
otevřenost a vsřícnost	1,9	33 %
hospodárnost	1,9	35 %
respektování potřeb	2,0	36 %
důvěra	2,0	31 %

Ab) Hodnocení zástupce starosty města Svitav

Tab. 30: Hodnocení přístupu zástupce starosty při vyřizování záležitostí občanů Svitav (údaje v %, zaokrouhleně)

ATRIBUTY ČINNOSTI	HODNOCENÍ					
	velmi dobré	spíše dobré	tak napůl	spíše špatné	velmi špatné	nedov. posudit
odborné znalosti	7	18	13	5	2	55
organizační schopnosti	8	16	17	5	2	52
způsob jednání s občany	7	16	16	5	2	54
ochota osobně přispět k vyřízení věci	6	13	15	5	3	58
respekt k potřebám občanů	5	13	16	7	3	56
otevřenost (upřímnost) jednání s občany	5	10	16	5	4	60
nestrannost v jednání s občany	4	9	16	5	3	63

Výpočet průměru hodnocení zástupce starosty:

	průměrná "známka"
odborné znalosti	1,58
organizační schopnosti	1,65
způsob jednání s občany	1,67
ochota osobně přispět k vyřízení věci	1,74
respekt k potřebám občanů	1,82
otevřenost (upřímnost) jednání s občany	1,85
nestrannost v jednání s občany	1,86

Ac) Hodnocení tajemníka MěÚ Svitavy

Tab. 31: Hodnocení přístupu tajemníka MěÚ při vyřizování záležitostí občanů Svitav (údaje v %, zaokrouhleně)

ATRIBUTY ČINNOSTI	HODNOCENÍ					
	velmi dobré	spíše dobré	tak napůl	spíše špatné	velmi špatné	nedov. posudit
odborné znalosti	5	6	7	2	1	79
organizační schopnosti	3	7	8	2	1	79
způsob jednání s občany	4	7	6	3	1	79
ochota osobně přispět k vyřízení věci	4	6	7	3	1	79
respekt k potřebám občanů	2	7	6	3	1	81
otevřenost (upřímnost) jednání s občany	2	6	7	3	2	80
nestrannost v jednání s občany	2	5	7	2	2	82

Výpočet průměru hodnocení tajemníka MěÚ:

	průměrná "známka"
odborné znalosti	1,62
organizační schopnosti	1,71
způsob jednání s občany	1,72
ochota osobně přispět k vyřízení věci	1,75
respekt k potřebám občanů	1,77
otevřenost (upřímnost) jednání s občany	1,79
nestrannost v jednání s občany	1,89

REKAPITULACE

Hodnocení schopností, vlastností, dovedností a znalostí představitelů města je projevem subjektivních úsudků občanů, které neinformuje o skutečných attributech toho či onoho politika (nehledě již na to, že výběr vlastností mohl být i jiný).

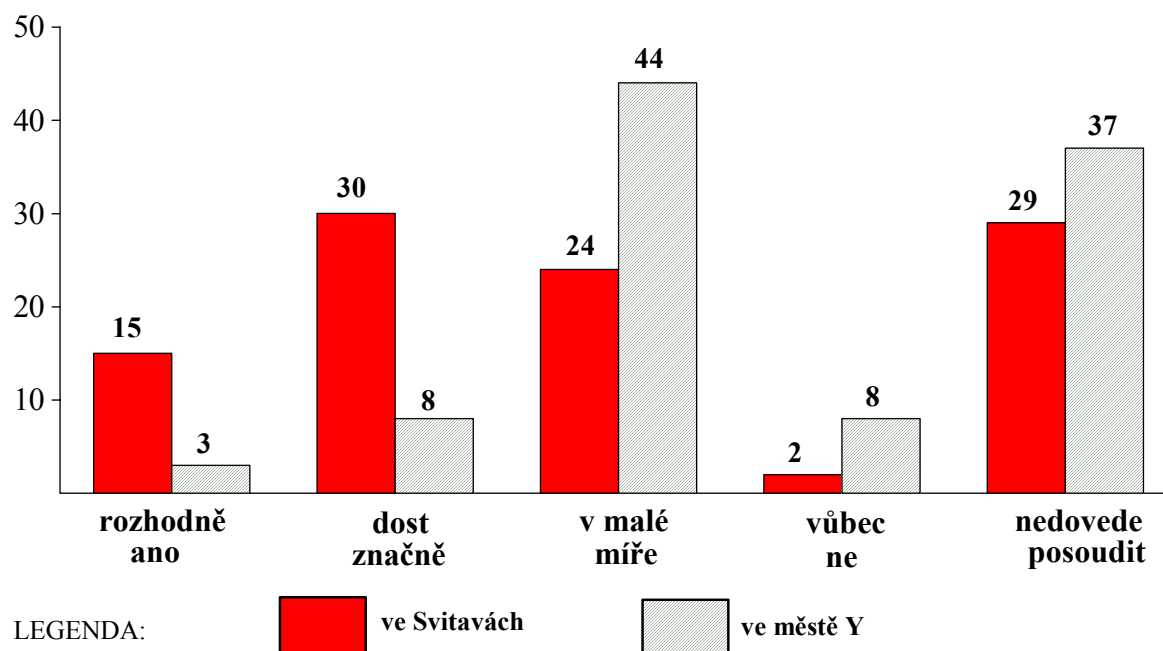
Objektivizace osobnosti politika zorným úhlem veřejnosti vyžaduje nejprve zjištění jaké vlastnosti občan u politika preferuje, poté poznání, jak jsou tyto vlastnosti u současných politiků zastoupeny, a potřeby - vyjádření občanů k vlastnostem na základě konkrétní situace, v níž se naposledy dostali do kontaktu s politikem.

Dispozice našeho zkoumání neumožňovaly poznání takto chápaných požadovaných a reálných vlastností politiků. Výsledky tedy chápeme jako počáteční pokus o deskripci několika znaků osobnosti komunálního politika.

Konstatujeme proto, že svitavská veřejnost vnímá vybrané atributy osobnosti starosty převážně pozitivně. Zdá se, že dokonce pozitivněji než tomu bylo před dvěma lety. Rovněž ve vztahu k zástupci starosty a tajemníkovi dominuje kladné hodnocení. Podíl občanů, vyjadřujících se, že předkládané vlastnosti politiků nedovedou posoudit, odpovídá nejen míře známosti těchto veřejných činitelů v komunitě; hodnotíme ho i jako projev odpovědnosti a náročnosti hodnocení, které si občané v této souvislosti uvědomovali.

B) Hodnocení činnosti městských orgánů v rozvoji Svitav

Na občany města jsme se rovněž obrátili s touto otázkou: *Posoudíte-li nynější činnost zastupitelů zvolených před necelým rokem, a především vedení města, myslíte si, že současné zastupitelstvo, jeho rada a městský úřad přispívají k rozvoji Svitav?* Dotazovaným bylo "nabídnuto" pět alternativ odpovědí, přičemž jejich podíly publikujeme ve srovnání se situací ve městě Y (v průzkumu veřejného mínění ve městě X tato otázka nebyla zařazena). Údaje jsou v %, zaokrouhleně:

Pro provádění analýz jsme s ohledem na malé četnosti odpovědí agregovali odpovědi "vůbec ne" s odpověďmi "v malé míře". Rozbor neprokázal významnější souvislosti postojů ve vztahu k pohlaví a věku, ale ani k území. Pro celkovou informaci publikujeme i tyto údaje.

Tab. 32: Hodnocení účasti městských orgánů na rozvoji Svitav občany města (údaje v %)

CHARAKTERISTIKA	HODNOCENÍ ÚČASTI			
	rozhodně ano	dost značně	v malé míře	nedovede posoudit
PODLE POHLAVÍ $C_{norm} = 0,106$				
muži	13,2	28,6	28,9	29,3
ženy	16,9	31,0	23,5	28,6
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN $C_{norm} = 0,172$				
15 - 19 let	11,7	25,5	21,6	41,2
20 - 29	13,6	31,3	25,4	29,7
30 - 39	17,4	27,9	31,4	23,3
40 - 49	14,4	35,6	23,1	26,9
50 - 59	12,9	31,2	31,2	24,7
60 a více	19,2	25,0	23,1	32,7

CHARAKTERISTIKA	HODNOCENÍ ÚČASTI			
	rozhodně ano	dost značně	v malé míře	nedovede posoudit
PODLE STUPŇŮ VZDĚLÁNÍ $C_{norm} = 0,243$				
základní	11,1	22,2	29,6	37,1
střední (vč. vyučen)	15,0	27,7	26,2	31,1
úplně střední	17,7	37,2	22,9	22,2
vysokoškolské	22,9	45,7	22,9	8,5
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ $C_{norm} = 0,247$				
dělník	12,7	21,4	31,0	34,9
ostatní zaměstnanec	19,7	36,7	20,5	23,1
podnikatel	10,9	36,4	30,9	21,8
důchodce	17,2	27,3	23,5	32,0
student, učeň	13,5	28,4	23,0	35,1
nezaměstnaný	5,3	36,8	36,8	21,1
ost. ekon. neaktivní	27,8	33,3	22,2	16,7
PODLE ÚZEMÍ $C_{norm} = 0,118$				
území Lány	18,6	25,6	25,0	30,8
území ostatní	13,5	31,8	26,6	28,1
PODLE POLITICKÉ ORIENTACE $C_{norm} = 0,291$				
levice	31,3	25,0	18,7	25,0
od středu doleva	16,7	31,7	28,3	23,3
střed	16,0	30,9	25,9	27,2
od středu doprava	17,2	39,4	26,2	17,2
pravice	22,0	31,7	24,4	21,9
neví	8,5	20,9	26,1	44,5

REKAPITULACE

Pozitivní odezva činnosti vedení města a vůbec zastupitelstva a jeho orgánů, věnované rozvoji Svitav, je v městském společenství evidentní: ze sta obyvatel, starších 15 let, uznává 45 občanů vliv jmenovaných subjektů za "rozhodně" nebo "dost" značný a 24 občanů takový účinek jejich práce připouští, byť "v malé míře". Jen dva lidé ze sta hodnotí vliv městských orgánů na rozmach Svitav negativně.

Pozitivní roli přisuzují občané stávajícímu zastupitelstvu a jeho vedení téměř rovnoměrně ve všech sociálních skupinách, především však lidé vzdělanější a - co je v naší společnosti dosti "netypické" - sympatizanti levé i pravé strany politického spektra.

Uvedme snad alespoň ještě jednu statisticky významnou závislost, která dokumentuje sociologům známou, ale politiky mnohdy nedoceňovanou skutečnost: čím jsou občané více informováni o tom, co se v zastupitelstvu, v městské radě a na městském úřadě děje, jaké mají plány a jak je plní, tím je větší část občanů přesvědčena o tom, že jimi zvolení zástupci přispívají k rozvoji města.

Tab. 33: Hodnocení účasti městských orgánů na rozvoji Svitav občany města podle míry jejich informovanosti o dění "na radnici" (údaje v %, zaokrouhleně, $C_{norm} = 0,467$)

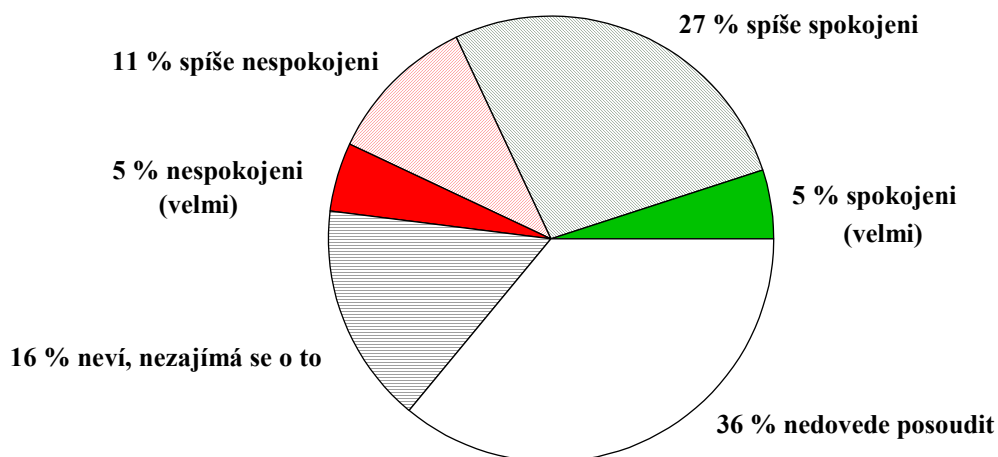
INFORMOVANOST O DĚNÍ V MĚST. ORGÁNECH	HODNOCENÍ ÚČASTI			
	rozhodně ano	dost značně	v malé míře	nedovede posoudit
je dostatečná	42	41	10	7
je, ale ne dostatečná	15	39	26	20
není, a dost to vadí	3	32	44	21
není, ale příliš to nevadí	9	22	23	46
nedovede posoudit	14	14	30	42

Takže platí: více než čtyři pětiny občanů, kteří deklarovali svou dostatečnou informovanost o dění v zastupitelstvu, v městské radě a na městském úřadě (83 % z nich), vyslovily i pozitivní soud o vlivu městských orgánů na rozvoj Svitav. Naproti tomu občané, kterým neinformovanost o dění "na radnici" vadí, jsou k její činnosti výrazně kritičtější - více než dvě pětiny z nich vyslovily negativní soud (44 % z nich).

C) Hodnocení Zastupitelstva města Svitav

Kapitolu o postojích občanů Svitav k městským institucím veřejné správy uzavíráme zjištěními názorů komunity na práci základního článku demokratické společnosti. Zeptali jsme se: *Jak hodnotíte činnost Zastupitelstva města Svitav,*

které bylo zvoleno na podzim minulého roku (1998), ve srovnání s prací zastupitelů minulého volebního období? Jste s ní v současnosti...? Občané si z nabídnutých šesti možností odpovědí (ne)spokojenosti vybrali takto (údaje v %, zaokrouhleně):

V roce 1997 se názorová hladina v městském společenství v podstatě nelišila - i když se hodnotila činnost zastupitelů již ve třetím roce jejich volebního období (Foretová, V. a kol. 1997). Spokojenost dotazovaných měla tyto parametry:

velmi spokojeno	byla(o)	2 % občanů
spíše spokojeno		32 %
spíše nespokojeno		9 %
velmi nespokojeno		3 %
nezná, neví		54 %

Skladba odpovědí Svitavanů o spokojenosti s fungováním zastupitelstva je uváděna v následující tabulce s tím, že před analýzou byly agregovány kladné a záporné odpovědi.

Tab. 34: Hodnocení činnosti zastupitelstva ve Svitavách občany města (údaje v %)

CHARAKTERISTIKA	HODNOCENÍ ÚČASTI			
	spokojeni	nespokojeni	nedovede posoudit	nezajímá se o ni
PODLE POHLAVÍ $C_{norm} = 0,141$				
muži	35,0	17,7	30,8	16,5
ženy	29,3	15,2	40,3	15,2

CHARAKTERISTIKA	HODNOCENÍ ÚČASTI			
	spokojeni	nespokojeni	nedovede posoudit	nezajímá se o ni
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN $C_{norm} = 0,293$				
15 - 19 let	25,5	5,9	29,4	39,2
20 - 29	28,8	17,8	39,0	14,4
30 - 39	37,2	23,3	32,5	7,0
40 - 49	32,3	20,4	32,3	15,0
50 - 59	32,3	20,4	32,3	15,0
60 a více	28,9	11,5	40,4	19,2
PODLE STUPŇŮ VZDĚLÁNÍ $C_{norm} = 0,277$				
základní	24,1	13,6	37,6	24,7
střední (vč. vyučen)	29,1	18,0	39,3	13,6
úplné střední	37,3	17,6	32,7	12,4
vysokoškolské	62,8	14,3	20,0	2,9
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ $C_{norm} = 0,328$				
dělník	29,4	19,0	42,1	9,5
ostatní zaměstnanec	40,2	13,7	36,7	9,4
podnikatel	36,4	25,4	25,5	12,7
důchodce	26,6	14,1	39,8	19,5
student, učeň	27,0	9,5	28,4	35,1
nezaměstnaný	36,8	23,7	21,1	18,4
ost. ekon. neaktivní				
PODLE ÚZEMÍ $C_{norm} = 0,153$				
území Lány	28,5	18,6	41,3	11,6
území ostatní	33,6	15,4	33,3	17,7
PODLE POLITICKÉ ORIENTACE $C_{norm} = 0,323$				
levice	31,3	6,2	50,0	12,5
od středu doleva	35,0	20,0	35,0	10,0
střed	33,9	16,7	36,4	13,0
od středu doprava	45,9	17,2	27,1	9,8
pravice	43,9	12,2	26,8	17,1
neví	15,0	15,7	43,2	26,1

REKAPITULACE

Dichotomie veřejného mínění svitavských občanů, pokud jde o hodnocení činnosti současného zastupitelstva ve srovnání s prací zastupitelů minulého volebního období, je politologicky i sociologicky výzkumně "zajímavá" - již pro svou zřejmou existenci v čase. **V roce 1999, stejně jako před dvěma lety, nedovedla zhruba polovina občanů fungování svého samosprávného orgánu posoudit** (přičemž bezmála jedna třetina z nich proto, že se o práci zastupitelů nezajímá). **Ve druhé polovině komunity, která svůj soud vyslovila, výrazně převládají spokojení občané** (v této části komunity jsou dvě třetiny spokojených a jedna třetina nespokojených).

Spokojeni jsou občané vzdělanější, pracující jako ostatní zaměstnanci, řadící se na pravo-levém kontinuu politické orientace spíše doprava. Nespokojeni jsou významněji občané ve středním věku a podnikatelé.

O činnost zastupitelstva města se nezajímají nejmladší občané, logicky tedy zejména studenti a učni a lidé, kteří zřejmě nemají svou politickou orientaci vyhraněnou. Tedy - nic překvapivého, jen snad jako podnět pro městské public relations.

Předpokládaný vliv informovanosti občanů o dění v městských orgánech na jejich spokojenost či nespokojenost s činností Zastupitelstva města Svitav nabyl ještě významnější hodnoty.

Tab. 35: Hodnocení činnosti zastupitelstva ve Svitavách občany města podle míry jejich informovanosti o dění "na radnici" (údaje v %, zaokrouhleně, $C_{norm} = 0,555$)

INFORMOVANOST O DĚNÍ V MĚST. ORGÁNECH	HODNOCENÍ			
	spokojeni	nespokojeni	nedovede posoudit	nezajímá se o to
je dostatečná	73	5	19	3
je, ale ne dostatečná	43	16	38	3
není, a dost to vadí	20	41	27	12
není, ale příliš to nevadí	14	11	40	35
nedovede posoudit	17	17	40	26

Je tedy zřejmé: bezmála tři čtvrtiny informovaných občanů jsou se současnou činností Zastupitelstva města Svitav, které bylo zvoleno na podzim roku 1998, spokojeny, zatímco z těch, kteří pocítují "informační nouzi", je spokojeno něco málo přes dvě pětiny. A ze Svitavanů, kterým nedostatečná informovanost přímo vadí, jsou dvě pětiny s prací zastupitelů nespokojeny.

3.4 Shrnutí podstatných výsledků zkoumání

V předcházejících částech závěrečné zprávy jsme předložili čtenáři informace o veřejném mínění Svitavanů, a to nejen k vybraným tématům místní politiky, ale i o jejich postojích k městu, v němž pracují, odpočívají a navzájem se stýkají.

Veřejné mínění je výrazem nejčastějších zobecněných postojů a názorů. Vzniká průběžně, pod vlivem nových informací, které lidé získávají z vlastních zkušeností, z běžných rozhovorů s ostatními lidmi, ze sdělovacích prostředků - a jako takové se mění. Někdy rychleji, jindy pomaleji, podle vazby na více či méně univerzální hodnoty a hodnocení, orientující naše chování v životě, chování a jednání jednotlivců, rodiny, lokální komunity a společnosti vůbec.

Jaké je tedy společenství občanů Svitav v pohledu veřejného mínění, ze zorného úhlu výsledků jeho průzkumu na podzim 1999?

a) Jakkoliv významným a potěšujícím znakem svitavské komunity je vysoce pozitivní vztah k městu, v němž žije rádo osm občanů z deseti, pokládáme za závažnější zjištění o potenciální migraci. Znepokojující není ani tak množství jako spíše mládí občanů, kteří se chtějí ze Svitav dříve nebo později odstěhovat. Signály o takovém, byť dílčím klimatu, nelze bagatelizovat, ale naopak je nutné je chápat jako reálnou výstrahu dalšího možného vývoje městského společenství.

b) Občané Svitav vnímají své město pozitivně. Hodnotu města přisuzují především jeho "měnící se" tváří, kterou navíc většina obyvatel hodnotí jako "pěknou" a "čistou".

c) Dominantním symbolem atraktivity Svitav je Náměstí Míru, které má v hodnocení občanů bezkonkurenční pozici - což není až tak překvapující, protože jeho současný architektonický a stavební stav vsutku přesahuje svým působením hranice města i okresu. Již proto, že podloubí na náměstí je ve srovnání

s ostatními českými, moravskými a slezskými městy a obcemi údajně nejdelším podloubím v ČR.

d) Intenzita zájmu o události ve městě je mezi Svitavany značná a převažuje nad jejich zájmem o ostatní témata veřejného dění ve společnosti.

e) V městském společenství si asi jedna desetina občanů myslí, že je o dění v městských institucích veřejné politiky informována dostatečně - a to jistě není uspokojující podíl občanů. Zamyšlení představitelů města nad komplexnějším a intenzivnějším využitím pozice měsíčníku SVITAVSKÉ NOVINY a vysílání televize COMVISION, studia ve Svitavách, je jistě zcela na místě. Patří totiž na místním "trhu informací" k určujícím médiím. A obecně platí, že v komunikaci s veřejností nejde o nic menšího, než o získávání sympatií, dobré vůle, porozumění a pokud možno také o co nejvyšší soulad zájmu občanů města - a to nejen k dobrým úmyslům či k dobré vůli zastupitelů, ale zejména k jejich činům.

f) Frekvence jednání občanů Svitav na Městském úřadě Svitavy je nejen symptomatická svou relativně nízkou četností, ale i (ne-li především) tím, že více než tři čtvrtiny jednajících se vyjádřily o chování úředníků "radnice" s uznáním.

g) Znalost členů Zastupitelstva města Svitav občany je v komunitě poměrně značná, stejně jako známost osobností, které jsou v hierarchii samosprávy a státní správy na vrcholu pomyslné pyramidy. Popularita starosty města Mgr. Jiřího Brýdla je ve srovnání se situací v jiných městech zcela ojedinělá.

h) I když můžeme mít k metodice hodnocení schopností, vlastností, dovedností a znalostí představitelů města výhrady, skutečností zůstává, že svitavská veřejnost vnímá vybrané atributy osobnosti starosty, zástupce starosty a tajemníka MěÚ převážně pozitivně, jako "spíše" až "velmi" dobré.

i) Pozitivní odezva činnosti vedení města a vůbec zastupitelstva a jeho orgánů, věnovaná rozvoji Svitav, je v městském společenství evidentní. Koneckonců dokládá ji převažující spokojenost "informovaných" občanů s činností současného zastupitelstva ve srovnání s prací zastupitelů minulého volebního období. Po odstranění či aspoň minimalizaci "informační nouze" u značné části komunity lze očekávat nárůst podílu občanů, kteří budou vstřícně naladěni k mnoha programům dalšího rozvoje města.

4 LITERATURA

- Foretová, V., Foret, M., Kopřivová, K. 1997: Závěrečná zpráva z výzkumu názorů obyvatel města Svitavy. IMCE Brno.
- Geist, B., 1992: Sociologický slovník. Vyd. Victoria Publishing. Praha.
- Hon, J., 1998: Výzkum veřejného mínění občanů Sm volebního kraje. Závěrečná zpráva kontinuálního průzkumu 02/98. Nepublikováno.
- Kotačka, L., 1968: Faktory stabilizace ostravského obyvatelstva. Informační zprávy sociologie města a bydlení. VÚVA Praha.
- Marešová, A., Scheinost, M., 1992: Současný stav kriminality v České republice. Sociologický časopis 1994, č. 2. Praha.
- Musil, J., 1994: Sebeobrana státu a občana před kriminalitou. Časopis: S' 94, č. 30. Praha.
- Potůček, M., 1997: Nejen trh. Role trhu, státu a občanského sektoru v proměnách české společnosti. Vyd. Sociologické nakladatelství SLON. Praha.
- Protivínský, M., 1994: Represe a prevence kriminality. Názory a zkušenosti z USA, Německa a České republiky. Čas. Kriminalita, č. 3. Praha.
- Příhoda, V., 1974: Ontogeneze lidské psychiky. Díl I. Vyd. SPN Praha.
- Purkrábek, M. a kol., 1996: Veřejná politika a její aktéři. Sborník. Vydala Fakulta sociálních věd UK. Praha.
- Rabušic, L., 1995: Česká společnost stárne. Vydala Filozofická fakulta MU. Brno.
- Sak, P., Semerád, J., 1996: Role policie ve společnosti v očekávání veřejnosti. Vydala Policejní akademie. Praha.
- Weinstock, N., 1996: Dávat jim, co chtějí. Příspěvek ve sborníku "Svět televize". Vyd. Česká televize. Praha.